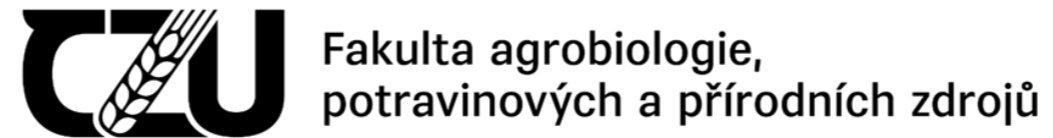

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Zahrada a proměna životního stylu

Bakalářská práce

Kateřina Fendrychová

Krajinářská architektura

Vedoucí: Ing. Jana Halamová, Ph.D.

© 2024 ČZU v Praze

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Zahrada a proměna životního stylu“ jsem vypracoval(a) samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor(ka) uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. 4. 2024

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janě Halamové, Ph.D. za vedení mé práce, ochotu, vstřícnost a trpělivost. Dále děkuji rodině Švecově, kteří mi umožnili zpracovávat jejich pozemek a poskytli cenné informace a přístup k pozemku.

Ráda bych zde uvedla poděkování i své rodině, která mi umožnila studium a podporovala mě v jeho průběhu. Velkou oporou mi byl i přítel a všechny důležité ženy v mém životě, jimž touto cestou děkuji za oporu, podporu a odpor. Za to máte můj bezmezný dík.

SOUHRN

Práce zpracovává tematiku rodinné zahrady a proměny životního stylu. Zaměřuje se na vývoj zahrad z pohledu vývoje potřeb uživatelů v průběhu svého života a ekologických, společenských potřeb a jejich vývoje do budoucnosti.

V literární rešerši práce popisuje vznik a vývoj rodinných zahrad do dnešní podoby. Zároveň na ně pohlíží z funkčního a filosofického pohledu. Dále popisuje trendy v zahradní tvorbě, jak se v ní odráží stav společnosti a jejich potřeb. Dále popisuje proměnu potřeb uživatelů v závislosti na jejich věku a proměny jejich životního stylu. Na závěr předestírá vizi budoucnosti zahrad.

V další části se práce zabývá vyhodnocením získaných analytických podkladů pro jeden konkrétní pozemek, který je dál v projektové části zpracováván. Jedná se především o analýzy pozemku, přírodní podmínky na řešeném území, dendrologický průzkum, fotodokumentaci a zjištění potřeb uživatelů.

V samotném projektu je návrh rozdělen do tří etap, první je současná, druhá za 15 let a poslední třetí za 30 let. Toto rozdělení umožňuje vhléd do změny životního stylu uživatelů i reflexi budoucího enviromentálního stavu.

Klíčová slova: rodinná zahrada; časový úsek; metamorfóza; Klánovice; vývoj a trend

SUMMARY

The work deals with the theme of the family garden and the transformation of lifestyle. It focuses on the development of gardens in terms of the evolution of users' needs during their lives and their ecological, social needs and their development into the future.

In a literature search, the thesis describes the origin and development of family gardens (home garden) to their present form. It also looks at them from a functional and philosophical perspective. It also describes trends in garden design and how they reflect the state of society and its needs. It also describes the changing needs of users depending on their age and the changes in their lifestyle. Finally, it presents a vision of the future of gardens.

The next part of the bachelor thesis deals with the evaluation of the analytical data obtained for one particular plot, which is further developed in the design part. These include the analysis of the plot, the natural conditions in the area under consideration, a dendrological survey, photographic documentation and the identification of user needs.

In the project itself, the design is divided into three phases, the first being the present, the second in 15 years and the third in 30 years. This division allows insight into the change in the lifestyle of the users as well as reflection of the future environmental condition.

Keywords: family garden; time period; metamorphosis; Klánovice; development and trend

OBSAH

1/ÚVOD.....	9	3.6.5 Senioři.....	24
2/CÍL PRÁCE.....	11	3.6.5.1 Řešení zahrady pro seniory.....	25
3/LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	12	3.7 Vize budoucnosti zahrad.....	27
3.1 Vývoj soukromé zeleně rodinných zahrad v českém prostředí.....	13	3.7.1 Sortiment budoucí.....	27
3.1.1 Vznik soukromé zeleně.....	13	3.7.2 Bytí.....	28
3.1.2 Vilové zahrady.....	13	4/ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ.....	30
3.1.3 Vnímání domu a zahrady.....	13	4.1 Řešené území.....	31
3.1.4 Anglický vliv na českou tvorbu zahrad.....	13	4.1.1 Umístění.....	31
3.1.4.1 Anglická tvorba.....	14	4.1.2 Charakteristika obce.....	32
3.1.5 Zahradní města.....	14	4.1.3 Pozemek.....	33
3.1.6 Období totalitních režimů.....	15	4.2 Širší vztahy.....	34
3.1.7 Současnost.....	15	4.3 Občanská vybavenost.....	35
3.2 Rodinné zahrady.....	15	4.4 Přírodní podmínky.....	36
3.2.1 Filosofické východisko.....	16	4.5 Analýzy pozemku.....	37
3.2.1.1 „Nejlepší zahrady jsou ty, které vytváří obraz pravdy“.....	16	4.5.1 SWOT.....	39
3.2.2 Literární východisko.....	17	4.6 Fotodokumentace.....	40
3.2.2.1 Dětská literatura se zahradní tematikou.....	17	4.7 Inventarizace dřevin.....	41
3.2.2.2 Krásna literatura se zahradní tematikou.....	17	4.8 Návrh kácení.....	44
3.2.3 Funkce zahrady.....	17	4.8.1 I. etapa - současnost.....	44
3.3 Trendy v zahradní tvorbě.....	18	4.8.2 II. etapa - za 15 let.....	46
3.3.1 Estetické trendy.....	18	4.8.1 III. etapa - za 30 let.....	47
3.3.2 Ekonomické trendy.....	18	4.9 Současný stav.....	48
3.3.3 Soběstačnost aneb ekologie a ekonomika v jednom.....	18	4.10 Majitelé a jejich požadavky.....	49
3.3.3.1 Voda v zahradě.....	18	4.11 Moodboard.....	50
3.3.3.2 Permakultura.....	19	5/PROJEKT.....	52
3.3.3.3 Lesní zahrada.....	19	5.1 Koncept.....	53
3.3.3.4 Na co soběstačnost reaguje?.....	19	5.2 Barevná studie.....	54
3.4 Celospolečenské obavy.....	20	5.2.1 I. etapa - současnost.....	54
3.4.1 Potravinové zabezpečení.....	20	5.2.2 II. etapa - za 15 let.....	56
3.4.2 Klimatická změna.....	20	5.2.3 III. etapa - za 30 let.....	58
3.5 Sociologické výzkumy – přístup k rodinné zahradě.....	21	5.3 Řezopohled.....	60
3.5.1 Zahrady a pandemie.....	21	5.3.1 I. etapa - současnost.....	60
3.6 Potřeby jednotlivých věkových skupin v zahradním prostoru a proměna životního stylu.....	22	5.3.2 II. etapa - za 15 let.....	61
3.6.1 Kdo je uživatelem zahrady?.....	22	5.3.3 III. etapa - za 30 let.....	62
3.6.2 Děti.....	22	5.4 Vizualizace.....	63
3.6.2.1 Potřeby dětí v různých věkových skupinách.....	22	5.4.1 I. etapa - současnost.....	63
3.6.2.2 Plánování zahrady.....	23	5.4.2 II. etapa - za 15 let.....	64
3.6.2.3 Zahradničení a děti.....	23	5.4.3 III. etapa - za 30 let.....	65
3.6.3 Dospívající.....	24	5.5 Osazovací plán.....	66
3.6.4 Dospělí.....	24	5.5.1 I. etapa - současnost.....	66

5.5.2	II. etapa - za 15 let.....	67
5.5.3	III. etapa - za 30 let.....	68
5.5.4	návrh vybraného záhonu.....	69
5.7	Technický detail.....	70
5.8	Ekonomická rozvaha.....	71
6	DISKUZE.....	72
7	ZÁVĚR.....	74
8	ZDROJE.....	76
8.1	Tištěné zdroje.....	77
8.2	Elektronické zdroje.....	78
8.3	Seznam obrázků.....	79

1. ÚVOD

Tato práce pojednává o vzniku, vývoji rodinných zahrad, jejich trendech a vizi do budoucna.

V České republice se nachází celkem 2 065 723 (data k roku 2022, kdy proběhlo poslední sčítání lidu) rodinných domů, což tvoří skoro pětinu celkového bytového fondu na našem území (Český statistický úřad c2022).

K rodinným domům patří i rodinné zahrady, jedná se tedy o nezanedbatelnou část území, které má svůj unikátní vývoj a musí být k němu i tak přistupováno. Obzvláště v současné době, kdy jako společnost stojíme na prahu klimatické změny, je nutné více než dříve pohlížet do budoucnosti a připravit se na ní dle našich nejlepších možností.

Práce tuto potřebu reflektuje a zaměřuje se na vývoj zahrad z pohledu vývoje potřeb uživatelů v průběhu svého života a ekologických, společenských potřeb a jejich vývoje do budoucnosti.

2. CÍL PRÁCE

Hlavním cílem bylo zhodnocení změny potřeb jednotlivých členů domácnosti na využívání zahrady v průběhu let. V literární rešerši bylo cílem zmapovat vývoj a přístup v nárocích a požadavcích uživatelů na rodinnou zahradu a na uspokojování jejich potřeb v závislosti na jejich věkové skupině. Dalším cílem v této teoretické části práce bylo pokusit se o vizi budoucnosti rodinných zahrad.

V projektové části bylo cílem aplikovat poznatky z literární rešerše na vybraný konkrétní pozemek v podobě návrhů řešení zahrady v několika variantách s časovým odstupem. Tento cíl umožňuje pozorovat vývoj zahrady, potřeb uživatelů i reflexi odhadované podoby klimatické změny.

3. LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1. VÝVOJ SOUKROMÉ ZELENĚ RODINNÝCH ZAHRAD V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

3.1.1 Vznik soukromé zeleně

V průběhu historie se soukromá zeleň vztahovala ke šlechtě nebo církevním institucím, nižší vrstva obyvatel mohla mít pouze malou bylinkovou zahradu či jinak užitkovou. Až se vznikem bohatší měšťanské vrstvy začaly vznikat i drobné soukromé zeleně, úzké měšťanské zahrádky s ovocnými stromy, studnou nebo nádrží na dešťovou vodu a drnovými lavičkami jako místy pro oddych. Později se zařadily do standartní podoby soukromých sídel. Tato proměna se stala během 19. století, vesnice v okolí měst měnily svůj ráz a stávaly se letními sídly pro bohaté měšťany, kteří byli často přímo zapojeni do industrializace, a jednalo se tedy o buržoazii. Nepatřili k aristokracii, ale toužili mít stejnou prestiž. Aby se co nejvíce přiblížili šlechtě, začali proto budovat svá vlastní letní sídla. Mohlo se jednat přímo o menší zámky nebo vily, nejlépe s polohou u moře. Vlastnictvím takovýchto objektů dávali jasně najevo ke které společenské vrstvě náleželi, neboť vila (zámeček) byla jeho symbolem („Zahrada“ 2015; Stejskalová & Řeháková 2015; Zámečník 2016)

3.1.2 Vilové zahrady

Od poloviny 19. století se začíná nejvíce rozvíjet příměstský typ vily (villa suburbana), příkladem takovýchto staveb v Praze jsou Královské Vinohrady, Dejvice nebo Tichá Šárka (Zámečník 2016). Od konce 19. století jsou vily vnímány jako stavby pro celoroční bydlení. Kvůli této změně nahlížení se začaly stavět vilové čtvrtě jak ve městě, tak na předměstí, jež jsou nyní pohlcené městem (př. Klánovice). Mezi konkrétní známé zahrady a vily z této doby patří: vila Gröbovka na Vinohradech; vila Lanna v Bubenči nebo celé letovisko Roztoky (Stejskalová & Řeháková 2015).

(obr. 1 - vila Lanna v Bubenči)

K rozkvětu vilového bydlení bylo zapotřebí morfologicky zajímavé lokality s přírodními, kulturními a estetickými hodnotami. Jednalo se často o břehy řek Berounky, Sázavy či Vltavy, kde se již nacházelo sídlo, které bylo o vilovou část pouze rozšířeno. Další predispozicí musela být dostupnost dopravy, většinou poblíž železniční tratě. Spolu s vilami začaly vznikat i plovárny, letní restaurace, sportoviště a jiné rekreační zázemí (Zámečník 2016).

Od 20. století začalo být toto bydlení dostupné pro větší okruh obyvatelstva (forma pronajímání nebo koupě letního sídla, čímž vznikala oblíbená letoviska měšťanů). Dochází k prolínání společenských vrstev, a tak zde vedle sebe stojí původní malé domky starousedlíků, velké honosné vily s krajinářsky založenými zahradami a menší vilky (i nájemní) pro nižší vrstvy obyvatel, případně studentů. Kulminací rozvoje lokalit bylo objevení chalupaření během první republiky. Tím vznikly lokality s celým spektrem sociálních tříd (Zámečník 2016).

3.1.3 Vnímání domu a zahrady

Na počátku 20. století dochází k transformaci smýšlení o domě a zahradě. Dům a zahrada má být spojená nádoba, pokud možno se má projektovat zároveň a jedním architektem, který by měl být obeznámen s tím, že chce-li navrhovat dům (vnitro), tak musí umět navrhnout i zahradu, korespondující s domem (vnějšek). Nejvlivnější byla v této době podoba anglického domu a zahrady, od romantického volně krajinářského pojetí zahrady, která nesouvisela s domem a často mohla vzbuzovat dojem falše z napodobování již existující přírody, se započalo již upouštět. Anglická tvorba se vracela ke své „staré“ zahradě, která měla i prvky pravidelnosti a jednoduchosti a v tom tkvěla její estetika (Muthesius 1908).

(obr. 2 - ukázka englische Haus; Red House v Bexleyheath)

3.1.4 Anglický vliv na českou tvorbu zahrad

Dalším významným posunem ve vývoji zahradní architektury jsou až 20. a 30. léta, kdy se do českého prostoru vnáší ideje z Velké Británie (často přes německou zahradní tvorbu). Společnost se mohla s novými myšlenkami v zahradním umění seznámit při osobních cestách mimo zemi, studiích nebo čerpáním pramenů ze zahraniční nebo při návštěvách tematických výstav (Paříž roku 1925; Essen 1929 nebo Berlín 1933) (Stejskalová & Řeháková 2015; Zámečník 2016).

Vlivy z Británie byly především zastoupeny prvky dekorativismu a formalismu, inspirace se bere z anglických přírodních parků, květinových zahrad nebo i samotné anglické krajiny. Především anglický park je založen na volnosti a přírodních tvarech. Fyzicky je sice výtvozem nejvyšší sociální vrstvy, a nikoliv obyčejných lidí, ale duchovní stránka je založena na protestanském vyznání anglické šlechty, které je do určité míry střídme a měšťansky skromné. Jedná se o metafyzický výraz měšťanského života v 19. století, poskytuje samotu a soukromí a volnost pohybu i pobytu jednotlivcům (Žák 1947).

(obr. 3 - Stourhead park)

(obr. 4 - Stowe park)

3.1.4.1 Anglická tvorba

Stejně jako v českých zemích se v Anglii buržoazie snažila přiblížit aristokracii pomocí letních sídel a útěku ze znečištěných měst a zvyšující se kriminální činností a násilím. Zemědělský venkov byl v ekonomické krizi, ceny pozemků šly dolů, navíc hrozila masivní industrializace venkova samotného, na který Angličané nahlíželi jako na součást svého národního dědictví. Na jeho protekci založili National Trust. O něco později (r. 1897) byl založen časopis Country life, který se zaměřoval na venkovský život, a popularizoval ho a jeho vlastní kulturu. Ve stejnou dobu fungovalo hnutí Arts and craft, které se zaměřovalo na kvalitní řemeslné dílo (v kontrastu s nízkou kvalitou industriálních výrobků). I kvůli této směsi se stala anglická venkovská chata kultem. Snoubilo se potřebné s krásným, individuální realizace člověka, byla předzvěstí aranžování a kultivování rostlin v zahradách, což byl typický projev zahrad na začátku minulého století (Muthesius 1908).

Analýzou důležitých anglických zahrad, které byly postaveny v prvních třech dekádách 20. století, lze dojít k závěru, že jejich design byl převzat z každého období zahradní architektury v Evropě. Největší vliv z 19. století měli William Robinson, Gertrude Jekyll a sir Edwin Lutyens (Thacker 1985).

Konsequencí byl tzv. divoký zahradník. Publikace Robinsona se zaměřovala na potřebu většího respektu přírodě a nutnost nového zahradnického systému pěstování/kultivace rostlin. Dle Robinsona jednotlivé druhy měly být sázeny dle svých potřeb a vztahu k jiným druhům, dále se měla věnovat pozornost k jejich jednotlivým detailním charakteristikám. Pokud bylo vše správně zasazeno, rostliny měly růst a bujet bez speciálního zacházení. S jeho divokým přístupem k zahradě začaly vznikat rozepře se zahradníky/architekty, kteří zastávali formální přístup (Pizzoni 1999; „Zahrada“ 2015).

Až ke konci 19. století se situace uklidnila, když se Gertuda Jekyll spojila s mladým architektem Edwinem Lutyensem. Jejich syntéza splňovala potřeby místní buržoazie a půdorys zahrad byl sice rigidně formální, ale rostliny byly sázeny divoce a spontánně. Jejich cesty, zídky a schody byly vždy z místního materiálu, vždy se jednalo o čisté linie, které byly dané spolu s barevnou kompozicí rostlin. Jekyll byla nadaná malířka, ve své vlastní zahradě si hrála se vznešenými druhy rostlin a hned vedle nich sázela obyčejné. Díky její znalosti barevné teorie a malířské průpravě byla schopná vytvořit monochromatickou kompozici, její rozsáhlá tvorba se také nazývá anglická květinová zahrada (Pizzoni 1999; „Zahrada“ 2015).

Předpoklady pro moderní pojetí zahrad ve třicátých letech 20. století nebyly dobré. Ve vzduchu byla stále velká ekonomická krize a deprese, zahradám se tedy přirozeně nevěnovala pozornost, až na jakýsi druh útěku z reality a úkrytu před vnějším světem. Potřeba navrhování zeleně byla pouze v okolí bytových staveb nebo u veřejných budov, soukromé zahrady byly tzv. odsunuty na druhou kolej (Brown 2000).

(obr. 5 - Munstead Wood (zahrada Jekyll); 1900 -1903 aut. malby Helen Allingham)

(obr. 6 - Munstead Wood (zahrada Jekyll); současnost)

3.1.5 Zahradní města

Kromě ovlivnění podoby zahrad přichází ve stejné době z Anglie koncept zahradních měst. Geneze zahradních měst je připisována industriální revoluci, s níž se nekontrolovatelně vyvíjela a rozrůstala města, klesala hygiena prostředí, vznikaly velké periferie měst (se vším negativním). Sociální teoretici se snažili hledat vhodnou alternativu, která by vyrovnala negativní důsledky průmyslové revoluce na životy, dále také hledali řešení pro spekulace s pozemky a cenovou nedostupnost bydlení všeobecně. Tak vznikl koncept zahradních měst. Do našeho prostoru byl tento koncept přiveden v roce 1924 českým překladem knihy Zahradní města budoucnosti od Ebenezera Howarda, předmluvu k českému vydání napsal Otokar Fierlinger, propagátor zahradních měst (Hrůza & Zajíc 1996; Stejskalová & Řeháková 2015; Zámečník 2016).

V Čechách vznikají jako vilové čtvrtě ve městě (jsou na okraji, a jedná se o bodovou nebo řadovou zástavbu, která je obklopena zelení) nebo jako samostatné satelity (sociálně a variabilně odstupňované bydlení). Součástí těchto měst je systém veřejné zeleně a uplatnění zdravého životního stylu, jejich podobu ovlivnila hlavně moderna a funkcionalismus (např. vily Ladislava Žáka v Hodkovičkách, vily Pavla Janáka na Ořechovce). V Praze vznikají nové vilové čtvrtě, např. Spořilov, autory jsou Josef Bertl a Josef Berek; Hanspaulka, rok 1930, autoři Eduard Linhart a Josef Rosůlka; a možná nejznámější kolonie Baba z roku 1932, autorem byl Pavel Janák. Ojedinelý případ je zahradní město Zlín, které bylo založeno podle ateliéru Baťa (Stejskalová & Řeháková 2015).

(obr. 7 - schéma zahradního města)

(obr. 8 - schéma výseče zahradního města)

3.1.6 Období totalitních režimů

Během druhé světové války a období socialismu dochází ve vývoji stylu rodinných zahrad ke stagnaci. Již po tzv. „Vítězném únoru“ se počalo nahlížet na zahradní umění jako na buržoazní a kapitalistickou tendenci. Následně začala kompletní přestavba všech úrovní zahradní a krajinářské tvorby, došlo k centralizaci, a samotná tvorba byla jen účelová pro plnění socialistických vizí. Spolu s tím došlo k odtržení od okolního světa a tvorba musela čerpat inspiraci zevnitř. Docházelo tak k poněkud jednotvárným počinům, ale mezi nimi se dají najít i nadčasové výtvořky (př. Dendrologická zahrada v Průhonicích; Botanická zahrada a arboretum v Mendelově univerzitě). Ovšem komunistická ideologie se do samotné výsledné formy příliš neprojevila, a pokud tak výjimečně, například u památníků Rudé armády. Největší uplatnění tehdejší zahradní architekti měli u výstavby sídlišť, a to nejen v jejich bezprostřední blízkosti, ale i u občanské vybavenosti. (Zámečník 2016; Zámečník 2020)

I přes kontextuální izolaci se v šedesátých letech objevil ozvláštněný případ vlivu trendů ze zahraničí, tzv. bruselský styl. Na přelomu tisíciletí se staví satelitní vesnice a městečka, rodinné domy jsou uprostřed prostoru, kde byla původně pouze zemědělská činnost. Není tak možnost navazovat na původní zástavbu či zeleň (Stejskalová & Řeháková 2015).

(obr. 9 - Botanická zahrada v Tróji; počátek 70. let)

3.1.7 Současnost

Nyní je snaha návratu ke kvalitnější formě zástavby i přilehlých zahrad. V poslední době je stále větším fenoménem ekologická zahrada nebo zahrada blízká přírodě, na vzestupu je také meditativní zahrada. Tyto trendy jsou důsledkem většího pracovního stresu, zahrada je nyní vnímána spíše jako odpočinková nežli záležitost společenského postavení. Mimo jiné může sloužit i jako užitková, nebo pro možnost seberealizace prostřednictvím jejího zvelebování, to vše může být pro určité osoby velmi důležité (Stejskalová & Řeháková 2015).

Poslední velkou událostí, ve které zahrady mohly být důležitějším prvkem, byla pandemie COVID-19. Sociální život byl narušen, mnoho lidí bylo v tíživé finanční situaci a v neposlední řadě mnoho lidí zemřelo. Prvotní zahraniční studie vykazují, že lidé, jež měli zahradu nebo aspoň možnost zahradničit, se lépe bránili stresu. Kromě vlastních vypěstovaných plodů (pro některé důležité jako potravinová pomoc), bylo důležité osobní odbourávání stresu, venkovní fyzická aktivita a propojení s přírodou. Tuto tezi potvrzuje i studie z Německa, které nám je svou kulturou blíže, ta porovnávala skupiny lidí vlastníci a nevlastníci zahradu, kde lidé se zahradou byli více spokojeni a měli menší psychické potíže (Lehberger et al. 2021; Egerer et al. 2022).

3.2. RODINNÉ ZAHRADY

Zahrady navazující na obytnou výstavbu typu rodinného domu, či jiného typu, jež nyní plní funkci rodinného domu. Nejčastěji se tento typ realizoval koncem 19. století a nejvíce v průběhu 20. století nejčastěji ve spádových oblastech větších sídel. Vznikala tak v pravidelně řazených ulicích s podobně velkými pozemky, vlastní svébytná zahradní čtvrť. Při hospodářském a společenském vývoji se stává základem těchto zahrad zvyšující se úloha jejich estetické a obytné funkce spolu s širším sortimentem okrasných rostlin, přibližuje se vilovým zahradám. Řešení tedy musí odpovídat soudobým nárokům, tendencím a proměně životního stylu, dále je nutné více propojit zahradu s návazností na obci i okolní krajinu (Mareček 2005).

Každá zahrada je tedy sounáležitostí krajiny a je součástí většího celku. Vzniká na kusu kulturní krajiny, ze které byla vyříznuta geodézií. Tato část má svého vlastníka, který ji následně zásadně přetvoří. Postaví zde dům, garáž a terasu. Tato část kulturní krajiny, která byla součástí většího celku, je nyní ztracena. Dřívější edafon je zničený, nebo „pohřben“ pod nepropustným materiálem (např. beton, kámen). Zbývající část pozemku bývá nedotčena, je nutné ji tedy oživit. Navrátit původnímu duchu krajiny. V ideálním případě by nakonec tato část pozemku měla být víc „živá“ než původní krajina (Schmidt 1979).

(obr. 10 - Venkovská zahrada; Vojtěch Bartoněk; 1890)

Zakládání zahrady u rodinného domu je časově náročný proces. Od majitele (uživatele) je potřeba dostatek trpělivosti a neočekávat okamžitý „wow“ efekt, od architekta výborné znalosti a předvídavost. Zahrada je živý organismus, který se mění v průběhu ročních období a let, tudíž je důležité znát biologické a estetické zákonitosti. Součástí díla jsou i drobné stavební prvky, označované jako drobná zahradní architektura. Variabilita stanovištních podmínek pozemku dává možnost různým originálním zpracování. Sortiment musí respektovat svá stanoviště a nikoliv naopak. Zahrada zprostředkovává každodenní kontakt s přírodou (Šonský 2009; Leffler & Frcalová 2019).

3.2.1 Filosofické východisko

Vztah mezi člověkem a jeho zahradou odráží nejen osobní vkus, ale i jeho náhled na svět a jeho osobní preference všeobecně. Můžeme tedy zahradu vnímat jako reflexi uživatele. Zároveň ale zahrada reflektuje i svět okolo, tudíž kolektivní vývoj společnosti, její potřeby a postoje. Zahrady se dostávají v žebříčku priorit u lidí více a více nahoru. Příčinou je rychlá a proměnlivá doba, digitalizace a ztráty přehlednosti, lidé si přejí mít prostor, kde se mohou uzemnit a je stálý (i když ve své podstatě nemůže být nikdy stálý). A mohou se opět přiblížit přírodě, od které se lidstvo po industriální revoluci stále více odtrhává a ztrácí přirozené lidské pouto (100 nejkrásnějších zahradních projektů 2017).

Navržení dobré zahrady, která odpovídá přáním klienta, není snadné. Je nutné respektovat klienta a jeho tužby, jeho osobnost, pochopit jeho myšlení a vnímání světa. Respektovat jeho požadavky po estetické stránce, funkční stránce. Zahradní designer zároveň musí být schopen předpovídat reakci klienta na novou zahradu. Zahrada by měla být uceleným dílem, které bude moci uživatel posunout názorově dopředu (Otruba 2000).

3.2.1.1 „Nejlepší zahrady jsou ty, které vytváří obraz pravdy“

Tak pravil Ivar Otruba v knize Hledání rajsých zahrad z roku 2016. Zahrada je součástí kulturní krajiny, je ohraničená fyzicky i metafyzicky geniem loci. Lidé hledají

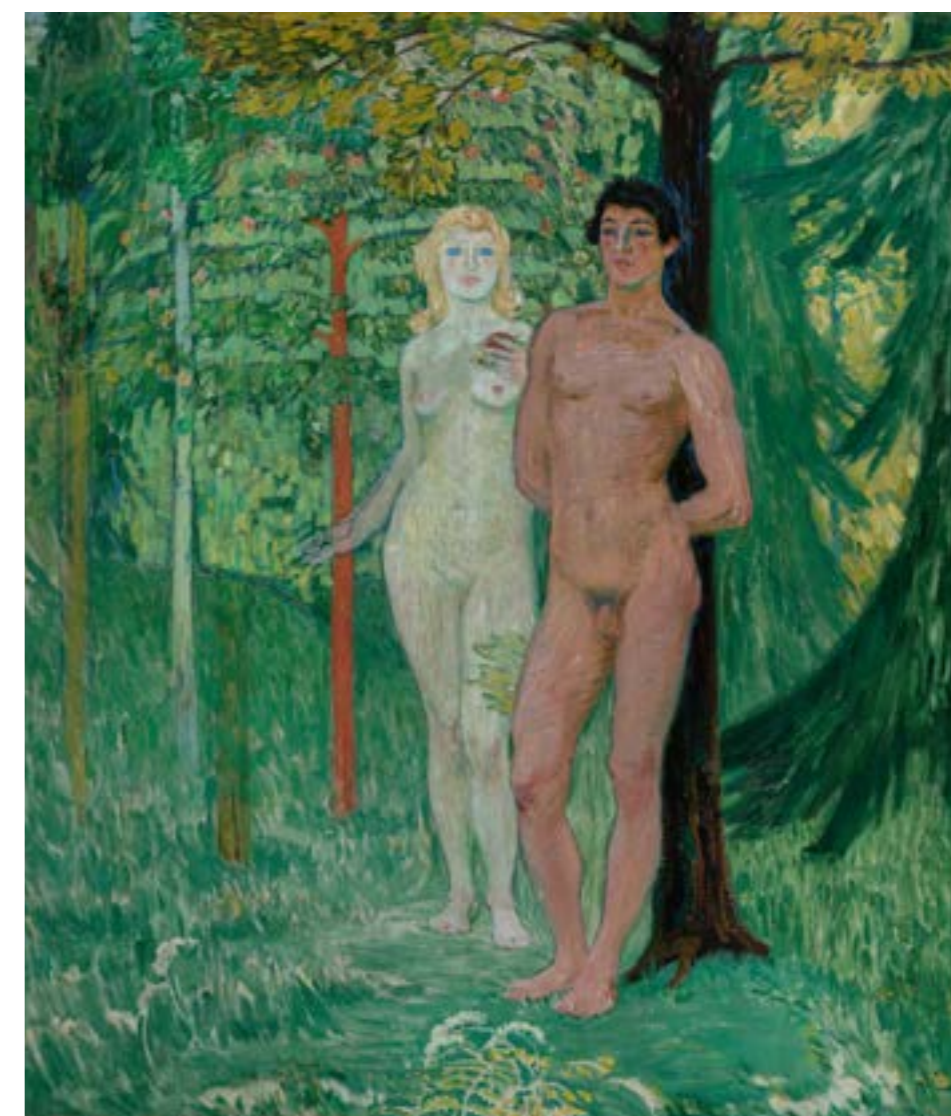
stále svůj vlastní Eden, prapůvodní zahradu (rajskou), kde je vše dobré a božské. Ale zároveň balancuje mezi tímto svým nadpozemským duchem a pocitem vyhnanství. Předobraz prvotní zahrady v sobě nese nakonec každý z nás. Zahrada je dokonalá, když dává volnost přírodnímu jsoucnu, je zajímavá a dává možnost hloubat a přemýšlet. V konečném důsledku je zahrada fyzickou geodetickou výsečí kulturní krajiny a metafyzickou výsečí kosmické bezmeznosti. Je tak dobrá, jak moc poskytuje útočiště mýtické rajske zahrady a možnost rozvoje ducha (Otruba & Popelínský 2016).

(obr. 11 - Adam a Eva; Lucas Cranach st.; okolo r. 1538)

(obr. 12 - Vyhnání z ráje; Peter Paul Rubens; 1620)

(obr. 13 - Adam a Eva; Jan Preisler.; 1908)

(obr. 14 - Ráj; Roelandt Savery; 1618)

3.2.2 Literární východisko

3.2.2.1 Dětská literatura se zahradní tematikou

Rozvoj kognitivních schopností u se dá podpořit i čtením dětem, nebo samostatným čtením dětí. Je dokázáno, že dětem, kterým se pravidelně čte v předškolním věku, se zvyšuje šance na rychlejší osvojení čtenářských dovedností. Zároveň podporuje jejich slovní zásobu, neboť v knihách se vyskytují slova, která se nepoužívají v běžné konverzaci. A tudíž s nimi děti během běžného dne nemohou přijít do styku (Logan et al. 2019).

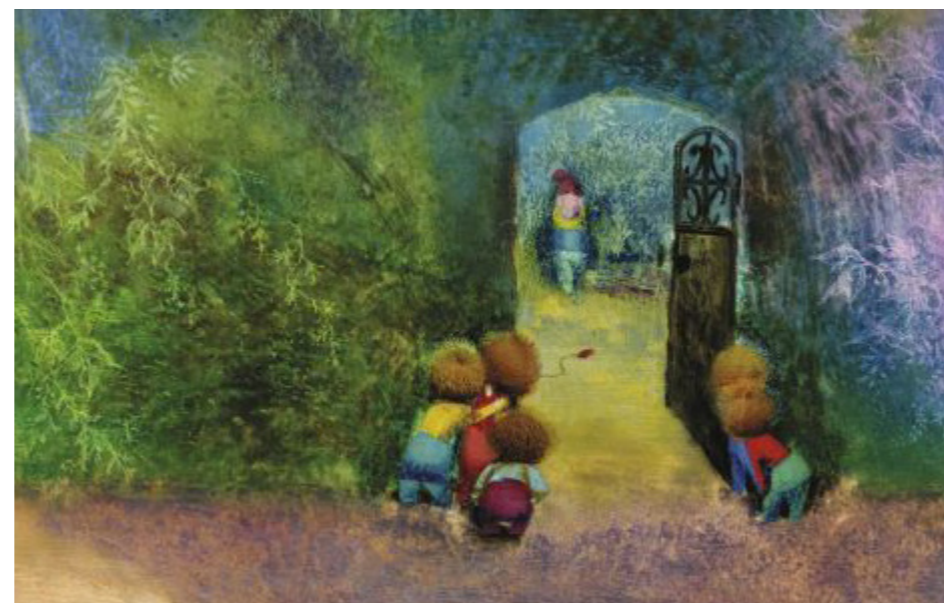
Jedna z možností je dětem předložit literaturu se zahradní tematikou. Nejznámější v českém prostředí je kniha Zahrada od Jiřího Trnky. Děj je o pěti klucích, co spolu objevili zrezivělou branku do zahrady za tajemnou zdí, kterou se jim podařilo otevřít. Postupně zahradu objevují a setkávají se s dalšími postavami. Zahrada končí opět brankou, která už kluky nepustí zpět, neboť jsou již starší.

Kniha byla také popsána jako nostalgická vzpomínka na ztracený ráj dětství. Symbolika je tu velmi výrazná, zahrada (ráj) za zdí opředená tajemstvím. Děti, které vyrostou, se tam již nedostanou (Toman 1992).

I v této knize je tedy zřetelný motiv prastaré prvotní zahrady

a jejího hledání. Kniha se uzavírá se symbolem ztracené nevinnosti dětství.

Další knihou se zahradní tematikou je Pohádka o Květušce a její zahrádce – plná zvířátek, ptáků, květin a nakonec též dětí. Vydána byla v roce 1956, autorem je František Hrubín. Pohádka je veršovaná a rozpráví o Květušce (alegorie jara) a babě Zimici (alegorii zlé zimy), kdy navzdory všem snahám baby Zimice Květuščina zahrádka rozkvetne. Kniha líčí všechny krásy zahrádky hlavní postavy a také přírody všeobecně.

(obr. 15 - Otevřená branka (Zahrada); Jiří Trnka)

(obr. 16 - Slunce nad rozkvetlou loukou (Zahrada); Jiří Trnka)

3.2.2.2 Krásna literatura se zahradní tematikou

Mimo dětské a odborné literatury lze zahradní tematiku naléznout i v beletrii. Nejznámější kniha se zahradní tematikou v ČR je Zahradníkův rok od Karla Čapka. Jedná se o sbírku fejetonů sepsanou s osobitým Čapkovým humorem, popisuje veselé i neveselé požitky a počitky ze zahrad. Fejetony jsou sestaveny tematicky (dle názvu) do roku od ledna do prosince. Kniha je čtenářskou veřejností stále dobře vnímaná.

3.2.3 Funkce zahrady

Zahrady mají své funkce, které musí naplňovat, aby vše bylo v harmonii. Soukromé zahrady, ze kterých se později staly klasické rodinné zahrady, jsou zahradami nižších společenských vrstev a zahradami venkova, kde pohlcují 50–70 % celkové plochy intravilánu. Vždy plnily funkci, která daným uživatelům v dané etapě (hospodářského či sociálního) života chyběla. Většinou byly polyfunkční, nejstarší a nejčastější byla funkce hospodářská, dříve mnohdy i jediná, mlátilo se zde obilí, bělilo a věšelo prádlo či se zde pásli mladý dobytek. Je často spojena se sady (ovocnářská funkce) (Mareček 2005).

Ekologická funkce je plošného charakteru, kde v jednom sídle zahrady mohly pomocí svých půdorysů, výměr či využití vytvořit vlastní vnitřní nebo vnější vegetační pás, pokud bylo sídlo půdorysně členitější, tak ho prostupuje v nepravidelném volném uspořádání. Z pohledu ekologie zahrady vytvářely útočiště živočichům. Mikroklimaticko-hygienická funkčnost měla zajišťovat lepší podmínky pro zdraví uživatelům, estetická zase potěchu pro oko návštěvníka. Jedná se o hodnotu, která by se měla nacházet napříč zahradami nehledě na její funkci. Neměla by se izolovat užitková a okrasná část zahrady. V neposlední řadě je důležitá obytná funkce prostředí, nejen v propojení zahrady a domu, ale i syntézou všech zahradních funkcí, tak, aby zahrada mohla být plně využita (Mareček 2005).

3.3. TRENDY V ZAHRADNÍ TVORBĚ

Zahradní architektura nejdříve rozvíjela hospodářské funkce a začleňovala duchovní a estetické hodnoty. Nyní se zaměřuje na zkvalitňování životního prostředí, kultury a současný životní styl (především současnou estetiku a obytné hodnoty). Významným současným pokrokem je zařazení enviromentálních cílů (Mareček 2022).

Trendy mohou být ekonomického, ekologického, kulturního nebo estetického rázu. Přičemž na povrch se dostává více a více ekonomická motivace, inflace roste, produkty se zdražují. S tím rovněž i jídlo, nejen v mimosezonní dobu daného výpěstku. Lidé se snaží využít svých balkónů, slunečných míst v pokojích, v předzahrádkách, nebo na své zahradě k pokrytí nějaké části svých potravinových potřeb. Zároveň však chtějí mít své krásno a často podléhají trendům.

3.3.1 Estetické trendy

Estetika a krásno jsou také jedněmi ze základních potřeb člověka. Na krásu jsou vázány nezbytné lidské potřeby a pocity jako je optimismus a životní nadhled nebo jen „obyčejná“ radost. Estetika tedy doprovází lidstvo a jeho různé kultury, bez ní by jich nebylo (Mareček 1992).

Estetika zahrad ční i v základní umělecké disciplíně, kterou je kompozice, zároveň je to ale tvorba prostoru pomocí živých činitelů. K jejich proměnlivosti je nutné přihlédnout. Součástí estetiky je otázka kontinuity, sounáležitosti. Prostor by měl reagovat a ctít svou minulost a také minulost okolí, kulturní kontext. Zároveň by, v rámci pojetí estetiky, mělo být i vytvoření vztahu (nebo podpoření již existujícího) mezi zahradou a uživatelem. Podpořit nebo objevit jejího genia loci. Taková to zahrada je pak správná a může jí být odpuštěno i několik jiných chyb. Trendům by se nemělo podléhat, tvorba by měla být nadčasová a hodnotná a ctít též kulturní hodnoty (Mareček 1992).

Vzhledem k výše uvedenému by se k trendům příliš přihlížet nemělo. Pokud bude majitel skutečně chtít, zahradní designer bude respektovat jeho přání, přičemž současně vytvoří vkusnou a nadčasovou zahradu.

3.3.2 Ekonomické trendy

Příkladem ekonomické nouze může být americké město Detroit, známé násilím a chudobou. Svým úpadkem se paradoxně proměňuje zpět na prérii či hodně volně pojaté zahradní město. Zahrady s rostlinnou produkcí zde vznikají z nouze a potřeby. Nejedná se o zahrady ve stylu centrální Evropy, ale o suché préríjní, neboť nedostatek vody je zde dlouhodobý problém z důvodu špatné infrastruktury. Překvapivě i tak máme však něco společného, neboť se zde uplatnil chmel, jenž nepotřebuje tolik vody, a na něj napojené malé pivovary (Cílek 2020).

3.3.3 Soběstačnost aneb ekologie a ekonomika v jednom

Kvůli ekonomické nejistotě a ekologické zodpovědnosti je stále více a více oblíbená soběstačnost a nezávislost. Lidé hledají možnosti, jak se odpojit od společenského systému, obzvláště, když v nich převládne strach, že ztrácí nad svým životem kontrolu, a že o všem rozhoduje někdo jiný a oni jsou jen šachovými figurkami. Hledají rovněž způsob, jak být šetrní k životnímu prostředí, když už pouhá recyklace není dostačující. Snaží se o společenství, které má lidský rozměr, pocit sounáležitosti, mít přehled (a kontrolu) nad koloběhem surovin a odpadů, získávat obnovitelné zdroje energie a znovunalezat znalosti a dovednosti předchozích generací (Hauserová 2016).

Zahrada se dokáže v objemech vypěstované produkce vyrovnat polím, pokud je dostatečně opečovávána. Z pohledu udržitelnosti, vkladů a nízké údržbě se nejvíce využívá lesní zahrada (jedlý les) a úroda tří typů: listová zelenina, ořechy a ovoce. Další pomyslnou úrovní je chov drůbeže nebo skotu. Součástí tohoto přístupu je dobrá péče o půdu a porozumění, co jí na daném pozemku schází a popřípadě dodání těchto makroživin zpět. Kompost je v takovéto situaci samozřejmostí (Hauserová 2016).

Pěstování plodin na zahradách nebo jiných místech je pro české obyvatelstvo něčím mezi prací a odpočinkem. Může to být koníček dostatečně pracný a náročný, ale také naplňující a radostný. Je zde i korelace mezi zahradničením a útekem. Lidé popisují, že po odvedené práci si sednou, odpočívají a pouze jsou. Spousta lidí si užívá zahradničení i kvůli pohybu, který nemá v rámci svého mnohdy sedavého

zaměstnání, navíc se těší z pohledu na jaře probouzející se zahradu (Siftová & Fialová 2022).

Až 40 % českých domácností plodiny určené k jídlu pěstuje. Doma vypěstované a sněžené plodiny tvoří v České republice 5 % z celkového spotřebovaného jídla státu. Nejvíce pěstované je zelenina, pak ovoce. Na další pomyslné přičce jsou vejce a po nich med (Siftová & Fialová 2022).

3.3.3.1 Voda v zahradě

Voda je důležitým prvkem, a pokud je jasně určená její funkce a dobře zapojena do okolí, působí velmi dobrým dojmem. Pokud ne, tak je harmonie narušena a je to spíše rušivé. Kladné projevení vody v zahradním prostoru přináší dynamiku pohybu, ale také klid. Voda může vyluzovat příjemné zvuky. V každé roční době přináší voda jinou náladu a scénérii. V současnosti je možné pomocí vyspělých technologií použít vodní prvky v kterékoliv zahradě. (Jelínková et al. 1997; Šonský 2009).

U vody je také důležité počítat s její retencí. Pokud bude nutné zasáhnout do toku potoků nebo pramenů na řešeném území, je toto nutné řešit s příslušnými vodohospodářskými orgány. Význam vody je stále větší. Ke zdrojům pitné vody musíme přistupovat zodpovědně, konkrétně v naší zemi se běžně jako hlavní zdroj využívá kohoutková voda, jež je pitnou vodou potravinářské jakosti. Neboli je velmi kvalitní, získává se z hlubinných vrtů z podzemní vody. V naší společnosti se běžně praktikuje zalévání zahrad, napouštění bazénu pomocí této pitné vody (Jelínková et al. 1997; Hauserová 2016; Kern 2023).

K uchování vody v půdě je nejlepší dovolit dešťové vodě vsáknout se do půdy, tudíž by na zahradě mělo být co nejméně neprodyšných ploch, které brání přirozenému vsakování. I v místech, kde je nutné zpevnění ploch, se dají použít alternativy (šterk, průsaková dlažba) umožňující prosakování. Pokud budeme muset zahradu zalévat, je nejlepší využít právě dešťové vody, kterou pomocí zachytávání z okapů do velkých nádob či do podzemních jímek můžeme svést na jedno místo, odkud ji budeme moci čerpat. Jedná se také o nejrozšířenější postup

(Jelínková et al. 1997; Hauserová 2016; Kern 2023).

(obr. 17 - podzemní jímka vody)

K jiným možnostem patří průlehy a svodnice, které v Čechách nejsou příliš používané, ačkoliv jsou nejlevnější a nejjednodušší variantou. Další řešení přináší dešťové zahrady, jedná se o plochy velikosti okrasných záhonů osázené vlhkomilnými rostlinami a umístěné pod úrovní terénu. U nás nepoužívaná rosová jezírka (též mlžná) mají také své výhody, jedná se o umělý rybník obvykle na kopci pro napájení dobytka. Používá se v místech, kde není přívod povrchové vody. Vrstvy materiálů (křída, rákos, jíl) udržují vodu chladnou, tím snižují odpar vody na minimum a zachovávají lepší hygienu (Hauserová 2016).

(obr. 18 - vsakovací průleh)

Dalším důležitým vodním tématem je hospodaření s odpadní vodou. Šedá voda se po úpravě využívá jako užitková, sníží se tak náklady i samotný objem používané vody v domě a na zahradě. Dále je možnost kořenové čističky odpadních vod, která nevyužívá pro svůj provoz el. energii a začíná se těšit narůstající oblibě. U rodinných domů se doporučují biologické septiky. Oblíbené jsou i vodní biotopy (koupací jezírka). Propojuje se koupání v čisté vodě bez chemických úprav a vytvoření vodního, pobřežního biotopu, jež poskytne útočiště rostlinám i živočichům, kteří by se jinak na zahradě neusídlili. Principem je rozdělení na část koupací a regenerační. Pro dobré fungování takového jezírka je nutné dobrého návrhu (Hauserová 2016).

3.3.3.2 *Permakultura*

Velkým tématem v soběstačnosti je permakultura. Jedná se o systém udržitelného designu, jehož cílem je systém na bázi přírody, vnitřně provázaný navzájem, nenáročný na energii, s uzavřeným koloběhem látek a energie (ideálně). Největší inspirací jsou ekosystémy, nemusí jít o kopii či napodobeninu, ale jedná se o principy, které se musí dodržovat. Důležité pro permakulturu je co nejvíce spolupracovat s přírodou (nikoliv zápasit a podmaňovat), pokud možno s minimální námahou, dobrým umístěním, uzavíráním koloběhů látek a energie, propojování a polyfunkčnost prvků, podpoření diverzity, vytvářením mikroklimat a urychlením sukcese (Hauserová 2016).

V každém designu permakultury musí být začleněna tzv. zóna divočiny, do kteréž člověk nezasahuje a nechává se „napospas“ přírodě. Dá se tak dobře pozorovat vývoj a učit se empiricky (Hauserová 2016).

(obr. 19 - ukázka permakulturního zahradničení)

3.3.3.3 *Lesní zahrada*

Nebo-li jedlý les - je oblíbeným permakulturním designem, jeho pomocí se vytváří produktivní zóna harmonie a klidu. Inspiruje se pralesem, kde je hodně rostlinných pater a kvůli vysokým stromům vznikají stanoviště sušší i vlhčí. Tento ekosystém je pestrý na taxony rostlin i s ochranou před počasím (Hauserová 2016).

3.3.3.4 *Na co soběstačnost reaguje?*

Soběstačnost reaguje na strach ze ztráty kontroly, který vychází často z individuálního života daného jedince, dále ho formují i všeobecné společenské obavy a krize. Soběstačnost v sobě spojuje ekonomické i ekologické obavy, které jsou pro současnou populaci asi nejvíce tíživé.

3.4. CELOSPOLEČENSKÉ OBAVY

3.4.1 Potravinové zabezpečení

V průběhu pandemie a po ní je velkým tématem potravinová bezpečnost. Definicí je všeobecně uznává definice ze summitu The Food and Agriculture Organization of the United Nations roce 1996, volně přeloženo zní takto:

„K potravinové bezpečnosti dochází, když všichni lidé mají kdykoli fyzický a ekonomický přístup k dostatečnému, bezpečnému a výživnému jídlu, které uspokojí jejich stravovací potřeby a potravinové preference pro aktivní a zdravý život“ (The Food and Agriculture Organization c1996)

Momentálně probíhá třetí potravinová krize. Za posledních 15 let se nedostatek potravin zvyšuje v různých částech světa. Celosvětově ceny potravin narůstají od roku 2016, ovlivňuje je válka na Ukrajině a skutečnost, že Rusko používá potraviny jako válečnou zbraň (Rada Evropské unie c2024).

Je nutné říci, že ceny zemědělských komodit celosvětově rostou od roku 2020 (pandemie covid-19). Ruská agrese situaci na trhu zhoršuje a dále zvyšuje ceny komodit a snižuje dostupnost potravin. Jednotlivé kroky Ruska, které zapříčiňují nynější situaci, jsou: blokáda ukrajinských černomořských přístavů, útoky na ukrajinskou infrastrukturu, zábor a bombardování orné půdy na Ukrajině a záměrné snížení ruského vývozu, Rusko dále dočasně zakázalo vývoz obilovin a hnojiv, přičemž je významným vývozcem hnojiv, a nedostupnost dusíkatých hnojiv má zásadní dopad na zemědělskou produkci. To je jen příklad, kde můžeme sledovat jasné příčiny a důsledky pro zhoršení potravinové bezpečnosti (Ben Hassen & El Bilali 2022; Rada Evropské unie c2024).

Zhoršení této situace není zapříčiněné pouze konflikty, covidem – 19, ale hlavně neefektivním potravinovým systémem a distribucí, závislostí na vývozu a dovozu zemědělských komodit, spekulativními trhy s obilím, změnou klimatu a chudobou (Ben Hassen & El Bilali 2022).

Potravinová bezpečnost navazuje na zhoršení ekonomiky, bezpečnost ovlivňuje i dostupnost vody, tu ovlivňuje

klimatická změna (Cílek & Ač 2019).

3.4.2 Klimatická změna

Nebezpečí nespočívá pouze ve zvýšení (až dvojnásobné) oxidu uhličitého v atmosféře, ale druhotných doprovodných jevů, které celou situaci zhoršují, v jejichž důsledcích bude a oteplení ještě vyšší. Obavy vzbuzuje uložený metan v permafrostu Arktidy (v něm jsou i uloženy mimo jiné neznámé bakterie a viry, které mohou být potencionálně nebezpečné, pokud např. budou ve chvíli jejich uvolnění poblíž lidí). Dále je důležitá klimatická citlivost daného území, v zásadě jde o to, jak moc území pocítí a bude reagovat na změnu klimatu (zvýšení teplot, méně srážek) (Cílek & Ač 2019; Greenpeace 2020).

Příkladem na území České republiky může být rozdílná klimatická citlivost Ostravska a jižní Moravy. Pokud klesnou srážky o 150 mm, tak vznikne sušší Ostravsko a v případě jižní Moravy se stejným poklesem srážek se území posune ze zóny smíšeného lesa ke kavylové stepi (Cílek & Ač 2019).

Co se týče představy vývoje klimatu v ČR nebo lépe řečeno ve střední Evropě, je nejznámější a nejvíce přijímaný model oteplování a většího sucha, popřípadě vyššího počtu extrémního projevu počasí (tornáda, požáry, povodně, mrazy a sucha). Tento model říká, že ročních průměrných srážek ubude, v létě budou vyšší teploty každodenní záležitostí, na jaře a na podzim bude tepleji a přes zimu budou teploty nižší. Existuje i jiný model, který predikuje, že pomocí zablokování mořských proudů (blokace způsobená globálním oteplováním) dojde k lokálnímu ochlazení území (zde tedy střední Evropa) (Cílek & Ač 2019).

S nejvyšší pravděpodobností v Čechách bude klimatická změna mít podobu zvýšení klimatické variability spojené s delšími a intenzivními obdobími sucha. Neznamená to ovšem, že by se zmírnily povodně nebo úplně přestaly. Analýzy opakovaně dochází k závěrům, jež vykazují zvyšující se tendencí k horším a častějším suchům. Dle analýz a vědeckého zkoumání je reálné, že do 10ti let může Česká republika čelit půdní vlhkosti, která je běžná

pro středomoří. Momentálně nejvíce ohroženým územím je jižní Morava, kde dochází k půdní erozi. K podobným jevům dochází i v území jižně od hranic v Rakousku, tam se ale na rozdíl od Čech nachází říční toky, a tak zde situace není tak vážná (Cílek & Ač 2019).

Problém, který je nyní pocítován a s přicházejícími změnami bude ještě více, je voda. Pokles průměrných ročních srážek pro českou krajinu nakonec není tak velkým problémem jako udržení vody v půdě a hospodaření s ní. Půdní erozi, která je s tím spojená, zde nikdo moc neřeší, ačkoliv s ní máme jako stát velké potíže. Ty pramení z historických souvislostí jako je rozorání mezí, z malých polí velké lány, narovnávání koryt řek „nejlépe“ do betonového žlabu, vysoušení rybníků. S tím je spjato zároveň snižování biodiverzity. Biodiverzita má největší význam a potenciál pro udržení biologických funkcí globálního ekosystému (Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny 2000; Cílek & Ač 2019).

Další přispívající důvod k půdní erozi vychází z geografické podstaty země (kopcovitý reliéf). Při špatné retenci vody v krajině dochází k nižší vláze v půdě, k vodní erozi, k znehodnocení půdních profilů a ornice. Taková to degradace může dojít až k vytváření pouště a nehostinných podmínek. V našich podmínkách je tedy nutné se zaměřit na resilienci půdy a hospodaření s vodou (Cílek & Ač 2019).

(obr. 20 - paní Paula Gordon, která začala během pandemie pěstovat plodiny, jako součást svého potravinového zabezpečení se svými výpěstky)

3.5. SOCIOLOGICKÉ VÝZKUMY – PŘÍSTUP K RODINNÉ ZAHRADĚ

Zahrady jsou skutečně hybridním místem, jsou variabilní, mohou se přizpůsobit potřebám rodiny, jak jejím demografickým charakteristikám, tak i ekonomickým (Siftová & Fialová 2022).

Zahrady jsou důležité, nejvíce na ní uživatelé cítí pozitivní vliv na své zdraví a všeobecnou pohodu. Dále je zahrada prostředkem pro setkávání s přáteli, rodinou, sousedy a dalšími lidmi. Dle kvalitativní studie z roku 2012, která se zabývala vztahem mezi uživateli a jejich zahradou, je v lidech zakořeněna touha být propojeni s přírodou. Zahrada má tak i pozitivní vliv na ducha jedince užívající svou zahradu. Zároveň říká, že vlastnictví zahrady předurčuje vytváření identity, která chce být spřízněna s přírodou (v této rovině symbolizovanou zahradou). Zároveň uživatelé mají možnost vytvořit na své zahradě svoji „domáckou“ krajinu, která reflektuje jejich osobnost a hodnoty (Freeman et al 2012).

Zahrada je celosvětově důležitým doplňkovým zdrojem, přispívající k potravinovému a nutričnímu zabezpečení. Podmínkou pro ni byla neolitická revoluce, kdy se z lovců a sběračů stávají první zemědělci. Lidé přešli k usedlému způsobu života, který již nebyl kočovný, hospodářství bylo založené na zemědělství. V této chvíli vznikaly první zahrady, tento proces probíhal někdy mezi 10. a 8. tisíciletím př.n.l. Malé pozemky, určené k pěstování poblíž lidských sídel, jsou jednou z nejdéle trvajících kultivací země. Po generace byly zahrady u obydlí součástí místní produkce, součástí příjmu a nasycení uživatelů (Galhena et al. 2013; „Zahrada“ 2015).

„Z pohledu vědy je rodinná zahrada definována jako malovýrobní systém zásobující spotřebu rostlin a zvířat a užitkové předměty buď nedostupné, neprodejné anebo snadno dostupné prostřednictvím maloobchodních trhů, polního pěstování, lovu, sběru, rybolovu nebo výdělku. Zahrady pro domácnost mají tendenci být umístěny v blízkosti obydlí z důvodu bezpečnosti, pohodlí a zvláštní péče. Zabírají půdu na okraji polní produkce, práci na okraji hlavních ekonomických aktivit domácnosti. Jsou ekologicky adaptované a vyznačující se nízkým vstupním kapitálem a jednoduchou technologií.“ (Niñez 1987)

Zahrady se po světě udržují kvůli přístupu k čerstvé zelenině a ovoci, možnosti pěstování bylin a koření na dochucování jídel, chování drůbeže či dobytka pro masné výrobky. V oblastech tzv. třetího světa je pěstování plodících rostlin a chov dobytka/drůbeže nutnou součástí života. Ve vyspělejších a zároveň bohatších regionech slouží spíše jako doplňkový příjem vlastní produkce, motivace pěstování či chování užitkových zvířat spočívá spíše ve větší kvalitě produktu. V takovýchto regionech se nachází i Česká republika, všeobecně se dá říci, že lidé, jež se věnují zahradničení jsou osoby v rozmezí 58,9 let až 70 let, ti si ještě pamatují starší způsoby a tradiční postupy. Znalosti a tradiční postupy setí a zachovávání semen či kvality rostlin se většinou zachovávají a předávají v matrilinearitě. To se dá pozorovat například v oblasti jižní Itálie, kdy se takto předávají znalosti o pěstování, zachovávání kvalit a procesování odrůd rajčat z matky na dceru (Galluzi et al. 2010; Galhena et al. 2013).

Dále se rodinné zahrady mohou využívat pro včelaření (získání medu a vosku, podpora biodiverzity), dále přispívají ke zdraví, lidé si pomocí vypěstovaných rostlin léčí lehčí nemoci pomocí čajů nebo domácích tinktur a mastí. Je prokázáno, že udržování zahrad přispívá k pocitu potravinového zajištění, k ekonomickému posílení, navíc je šetrné k ekologickému prostředí a přispívá k druhové diverzitě. Mimo jiné se na rodinných zahradách projevuje trend pěstování kulturních původních rostlin a plodin v rámci podpory biodiverzity a snahy lidí se vrátit ke kořenům. Studie také vykazují, že rodinné zahrady jsou vhodným prostorem pro rozvoj biodiverzity. Dále je prokázáno, že pokud jsou uživatelé více ekologicky zaměřeni, je rozvoj biodiverzity na jejich soukromé zahradě zaručený. V reálném světě to tak nemusí být jednoznačně rozdělené vždy a jednotlivé prvky a funkce se mohou překrývat (Freeman et al. 2012; Galhena et al. 2013; Samus et al. n.d.).

Naproti tomu v České republice se zahrady využívají k vlastní produkci, avšak motivací není jen potravinová bezpečnost, ale lepší kvalita domácích potravin. Mezi tyto kvality patří chuť, čerstvost, vůně nutriční hodnoty. Starší generace zahradničí ráda, zatímco mladší generace vnímá

zahradničení jako zastaralý a nudný koníček. Navzdory tomu je výskyt domácností, které se snaží být aspoň částečně soběstačné, vyšší u mladší generace než u starší. Studie ovšem naznačují, že jejich pohled a přístup se mění ve chvíli, kdy mají své vlastní děti. Motivací je zde kromě kvalitnějších produktů i sblížení dětí s přírodou a učení dětí, jak se ze semene stane jídlo na talíři (Pilařová et al. 2023).

(obr. 21 - ilustrační obrázek využití zahrady jako edukačního prostředku)

3.5.1 Zahrady a pandemie

Nejnovější studie o postoji k vlastní zahradě reagují na pandemii Covidu-19, se shodují, že je nyní na vzestupu její hospodářská funkce a je nutné přijmout nový postoj k potravinám a jejich pěstování.

Pandemie narušila logistickou integritu dovozu jídla, vznikly nové bariéry k přístupu k potravinám, finanční ale i fyzické během restrikcí či kvůli nemoci samotné, paradoxně i plýtvání jídla během propouštění pracovníků v potravinářské produkci. Je tedy nutné posílit či změnit potravinový systém, snížit plýtváním jídlem, a posílit lokální potravinovou produkci, docílit toho můžeme přes zahradničení a vlastní pěstování v zahradách. Zvýší se tak potravinové zabezpečení (Lal 2020).

3.6.POTŘEBY JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH SKUPIN V ZAHRADNÍM PROSTORU A PROMĚNA ŽIVOTNÍHO STYLU

Vlastní zahrady, které byly soukromé, a tudíž dostupné i během lockdownu, byly lidmi velmi ceněné. Dodávaly totiž pocit kontroly a jistoty ve velmi nejisté době, kde lidé měli pocit ztrácející se kontroly nad životem. Zahrady poskytly lidem možnost a prostor sebevyjádření a seberealizace, pocit uzemnění a propojení s okolním světem. Zároveň to byl prostor, kde bylo možné se setkávat s ostatními lidmi. Dále zahrada také pokryla základní potřeby lidí (Gordon-Rawlings & Russo 2023).

Mladí lidé, kteří byli v době lockdownu školou povinni trávili svůj čas venku velmi omezeně. V období nejtvrdějších opatření, jako bylo například uzavření okresů v ČR, jedinci se zahradou byli na tom mentálně a fyzicky lépe než ti, co k ní přístup neměli. Zároveň se ukázal rozdíl mezi dopady lockdownu na chlapce a dívky. Dívky pociťovaly snižování fyzického a mentálního zdraví více než chlapci, ti naopak trávili více svého času u obrazovek (Rubáš et al. 2022).

Pro starší osoby nad sedmdesát let bylo prokázáno, že čas strávený v zahradě přímo korespondoval s lepším fyzickým a psychickým zdravím. Nezáleželo na tom, zda byl čas tráven aktivně nebo pasivně, ale jak dlouho tam lidé pobývali, čím déle, tím lepší výsledky (Corley et al. 2021).

Výsledky studie z roku 2022, která zkoumala vzájemný vztah mezi propojením s přírodou, biodiverzitou soukromých zahrad a duševní pohodou během pandemie Covidu-19 ukazují, že existuje korelace mezi propojeností s přírodou a pozitivními dopady na lidské duševní zdraví. Ta závisí na jedinci a jeho expozici vůči přírodě. Tato studie ovšem neprokázala, že by propojení s přírodou lidem snížilo symptomy deprese během pandemie (Samus et al. 2022).

Proměně životního stylu můžeme rozumět v rámci proměn potřeb člověka. Ty je všeobecně těžké shrnout a každý je definuje jinak. Součástí jsou i vrozené potřeby, jako je přežití, emoce a city. Některé studie pohlíží na člověka jako na bytost ryze sociální, jehož potřeby jsou spojené s kladným přijetím ostatními. Děti, lidé s handicapem, či staří lidé pak v naplňování svých potřeb nemají tolik možností jako zdravý dospělý člověk (Glosová 2006).

Všeobecně se můžou potřeby či představy uživatelů v zahradním prostoru shrnout následovně. Touží po soukromí, klidu a bezpečném zázemí pro svou rodinu. Chtějí bydlet v krásném prostředí, pokud možno se kochat výhledem připomínající přírodní scenérii. Zároveň na zahradě chtějí prožívat neformální společenská setkávání s přáteli nebo kolegy z práce a seberealizovat se skrz pěstitelské koníčky (s tím je spojený i ekonomický přínos a radost z práce). To vše je možné splnit s velkým a vhodným prostorem (Šonský 2009).

3.6.1 Kdo je uživatelem zahrady?

Dobré rodinné zahrady, jsou takové, které vylákají uživatele ven. Cítí se tam spokojeně a uvolněně. Důležité je zamyslet se, jakým způsobem ji budou uživatelé využívat. Neméně zásadní je i jejich vlastní osobnost, zájmy, možnosti, které se mění v průběhu jejich života. Je možné krom jejich individuálních osobností brát v potaz i jejich věkovou kategorii.

3.6.2 Děti

Zahrada poskytuje dětem přístup k vnějšímu světu, kde sociální a fyzická bezpečnost je zpravidla samozřejmostí. Důležitým aspektem je, že rodina (uživatelé zahrady) má možnost rozhodnout o vzhledu nebo využití prostoru. Pro děti může stačit rozhodnutí rodičů, které své potomky dobře znají. Hra ve venkovním, v ideálním případě přírodním prostoru má na děti nesporný kladný vliv. Při hře se rozvíjí motorika, imaginace i sociální dovednosti, zároveň se většinou jedná i o fyzickou aktivitu, což má dobrý vliv na zdraví dítěte (snižuje možnost kardiovaskulárních onemocnění, posiluje kosti a svaly, nižší šance na cukrovku druhého typu, zlepšení metabolismu). Dokonce má vliv na psyché dítěte. Je schopno se lépe soustředit,

udržet pozornost a koncentrovat se, zlepšuje se paměť, lepší sebeovládání, a vyšší markery vitamínu D v krvi. Takto stráveným časem i s ostatními dětmi si pěstuje vlastní motivaci, samostatné rozhodování a skrz hru se učí přizpůsobovat, reagovat i oponovat ostatním, což dále využívá v každodenním životě (Gill 2021).

3.6.2.1 Potřeby dětí v různých věkových skupinách

Největší potřebou nejmenších dětí je pocit bezpečí, žádají neustálou přítomnost své matky. Do zahrad se to nejčastěji propisuje jako prostor pro kočárek nebo dětskou postýlku/stoličku u venkovního sušáku na prádlo, nebo v letní kuchyni, terase nebo odpočinkovém koutku. Již batolata mohou mít svůj malý kousek vyhrazený pouze pro ně, kde se můžou „rýpat v zemi“. Nejmenší děti se světem seznamují nejvíce hmatem, na to je dobré použít různorodé materiály s různými a zajímavými texturami, především v povrchu. Může se jednat o trávnik, štěrk, písek, dřevo, velké kameny nebo vodu (Tomcová 2008; Hauserová 2016; Gill 2021).

(obr. 22 - ilustrační obrázek dítěte zkoumajícího své okolí)

V předškolním věku jsou děti zvědavé, dobré jsou pro ně podněty, které tuto vlastnost rozvíjejí. V záhonech mohou být vysazeny rostliny, které přitahují hmyz nebo ptáky, dá se zřídit i vodní biotop s příslušnými rostlinami, kam se uchýlí vodní živočichové nebo se může pěstovat ovoce a zelenina. V tomto věku je ale nutné již dbát na bezpečnostní opatření jako např. zajištění vstupu do ulice nebo do bazénu/vodního biotopu. Dětem se velmi rozvíjí představivost a jemná motorika, obé je nutné podpořit. V zahradní prostoru se může nacházet pískoviště, stavebnice nebo i chodník/plocha na kreslení křídou. Začínají se začleňovat do kolektivu a učít se dělit se a hrát si s ostatními, velmi dobré je tedy velká trávnicková plocha na hry (Tomcová 2008).

(obr. 23 - ilustrační obrázek dítěte zkoumajícího své okolí)

Starší děti ve školním věku již potřebují větší nezávislost na rodičích, staví si domečky nebo bunkry, a tam si hrají. Mohou pracovat samostatně na své vlastní zahrádce, kde něco mohou pěstovat nebo můžou mít i svůj vlastní zahradní koutek na přípravu do školy. Obytný prostor se pro ně zvětšuje mimo dům do poloveřejných prostorů nebo na veřejná dětská hřiště. Kamarádi mají větší význam a jejich společné hry se přesouvají na ulici, možné je připravit na zahradách větší zpevněné plochy nebo plot, který umožňuje interakci s ulicí (Tomcová 2008).

(obr. 24 - ilustrační obrázek dětí stavící bunkr)

3.6.2.2 Plánování zahrady

Z výše uvedených důvodů by děti měly být součástí rozhovoru o (utváření) prostoru, můžou něco navrhnout, naplánovat nebo něco rozhodnout. Nenastane tak případ, kde dospělí uspokojí svou potřebu hezkého vzhledu a klidu před potřebami dítěte, a to nemá možnost sebevyjádření nebo rozvinutí nových dovedností. Samotný hovor s dětmi může rozproudit debatu o celkové vizi a cílech pro konkrétní prostor, lidé mají větší tendenci vnímat situaci v dlouhodobějším měřítku za přítomnosti dětí, mohou se více zaměřit ne na horizont pár let, ale i desítek let (vidina budoucnosti dětí, ne jenom svá) (Gill 2021).

Děti jsou často kreativnější a otevřenější novým nápadům než dospělí, jsou oproštěny od praktických dopadů jednotlivých nápadů, mohou tak najít i jiná řešení, která je možno uvážit a dospělého by za normálních podmínek nenapadla. Zároveň jsou důležitým zdrojem informací o momentálním využití prostoru, jeho problémech nebo obav z něj, které často dospělí nemusí ani vnímat. Pro děti je tato diskuse výhodná kvůli vyjádření svých myšlenek a pocitů, mohou se něco naučit z navrhování a pochytit

nové dovednosti (Gill 2021).

Je důležité během kladení otázek dávat pozor, zda dítě je schopno správně popsat své pocity a nevyjádří něco jiného. Například pokud dítě na otázku, jak si dítě hraje na zahradě nejradši odpoví, že na houpačce a ve skutečnosti více času tráví na pískovišti, musíme uvážit i možnost, že to ve skutečnosti je pískoviště, ale houpačka je pro dítě snazší popsání hry. Hra na pískovišti je oproti houpačce složitější, a tudíž hůře vyslovitelná (Gill 2021).

Na houpačce se dítě houpe samo, nebo se houpe za pomoci kamaráda, nebo jiného kamaráda houpe ono. Hra na pískovišti se skládá z procesů dolování tunelů, stavění mostů, stavění hradů nebo i celých sídel, ničení daných mostů a jiných staveb. Dítě může i nosit vodu v kyblíku a zaplavovat své příkopy, tunely nebo vodu smíchá s pískem a tímto „novým“ materiálem teprve staví. Při stavění nebo ničení může používat pomůcky jako je např. lopatka, nákladní auto nebo bábovičky. Některé děti zachází do takových detailů, že provádí výkop písku, přenesení na nákladní auto, popojetí a následné vysypání materiálů na hromadu („odkladiště“), a poté použití tohoto materiálu na nové stavby, kdy ho musí opět dopravit na nové místo a tam zpracovat – toto vše se dá považovat za samostatnou hru. Dítě nemusí být tedy schopné uchopit tolik dílčích úkonů jako jednu velkou hru, nebo to tak sice chápe, ale není schopné to jednoduchým způsobem předat dále. Zaměří se tedy na jednodušší úkon a ten označí za svůj oblíbený (Gill 2021).

3.6.2.3 Zahradničení a děti

Děti se také mohou zapojit v zahradničení, je důležité vybírat rostliny, které se dají brzy sklídit, aby děti měly pocit odměny. Nebo zvolit barevné květy a plody tak, aby zaujaly i nejmenší. Starší se můžou zapojit vožením zeminy, písku nebo šterku v malých kolečkách, nebo v malém nákladním autě. Kromě toho se s dětmi může vytvořit i velmi provizorní model zahrady pomocí zeminy, klacíků a listů. Dobré je zakomponovat dětské herní prvky do zahrady, tak, aby ji nevyrušovaly nebo nevychylovaly z celkové kompozice. Velmi důležité je, aby děti byly schopny od co nejujtějšího věku rozeznat jedlé a nejedlé rostliny na zahradě, ideální

je aby zahrada obsahovala co nejméně těch jedovatých. Dále je dobré mít na mysli, že pro děti jsou zajímavější živočichové než rostliny, dobré je tedy mít na zahradě různé úkryty pro ně (Hauserová 2016).

3.6.3 Dospívající

Procházejí pubertou, která je spojená s hledáním sama sebe a prosazováním své individuality. Chtějí více soukromí, místa, a socializovat se svými přáteli, často se tak děje na veřejných prostranstvích. Toto je nutné respektovat a umožnit jim v sebevyjádření i v zahradním prostoru. Východiskem může být jejich vlastní soukromý „zahradní pokoj“, kde jim bude ponechána volná ruka v kreativitě s velmi omezeným zásahem dospělých (Tomcová 2008; Gill 2021)

3.6.4 Dospělí

Žádoucí je rozšířit obytný prostor i na zahradní, propojit tedy interiér s exteriérem, vhodná na to jsou francouzská okna, obytné terasy nebo prosklené stěny. Dobré je myslet na možnost venkovního použití elektrických sítí pro různé elektrické spotřebiče (sekačka, elektrický gril, počítač). Lidská mysl má ráda změny a za hezkého počasí se může pracovat i venku, dobré je mít zařízenou zahradní pracovnu na míru profesi uživatele (základem by mělo být alespoň zařízené připojení do sítí, a zákryt pracovního prostoru) (Tomcová 2008; Šonský 2009; Stejskalová & Řeháková 2015).

Pracující lidé jsou často pod velkým stresem ze svých pracovních povinností a chtějí si na zahradě spíše odpočinout, důležité je myslet na klidové posezení s komfortní výbavou. Dobré je umožnit setkávání s přáteli nebo posezení s rodinou u letního nedělního obědu, vhodná je obytná terasa například s grilem a posezením s úkrytem před počasím. Pro dospělé v roli rodičů platí to stejné, jen je nutné zohlednit dětské potřeby a začlenit prostor pro trávení času s dětmi aktivnější formou na větší trávnickové ploše nebo mít vzrostlé stromy pro lezení v korunách (Tomcová 2008; Šonský 2009; Stejskalová & Řeháková 2015).

Častý požadavek je na výsadbu ovocných stromů, jakožto plodiny pro okamžitou konzumaci. Nejčastěji to bývají

třešně, jabloně, švestky a meruňky (Šonský 2009).

3.6.5 Senioři

Se změnou a reorganizací života, která přichází s odchodem do důchodu, se navyšuje čas strávený venku. Přičemž lidé, jež nemají zahradu, využívají veřejné parky nebo blízko dostupnou volnou přírodu. Lidé, kteří vlastní zahradu, ji využívají. Výzkum ukazuje nárůst času strávený venku u lidí, kteří odešli do důchodu, o dvě hodiny v týdnu více než v předchozím ekonomicky aktivním věku. V následujících letech důchodu se takto strávený čas navyšuje až o 6 hodin týdně více než v přechodné fázi života (Vilhelmsen & Thulin 2021).

Věková skupina 65–74 let preferuje intenzivní aktivnější aktivity v přírodě, často je to pěší turistika a zahradničení. Věková skupina 75–84 preferují klidnější aktivity, například klidné posezení a pozorování zahrady. Novější studie se shodují, že ve starším věku hraje příroda větší roli a její přítomnost v životech seniorů jejich život zkvalitňuje (Freeman et al. 2019; Vilhelmsen & Thulin 2021).

Rodinné zahrady pro starší osoby jsou důležité, neboť se zde v jejich pokročilejším věku ztělesňuje identita a sociální vztahy. Je prostorem pro balancování tenze mezi změnou a kontinuitou. Pro starší obyvatelstvo je zajištění potřeb důležité, má důsledky ekonomické, sociální a také jsou prospěšné pro kvalitu jejich života. Zeleň je všeobecně vnímaná jako dobrá a prospěšná věc pro jejich život, a zároveň je dobrou součástí jejich domácího prostředí, na které jsou zvyklí. Zároveň je nutné brát v potaz, že vzájemné působením mezi sebou a okolním prostředím buď podporuje nebo podlamuje vlastní nezávislost (Finley et al. 2015; Freeman et al. 2021; Buse et al. 2023).

Pro lepší vitalitu starých lidí je důležité setrvávat v přirozeném prostředí, to pro ně umožňuje zajistit bezpečí po fyzické, a i emocionální stránce, správné reflektování identity a podpory sebevědomí, a nabízí příležitosti ke smysluplným činnostem. S přibývajícím věkem a ubývajícím zdravím se starost o zahradu stává obtížnější. Pokud se zahrada stává více zanedbanou, než dle představ starších uživatelů, může to pro ně být náročné.

Mohou mít pocit, že již „nezvládají život“ nebo se stydí, za (z jejich pohledu) selhání. Mělo by se odstranit obtížné zdolávání prostoru a nedostatečný prostor pro pohyb. Jde tedy o to, aby se mohli po prostoru pohybovat samostatně bez závislosti na druhých, a nadále se setkávat s lidmi (Glosová 2006).

Starší lidé mívají problém s mobilitou nebo s fyzickou rovnováhou a orientací, může nastat i zhoršený psychický stav. Jejich pobyt ve veřejném prostoru se postupně minimalizuje jen na bezprostřední okolí domu, na domácí prostředí můžou být až fixovaní. Zahrada je jim tedy nejbližší a stoupá na významu a začíná „hrát“ centrální roli. Proto musí tento prostor splňovat bezpečnost, soukromí, výhled z oken, vhodný mobiliář, dispozice bez překážek, podněty pro smysluplné trávení času a možnost socializovat se. Je nutné dbát na nesmýkavé povrchy, zábradlí na přidržení, dostatečně široké a rovné cesty, vyšší křesla pro snazší vstávání, vyvýšené záhony, lavička před domem, nízké parapety a nečleněná velká okna (Tomcová 2008; Freeman et al. 2021).

Tvorba zahrad je dlouhodobý proces, zahrada se vyvíjí a staří zahradníci tvrdí, že nikdy není hotova. Starší klientela má ovšem pocit, že jim nezbyvá tento čas a chtějí mít zahradu hned hotovou, aby ji mohli co nejdéle využívat. To vede k výsadbě již vzrostlých stromů, což je technologicky možné, ovšem finančně náročnější (Šonský 2009).

(obr. 25 - ukázka nesmýkavého povrchu, zahradní romanská dlažba z mrazuvzdorných pískovcových dlaždic)

(obr. 26 - ukázka nesmýkavého povrchu, dlažba z dlažebních kostek)

3.6.5.1 Řešení zahrady pro seniory

Zahrada pro starší osoby by měla být na rovině, mnoho pozemků je ovšem situováno ve svahu. V takovém případě je nutné překonávat terénní rozdíly bezpečně a komfortně. Terén je potřeba s rozmyslem rozčlenit, aby výškové rozdíly nebyly neovladatelné pro starší uživatele. Pozemky ve svahu je dobré členit na několik teras, které budou mít svou funkci, a té budou uzpůsobeny vlastní rozměry terasy. Jednotlivé plochy musí být vždy smysluplně a esteticky propojeny. Pro méně mobilní osoby je snazší zdolávat rampy než schody, sklon nesmí přesáhnout 6 %, aby byla dobře sjízdná i pro vozíčkáře. Povrch musí být dostatečně hrubý, aby kola nepodkluzovala (Kleinod 2004).

U návrhu cest se musí brát ohled, že ačkoliv mohou být starší klienti v momentálním okamžiku vitální, za pár let se mobilita může zhoršit. Pokud by měla klienta při chůzi doprovázet další osoba, cesty jí to musí svou šířkou umožnit. Zároveň, pokud se cesty smysluplně napojí a zahrada je dobře koncipována a zpřístupněna těmito cestami, zbyde i méně ploch, které vyžadují péči a údržbu. Hlavní cesta by měla být široká cca 1,6 m tak, aby po ní pohodlně mohl jít i člověk s berlemi nebo dva lidé vedle sebe. Přesnější míry vyplynou z použitých materiálů a kontextu zahrad. Pokud by cesta měla vést podél zdi, živého plotu nebo fasády, je vhodné, aby byla o něco širší a uživatelé mohli pohodlněji projít bez ušpinění od omítek nebo rostlinného materiálu. Vedlejší cesty by měly mít cca 1 m, ještě menší cesty (tzv. zkratky) by měly mít 0,9 m tak, aby umožnily pohodlný průchod osobám s berlemi nebo o hůlce (ČSN 26 9010.; Kleinod 2004)

V případě cest z nášlapných kamenů nebo dlaždic či trámů se nejedná pro starší uživatele o dobré řešení, hrozí pád nebo uklouznutí, a navíc se ve stáří krok zkracuje, tudíž i „šlapákové“ cesty, které jsou pro dospělého po většinu života příjemné, a tak akorát na krok, zde nevyhovují. Se zhoršenou mobilitou může dojít i na používání vozíčku, cesta pro vozíčkáře by měla být 1,2 m široká, neměla by ostře zatáčet nebo mít pravouhlé rozcestí, mělo by se jednat o ladnou křivku. U vozíčku se doporučuje uvažovat v případě hlavní cesty s 1,6 m, aby vedle osoby na vozíčku mohl jít pohodlně i doprovod. Je nutné dbát na bezpečnost

cest, pokud možno se vyvarovat schodům a různým nerovnostem (Kleinod 2004; Šonský 2009).

Starší lidé musí dbát na střídání aktivity a odpočinku, v zahradě je tedy nutné klást stejnou důležitost plochám pro aktivní vyžití i plochám určeným k odpočinku. Je dobré mít odpočívacích míst několik v rozličných koutech zahrady, které se budou využívat v průběhu dne za různými účely. Důležité je okolí odpočinkových míst, uživatel by měl být chráněn před sluncem, měl by mít pocit soukromí, hezké okolí a přístupovou cestu (Kleinod 2004).

Na zahradu je žádoucí umístit terasu. Ta má velkou asociaci s duševní pohodou starších obyvatel, neboť poskytuje dostatek soukromí a výhledu, zároveň je to stále pobyt v zeleni. Tu lze přizpůsobit seniorům drobnými staveními úpravami, výše položené terasy musí být opatřeny zábradlím pro oporu a přidržení se a pro celkový pocit jistoty. Pokud se místo zábradlí použije zídka, může se využít zídka zdvojená s vnitřním žlabem, který se může osázet a vznikne tak vyvýšený záhon. Na teplých a osluněných místech je důležité myslet na variabilní poskytnutí stínu průběžně po celý rok. Z toho vyplývá udělat zastřešení pouze částečné nebo posuvné (Kleinod 2004; Freeman et al. 2021).

Vyhovujícím řešením jsou markýzy, slunečníky. Markýzy bývají z pevného a odolného materiálu, snadno smontovatelné, a jejich údržba je nenáročná. V zimě se uskladní na suché místo. Slunečníky jsou cenově dostupnější, musí být však dobře zajištěny, aby při silnějším větru zůstaly stabilní. Pevné zastřešení není mobilní, ale poskytuje celoroční ochranu před deštěm a uchovává zahradní nábytek suchý. Pokud propustí trochu světla, může se využívat k posezení i za chladnějších měsíců. Při zastřešení se dá zachytávat dešťová voda a využít ji následně v zahradě. Dalším řešením je pergola porostlá vegetací, zde záleží na zvoleném druhu rostliny. Některé propouští více světla, jiné méně. Pod takovou pergolou je vždy pocit vzdušného místa (Kleinod 2004).

Velkým tématem je posezení, které je pro starší lidi důležité. Může mít mnoho funkcí např.: malá venkovní

chráněná jídelna posezení, čtecí koutek nebo místo na pletení či k odpolednímu odpočinku (nejen). Toto splňují např. altánky, které jsou mimo výše uvedené funkce též romantickými zastíněnými místy v zahradě. Na zimu může tento prostor sloužit jako sklad zahradního nábytku (Kleinod 2004).

Lavička je nezastřešené jednoduché posezení za účelem hezkého výhledu, cesta k ní by měla být bezpečná a také estetická. Samotná lavička by měla zapadnout do okolního prostředí a měla by poskytnout pohodlné posezení. Zahradní nábytek by měl odolat počasí, ale pro starší osoby by měl být stabilní, měl by mít oporu zad a mělo by s ním být snadno manipulováno (Kleinod 2004).

Výběr stromů a keřů by měl být co nejméně náročný, zde můžeme počítat s druhy *Corylus colurna*, *Sorbus aucuparia*, *Amelanchier lamarckii* nebo *Magnolia stellata*. Kultivary stromů, jež jsou zakrslé, jsou také vhodnou volbou. Pro záhony je lepší zvolit trvalky, které vydrží několik let, a na rozdíl od letniček nepotřebují každý rok znova zasadit. Založení trávníku pomocí osiva je pro uživatele náročný a zdoluhavý proces, proto se doporučuje použít například trávník předpěstovaný (kobercový). Ten lze zatěžovat ihned po položení. Samotná péče o trávník záleží již na majitelích a jejich představách a nárocích na trávník. Existují i alternativy – jednou z nich je květinový trávník, který se pro seniory jakožto uživatele doporučuje. Neboť vyžaduje mnohem méně závlahy a hnojiva než klasický trávník, a i frekvence sekání je nižší, na druhou stranu nemůže se do zatěžovat do takové míry jako anglický trávník. Další alternativou je louka, ta je lepší po stránce biodiverzity, ale náročnější na údržbu z důvodu nutnosti kosení. Pokud klienti nestojí o klasický nebo tomu podobný trávník, lze využít i půdopokryvné rostliny. Nejsou úplně vhodné na užitné plochy, avšak pro málo přístupná místa jsou vhodné, protože zde brání množení plevelů. Mezi tento sortiment se řadí: *Fragaria vesca*, *Lysimachia nummularia*, *Oxalis acetosella*, *Festuca amethystina* (ČSN 83 9031; Kleinod 2004).

(obr. 27 - *Fragaria vesca*)

(obr. 28 - *Oxalis osetosella*)

U starších obyvatel je časté, že jejich předzahrádka, které jsou poloveřejným prostorem a reprezentují majitele či obyvatele domu, mají velký počet exotických nepůvodních taxonů. Zároveň jsou jejich zahrady více uklizené, čisté a přehlednější než u mladších lidí. Starší lidé mívají nižší toleranci k plevelným druhům, ty vytrhávají nebo na jejich likvidaci používají pesticidy. Tím se ovšem snižuje výskyt původních druhů a tím se snižuje i biodiverzita na daném místě. Čím více se tento přístup na daném stanovišti

praktikuje, tím menší je šance výskytu původních druhů v budoucích časových úsecích. Zároveň tyto exotické taxony mívají větší nároky na stanoviště nebo úplně jiné než stanoviště poskytuje. Musí být tedy majiteli změněny, to je náročné na údržbu a nevhodné z ekologického hlediska (Freeman et al. 2021).

K potřebě své prezentace pomocí exotických druhů je u starších majitelů nutné tedy přihlídnout. Je možné jim nabídnout nějakou alternativu těchto druhů, která bude vhodnější pro dané stanoviště.

Pro mnohé starší uživatele je zahradničení skvělou volbou, má dobrý vliv na mentální i fyzické zdraví. Součástí zahradničení je pletí, sázení, sekání trávníku, sběr plodin, a všechny tyto aktivity přispívají ke kardiorespirační zdatnosti, síle a pružnosti. V návrhu se uplatní užitková část zahrady, kde si klienti mohou pěstovat zeleninu a ovoce. Nebo se jim poskytne i bylinkový koutek. Dále se zde mohou použít vyvýšené záhony. Je možné, že s pokročilejším věkem nebudou moci takovéto aktivity dále provozovat, pak se jim přístup k této funkci zahrady musí usnadnit. Mezi takovéto usnadnění patří například záhonový stůl, je to dobrá alternativa vyvýšených záhonů. U takovýchto stůlů se dá pracovat i v sedě. Další možnostmi jsou truhlíky a květináče, ve kterých se dá také pěstovat mnohé (Kleinod 2004; Freeman et al. 2021).

(obr. 29 - ilustrační obrázek vyvýšeného záhonu)

Součástí života v zahradě mohou být sporty a hry. Podporují zdraví člověka a je možné je zařadit do zahrady. Jednou z možností jsou zahradní kuželky neboli gorodky, hrají se pomocí zavěšené koule, dají se tedy hrát v sedě i ve stoje. Další možností je pořídit stůl pro stolní tenis, který se dá hrát ve čtyřech lidech nebo v páru. Oblíbenou hrou seniorů bývá i pétanque, u této hry může hrát i vícero hráčů a velikost hracího pole se mu přizpůsobuje. Další podporou zdraví může být i sauna, která podporuje imunitní systém. S tím je spjaté ochlazení v ledovém bazénku, který se může nacházet na zahradě. Tento bazének by se mohl používat i mimo saunování na vlastní otužování, jež je také prospěšné pro lidský organismus (Kleinod 2004).

3.7. VIZE BUDOUCNOSTI ZAHRAD

Na základě sesbíraných dat a faktů o současných trendech a přístupech k zahradám můžeme alespoň zdánlivě odhadnout budoucí trendy a vhodné přístupy k zahradám. Z literární kompilace vyplývá, že uživatele nejvíce oslovuje ekologická stránka. A ta převažuje nad estetickou, neboť estetické přístupy se mění a jsou vysoce individuální, jejich vývoj se neodvažují předvídat. Ekologické přístupy jsou lépe uchopitelné, neboť jsou celistvé a podloženy fakty a různými možnými východisky. Je také možné (a to zcela závisí na vývoji situace v rámci bezpečnosti, klimatické změny a ekonomie), že i soukromé zahrady budou muset reflektovat stav svého okolí.

Podívejme se blíže na rok 2050. Tento rok nastane za pouhých 26 let, v lidských očích může jít klidně o třetinu jednoho života, z pohledu našeho oboru je necelých 30 let poměrně málo. Neboť až za třicet let po vysazení stromu získává svou plnou hodnotu, sílu a působnost.

Rok 2050 v optimistické vizi je rokem, kdy klima v České republice bude odpovídat klimatu středomoří, ale bez moře a s vyšší teplotou, než je nyní běžná v Záhřebu. V té méně optimistické představě budou léta sušší a teplejší a zima chladnější, navíc zde budou větší výkyvy a extrémní projevy počasí (Cílek & Ač 2019; Extinction Rebellion c2020).

V horší variantě je prognóza ještě více nepříznivá. Rostliny citlivější na stanovištní podmínky zhoršení podmínek nevydrží, příkladem mohou být smrkové porosty, které se v roce 2050 udrží už pouze v horských polohách. Místo souvislých lesů budou pravděpodobně pouze lesní ostrůvky, na holinách vyrostou úzký sortiment rostlin, které vydrží extrémní podmínky po celý rok (rostliny středomoří by zde nevydržely zimní období). Podoba krajiny v okolí Prahy je odhadována na podobu krajiny okolo Tbilisi v Gruzii (z důvodů podobných podmínek a současně je také vnitrozemským státem). Dalšími městy, ke kterému se má Praha do budoucna přiblížit je město Novi Sad na severu Srbska a také Bukurešť, hlavní město Rumunska (Bastin et al 2019; Greenpeace c2020).

(obr. 30 - pohled na Tbilisi)

(obr. 31 - pohled na Novi Sad)

(obr. 32 - pohled na Bukurešť)

Rostliny v parcích a zahradách v České republice na tom budou lépe, neboť jsou lépe chráněny před větrem. Zavlažovat bude ale nutné, a bude to nákladnější. Vegetační období rostlin bude začínat dřív, avšak zároveň bude dříve přicházet podzimní mráz, a to může rostlinám ublížit. Průměrná teplota v nejteplejším měsíci v Praze vzroste o 6,7 C° (Extinction Rebellion c2020; Greenpeace c2020).

Zamyslet se nad rozvojem užitkových částí zahrad či všeobecně zeleně je proto na místě. V souvislosti se změnami klimatu, nejistotami dnešního světa, a dospělostí současné mladé generace, kterou tíží ekologická situace, je možné říci, že hospodářská funkce zahrad se vrátí ve velké míře. Jestli to bude více kvůli nutnosti nebo pocitu zodpovědnosti, se ještě uvidí.

Soukromé zahrady jsou i přes svoji malou plochu považovány za důležitou součásti budoucnosti v kontextu klimatické změny. Mohou do jisté míry pomoci odstraňovat emise oxidu uhličitého z atmosféry. Z rešerše vyplývá, že zahrady jsou důležité pro udržení biodiverzity anebo k tomuto udržení mohou výrazně přispět.

3.7.1 Sortiment budoucí

Pokud všechny tyto úvahy vezmeme v potaz a aplikujeme na soukromé zahrady, tak sortiment zahrad musí být odolný vůči měnícímu se klimatu. Již nyní bychom měli do návrhu výsadby zahrnovat sortiment, který zvládne sucho či extrémní projevy počasí. Samozřejmě musíme vždy počítat s lokálním úhrnem srážek a hladinou podzemní vody, ta se ale bude měnit, na základě studií můžeme předpokládat změnu k horšímu (Kern 2023).

Zahrada bude muset poskytovat dostatek zeleně a stínu. Slunce a sucho bude častější, o to více lidé ocení útočiště před těmito jevy. Zároveň by bylo dobré vytvořit v zahradě takové mikroklima, které bude o něco chladnější, stinnější a vlhčí než okolí. Nutné je podpořit biodiverzitu a pestrost druhů. Dále se musí myslet na hospodaření s vodou a vybírat sortiment tak, aby nepotřeboval častou závlivku v letním období.

Pokud by tomu tak nebylo, mohlo by docházet k situacím, které nastávají už mnohdy nyní. A to, že zahrada uvadá, trávník zasychá a musí se zalévat, aby rostliny neodumřely. Je ovšem velké sucho (o to více rostliny potřebují závlahu) a obec vydá nařízení, neplýtvat pitnou vodou. Tyto situace se nyní běžně dějí, a budou přibývat. Proto je nutné toto vše při návrhu zohlednit a vytvořit funkční zahradu tak, aby k těmto situacím nedocházelo (Kern 2023; Royal Horticultural Society c2024).

Zahrada chce méně aktivity, lidé by měli přijmout, že rostliny mají svou vlastní dynamiku, nechat věci více plynout, zahrada umí být silnější než člověk. Zároveň tak může být ekologičtější, zahrada se více naváže, ptáci přinesou místní rostliny, na zahradu „přijde“ více hmyzu, ptáků nebo obojživelníků. Tomuto můžeme vyjít naproti tím, že jim poskytneme útočiště. I pomocí méně formálních a „divokých“ osazovacích plánů v souladu s výběrem sortimentu, který je přírodě blízký, můžeme jít biodiverzitě vstříc (Kingsbury & Browne 2009; Kern 2023).

3.7.2 Bytí

Již nyní je životní styl poznamenán stresem a tento jev je téměř typický pro moderní společnost. Zahrada je etudou na soukromí a intimitu, její vlastnictví není pouze statusovým symbolem, je součástí životního stylu. Místo setkávání i samoty, aktivity i konstanty (Stejskalová & Řeháková 2015).

Budoucnost pobytu na zahradách bude odpovídat potřebám jednotlivých věkových skupin, ale také bude podmíněna právě každodenním stresem, který budou její uživatelé zažívat. Jejich vypořádání s ním může být relaxační, meditační a více introvertní, nebo například také v podobě setkávání, oslav. To bude zcela záležet na uživatelích, ale jisté je, že na nutnost naplnit tyto potřeby bude velmi důležité.

Zahrady čeká velká metamorfóza. Od pravděpodobné (velké) proměny vzhledu, který velmi ovlivňuje sortiment. Ten se bude muset přizpůsobit novým podmínkám a přeměněným stanovištím. Přes ekologické nároky na větší udržitelnost, podporu druhové rozmanitosti až po práci s

vodou a půdou... Po nároky lidských potřeb, odpočinku a naleznutí ráje srdce.

4. ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

4.1. ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

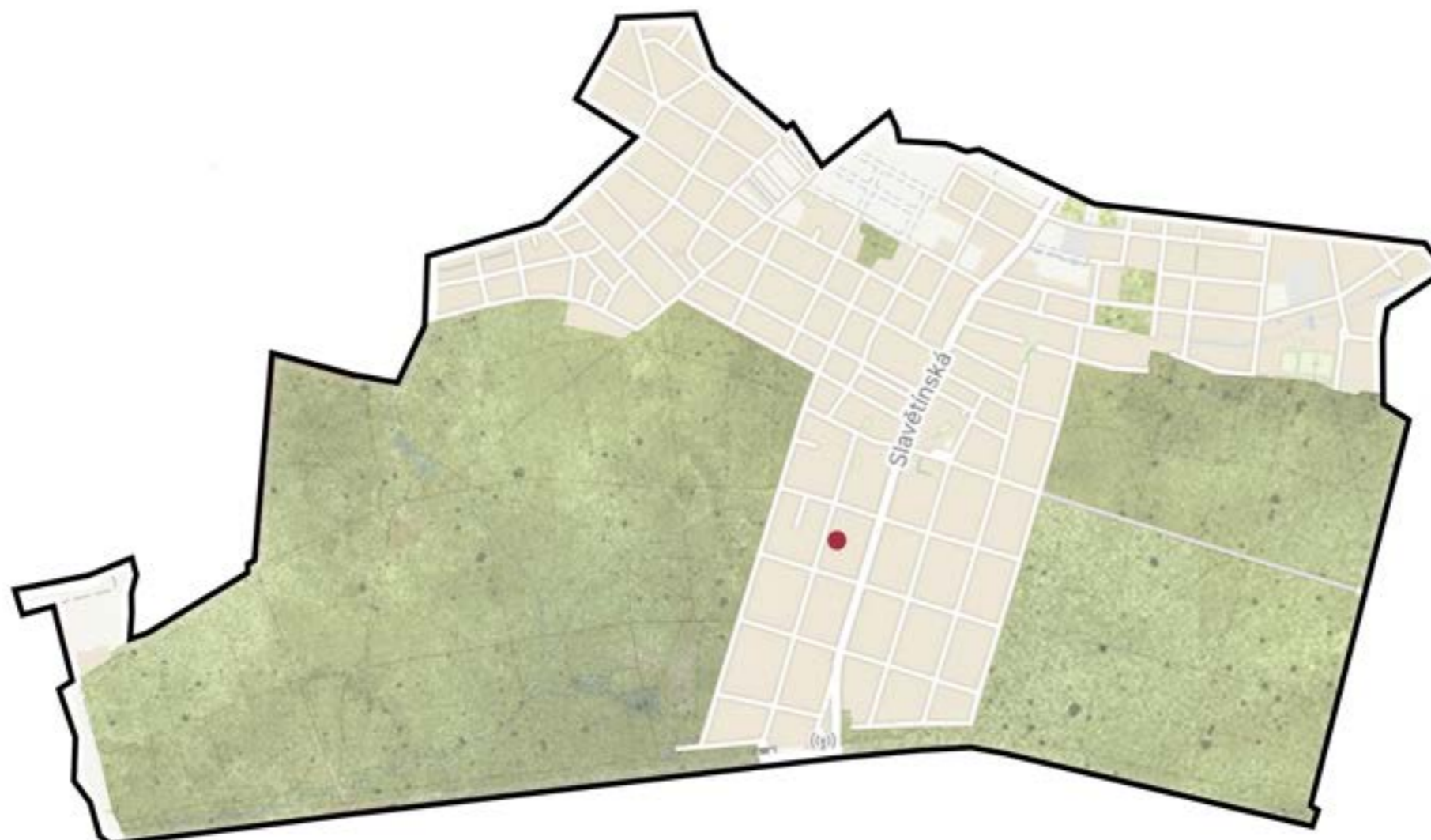
4.1.1. UMÍSTĚNÍ

(obr. 33 - umístění v ČR)

(obr. 34 - umístění v Praze)

(obr. 35 - umístění v Klánovicích)

4.1.2. CHARAKTERISTIKA OBCE

Historie:

Na území dnešních Klánovic byl dříve pouze les zvaný Vidrholec, který byl oblíbeným útočištěm pro lapky, kteří přepadávali pocestné. Později ve 14. století zde byly vedeny celkem 4 osady (Žák, Slavětice, Hole a Lhota nad Ouvalem). Všechny osady postupně pustly, pravděpodobně kvůli špatnému výnosu z obdělávání půdy a husitskými válkami. Lesem procházela i císařská silnice, problémy s lapky přetrvávali i do této doby. Stromy podél silnice, které byly vzdálené na dostřel musely být z bezpečnostních důvodů pokáceny. Po roce 1800 bylo bývalé území osad osázeno stromy a rybníky byly vypuštěny. V roce 1845 byla dokončena železniční trať, která vedla i přes Vidrholec. A v roce 1874 Václav Klán koupil v dražbě kus lesa o rozměru 225 jiter (129,465 ha) na výstavbu nové zemědělské osady. Roku 1878 získal povolení na rozdělení lesa po obou stranách silnice na 18 stavebních částí, nové osadě dal jméno Klánovice. Pozemky prodal a nechal zde postavit silnici a rybník, v této době spadala osada pod obec Šestajovice. Od 90. let 19. století se začaly budovat první vily. V obci byl založen Spolek pro udržování a okrašlování domoviny, ten se podílel na budování a vývoji obce. V roce 1920 byly Klánovice prohlášeny za samostatnou obec a ve stejném roce zde byl zaveden elektrický proud. Roku 1929 byla zřízena i škola, později obec postavila i vlastní školní budovu, která slouží dodnes. Od roku 1974 jsou Klánovice součástí hl. m. Prahy, momentálně spadají pod Prahu 21 (Praha - Klánovice c2024).

Sláva:

Roku 1923 se začaly stavět místní lázně. Ty se staly cílem pro pražskou vyšší sociální vrstvu společně s majiteli dalších víkendových/letních sídel v okolí. Právě lázně proslavily Klánovice nejvíce, fungovaly s přestávkou až do roku 1948.

V roce 1937 zde bylo založeno golfové hřiště s vlastní klubovnou, tento areál o rozloze 86 ha byl také velmi oblíben mezi pražskou elitou. Golf skončil v 50. letech minulého století, jeho území bylo zalesněno. Klubovna stále stojí, v roce 2023 tento bývalý areál odkoupilo hl. m. Praha a bude určeno k volnočasovému využití pro děti a mládež (Praha - Klánovice c2024).

Současnost:

V současné době jsou Klánovice vyhledávané pro luxusní bydlení, s dobrým dopravním napojením na centrum Prahy, uprostřed přírody. Klánovice se nachází vně přírodního parku Klánovice-Čihadla (Praha - Klánovice c2024).

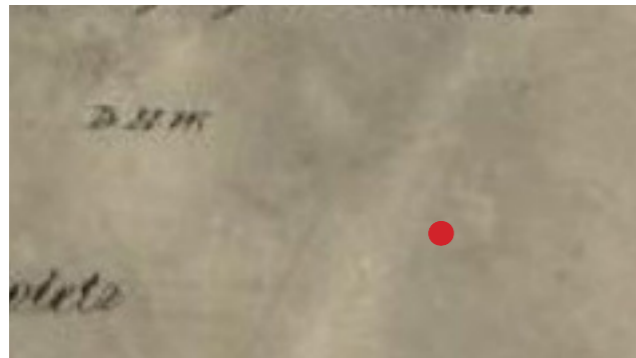

obr. 36 - pohlednice z Klánovic, začátek 20. století

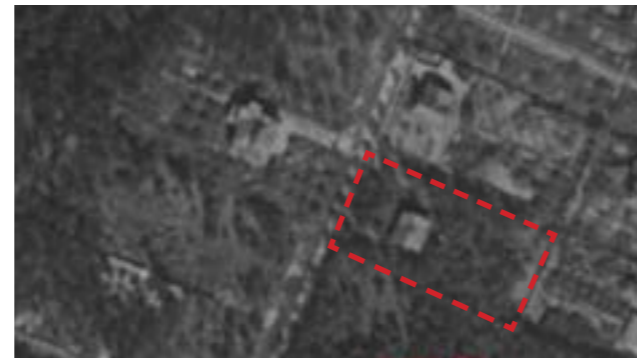

obr. 37 - lázně, 30. léta

4.1.3. POZEMEK

obr. 38 - nynější umístění zde ve Vidrholci, 1837 - 1843

obr. 39 - ortofotografie r. 1949

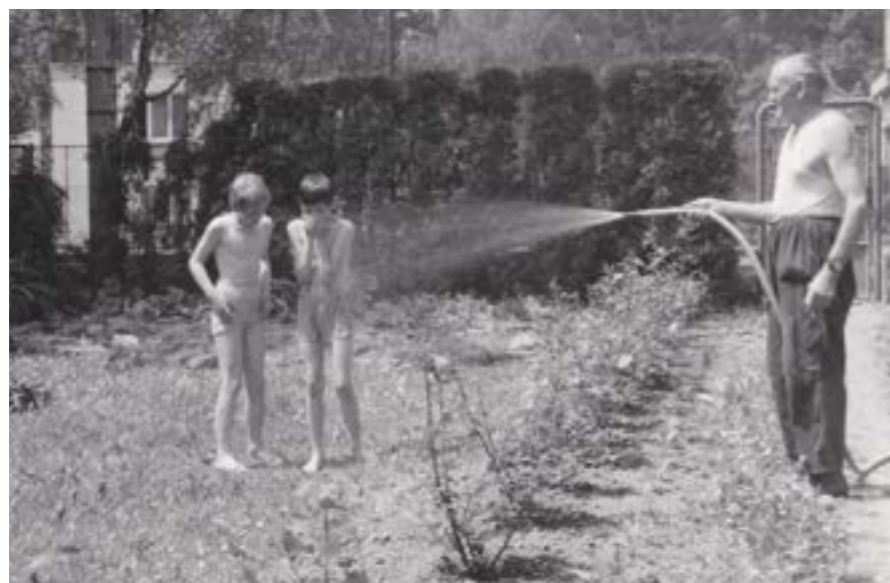
obr. 42 - pohled z východní strany na dům, bez přístavby, nedatováno

obr. 43 - pohled od ulice, bez přístavby, rod Digitalis, v pozadí vzrostlé Betula pendula, nedatováno

obr. 40 - pohled od domu k brance, je zde vidět „divoký“ trávník i hliněná cesta, nedatováno

obr. 41 - pohled od domu k brance, je zde vidět vzrostlý živý plot, i růžová liniová výsadba, nedatováno

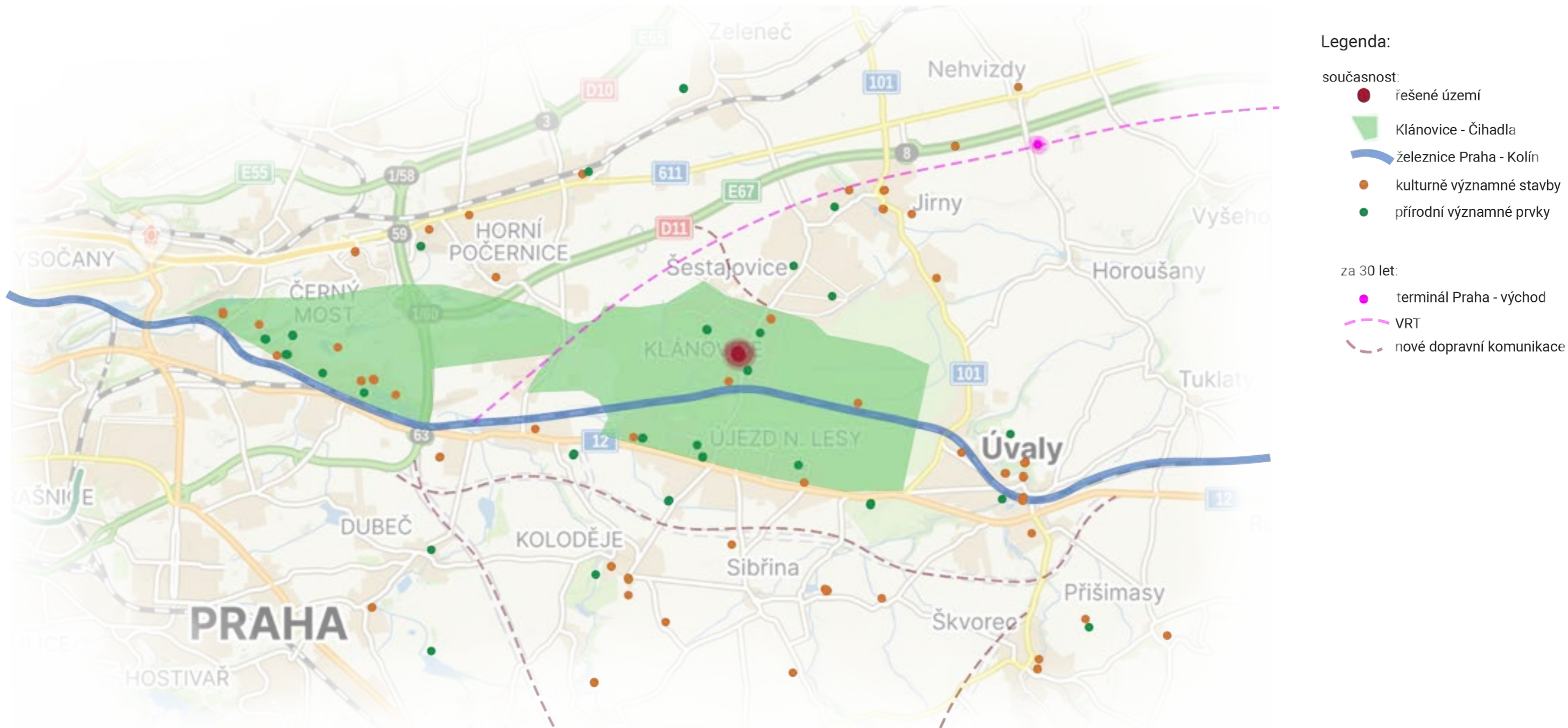

obr. 44 - pohled od domu do zahrady, jsou zde vidět skupiny Betula pendula i s pověšeným prádlem, nedatováno

vlastník: Václav Švec
par. č.: 447; 448
výměra: 82 m² (dům) a 1882 m²

Dům byl původně letní vilka vystavená ve třicátých letech. Švecovi odkoupili pozemek i domem v roce 1959.

4.2. ŠÍŘŠÍ VZTAHY

4.3. OBČANSKÁ VYBAVENOST

obr. 46 - mapa občanské vybavenosti

4.4. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

teplá
oblast

obr. 47 - mapa klimatické oblasti

acidofilní
doubrava

obr. 48 - geobotanická mapa

mezofilní
acidofilní
doubrava

obr. 49 - mapa potencionální přirozené vegetace

GEOMORFOLOGIE:

Území spadá do geomorfologického okrsku Čakovická tabule, ta leží mezi Prahou-východ, Kolínem a Nymburkem. Spadá do povodí Labe, má nepatrně členitý reliéf, je položena na křídových horninách (pískovec, křemenec, spongilit)(Kovanda 2001).

FYTOGEOGRAFIE:

Pozemek spadá do fytogeografického okrsku Průhonická plošina. Půdy jsou většinou těžké, typická jsou pobřežní, vodní a luční společenství. Z lesů zde jsou fragmenty březových doubrav uprostřed acidofilních doubrav(Hrčka 2008).

BIOGEOGRAFIE:

Biochorou je -3MB(aplikace Mapomat od AOPK ČR).

KLIMATICKÁ OBLAST:

Zde se jedná o teplou klimatickou oblast T2. Jaro je poměrně krátké, teplé a mírné. Léto teplé, dlouhé a suché. Podzim poměrně krátký, teplý až mírně teplý. Zima je krátká, mírně teplá, suchá a až velmi suchá(Hruban 2022).

PŮDNÍ PODMÍNKY:

Jedná se o kambizemě převážně na rovině, celkový skelet do 25 %, půdy jsou hluboké až středně hluboké, málo produkční. Půda má schopnost vysokou rychlost infiltrace. Limitem je ohrožení acidifikace a ohroženost erozí je nejvyšší(Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd v.v.i. 2022)

GEBOTANIKA:

Na území je acidofilní doubrava (třídy *Quercetea robori-petraeae*). Jsou to světlé listnaté lesy, druhově chudým pod-

rostem s rozvolněným zapojeným stromovým patrem. Jsou to světlomilné druhy, které jsou tolerantní k nízkému pH. Současné rozšíření acidofilních doubrav má na svědomí člověk. Stromové patro nejčastěji tvoří *Quercus petraea* (dub zimní), *Quercus robur* (dub letní), přimíšeny jsou *Betula pendula* (bříza bělokorá), *Pinus sylvestris* (borovice lesní) a *Sorbus aucuparia* (jeřáb ptačí). Na vlhčích stanovištích *Picea abies* (smrk ztepilý) a *Betula pubescens* (bříza pýřitá). Na bohatších stanovištích zde jsou i *Carpinus betula* (habr obecný) a *Tilia cordata* (lípa malolistá). Podoba porostu je poměrně jednotvárná, jsou to vysokokmenné světlé porosty výšky 15 - 20 m a s málo vyvinutým keřovým patrem. Druhy musí být tolerantní vůči kyselému pH. Z keře je nejběžnější *Frangula alnus* (krušina olšová). Z bylinného patra jde o *Avenella flexuosa* (metlice křivolaká) a *Convallaria majalis* (konvalinka vonná) a *Melampyrum pratense* (černýš luční)(Chytrý et al. 2021).

POTENCIONÁLNÍ PŘIROZENÁ VEGETACE:

Zde by se jednalo o mezofilní acidofilní doubravu (*Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae*). Podoba porostu je podobná acidofilní doubravě. Zastupcem jsou také *Quercus petraea* (dub zimní), *Quercus robur* (dub letní), *Betula pendula* (bříza bělokorá), *Pinus sylvestris* (borovice lesní), *Sorbus aucuparia* (jeřáb ptačí). V keřovém patře je také *Frangula alnus* (krušina olšová). K dominantám acidofilních travin patří *Luzula luzuloides* (bika hajní) a *Avenella flexuosa* (metlice křivolaká). Dále se uplatňují především mezofilní druhy jako *Calamagrostis arundinacea* (třtina rákosovitá),

Vaccinum myrtillus (brusnice borůvka), *Melampyrum pratense* (černýš luční), *Anemone nemorosa* (sasanka hajní), *Convallaria majalis* (konvalinka vonná), *Stellaria holostea* (ptačinec velkokvětý). Silně je zastoupen rod *Hieracium* (jestřábník).

Všeobecně se dá říct, že se toto společenství nachází na hlubokých, mírně suchých až mírně vlhkých půdách. Nejčastějším typem půdy jsou chudší kambizemě. Podporou tvoření této asociace může být pěstování dubu, jehož opad přispívá k ochuzování půdy(Chytrý et al. 2021).

obr. 50; 51 - ilustrační fotografie acidofilní doubravy

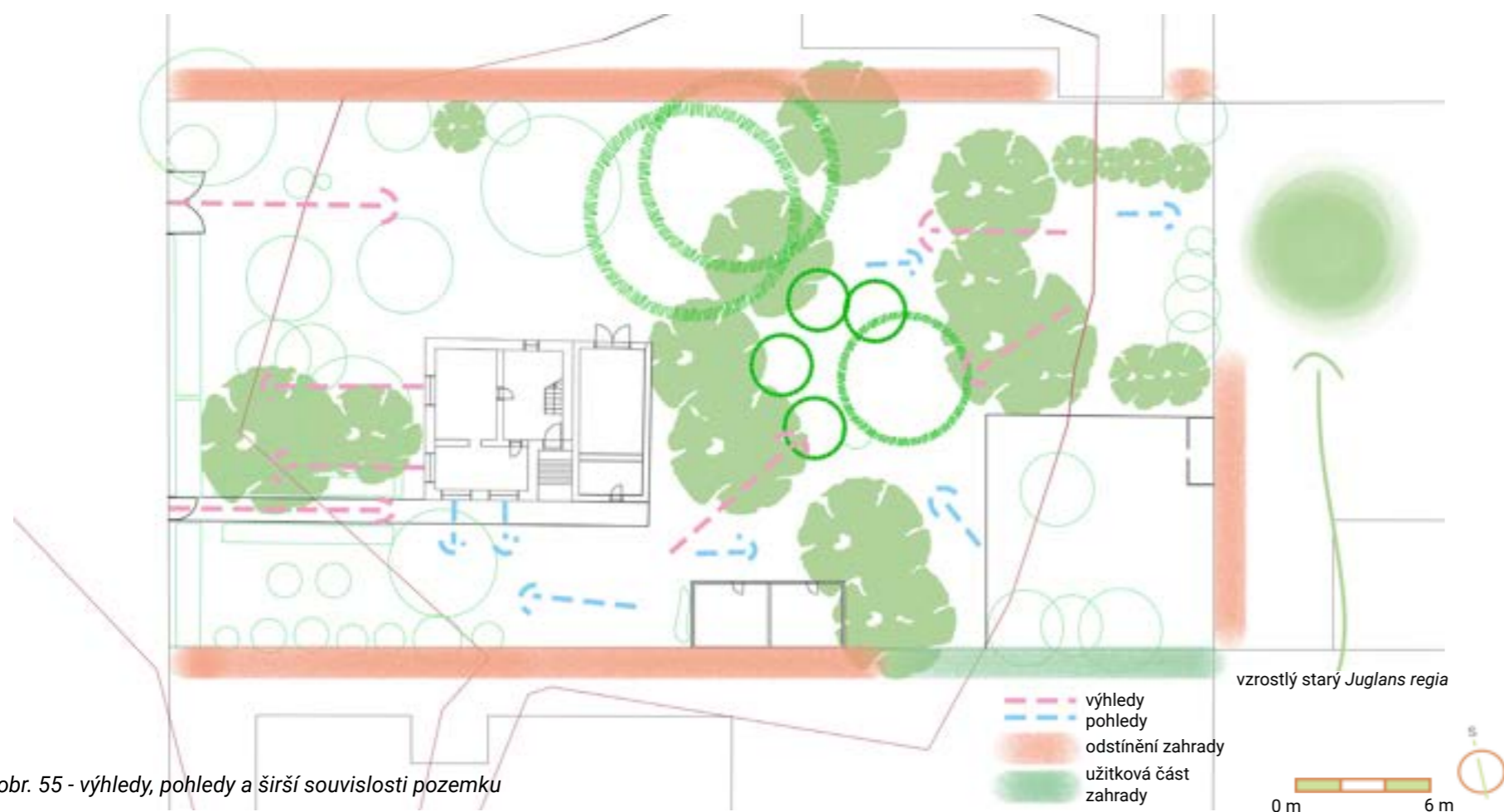
obr. 52; 53 - ilustrační fotografie druhů v acidofilní doubravě

4.5. ANALÝZY POZEMKU

obr. 54 - zakres inženýrských sítí

Inženýrské sítě

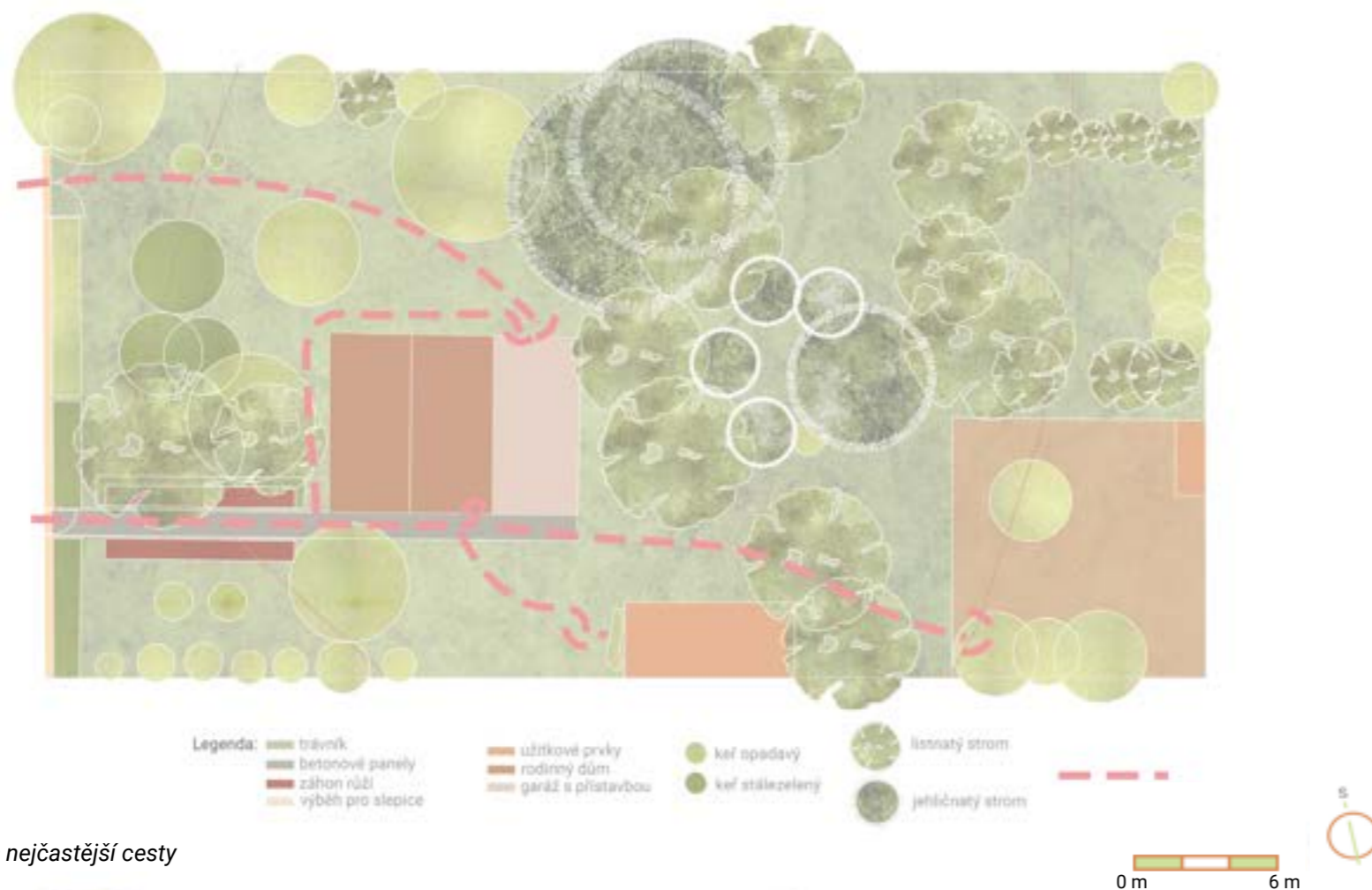
obr. 55 - výhledy, pohledy a širší souvislosti pozemku

Analýza pohledů a výhledů s širšími vztahy:

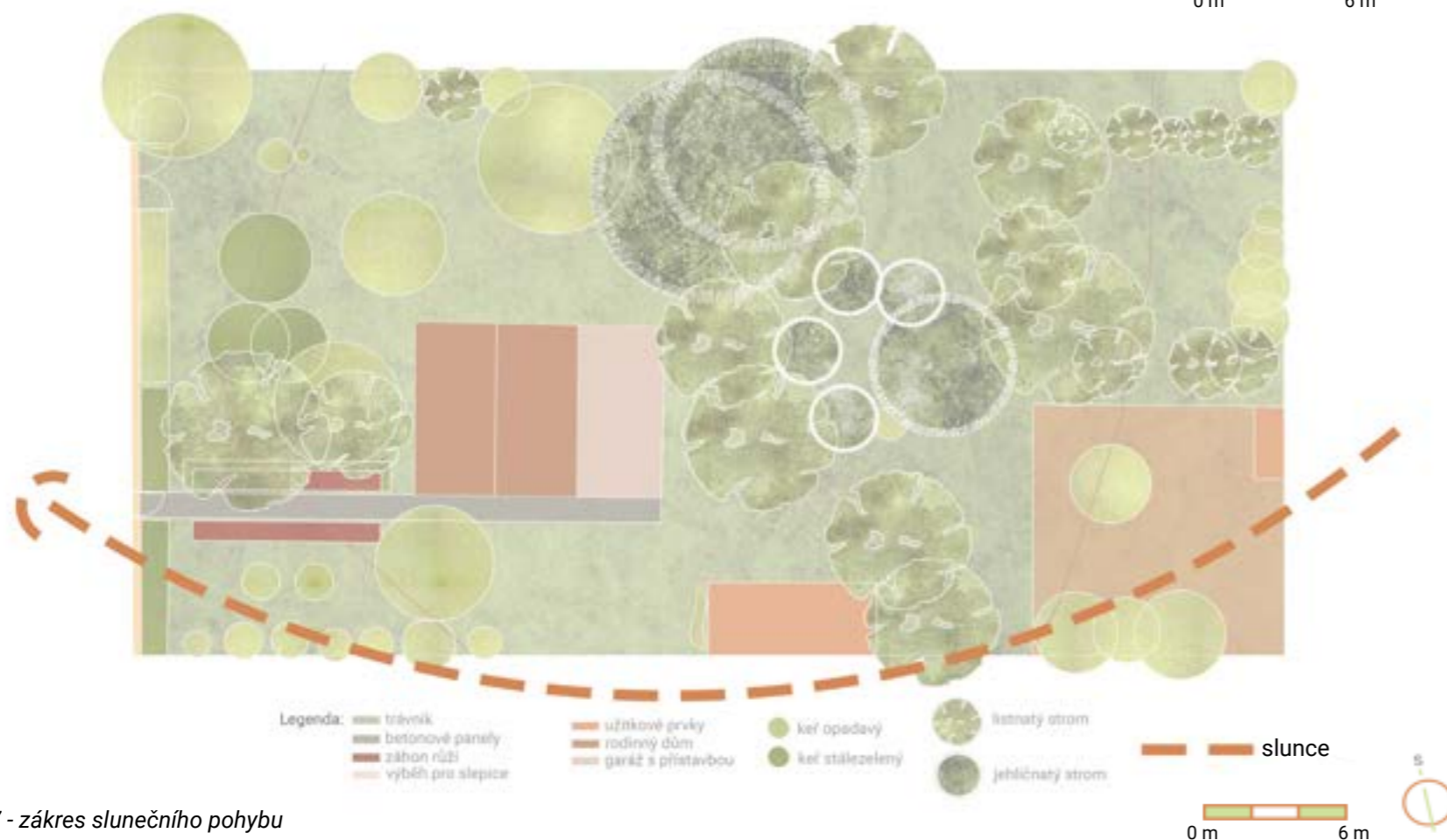
Pozemek je odstíněn skoro ze všech stran živými či plným plotem na straně sousedů. Západní strana pozemku u silnice je odstíněna živým plotem na území pozemku, jedinými průhledy do zahrady a naopak je oblast vrat a branky. Dalším průhledem mimo pozemek je na východní straně na starý ořešák. Na jižní straně pozemku (u slepic) je sice obyčejný drátěný plot, ale i sousedí zde mají svou užitkovou část zahrady.

Pohledy v zahradě jsou na vzrostlou zeleň v okolí domu je tak nejvíce estetický pohled na starou magnolií, ve východní části zahrady jsou to pohledy na vzrostlé stromy.

4.5. ANALÝZY POZEMKU

obr. 56 - zakres nejčastější cesty

obr. 57 - zakres slunečního pohybu

Analýza nejčastějších cest:

Nejčastější cesty vedou k domu od branky a vrat, poté od domu ke slepicím a volnému posezení u dílny. Další hojně využívaná cesta vede kolem domu.

Přístupová cesta od branky k domu a dále je zpevněna, příjezdová cesta pro auta nikoliv, vznikají zde propadliny, kaluže, trávník je poničený, terénní nerovnosti jsou vysypány šterkem. Cesta kolem domu není, vede přes trávník, v deštivém počasí je tato cesta velmi podmáčená a hrozí smyk. Cesta ke slepicím není zpevněna a vede přes trávník, avšak zde nedochází k takovému podmáčení. Tyto cesty se musí zpevnit a upravit pro své uživatele, tak aby byly bezpečné za všech okolností.

Analýza zastínění:

Většina pozemku je v průběhu dne v polostínu, podrost pod stromy jako jediné stanoviště je plně ve stínustejně tak západní roh zahrady. Jižní strana se může zdát jako plně osluněna, nicméně plot na sousedově straně se nachází živý stálezelený plot, který dosahuje dvou metrů a končí u dílny na řešeném pozemku. Jediným místem s plným sluncem přes celý den je jižní strana domu a její přilehlé okolí. Celkem osluněné stanoviště se nachází ještě na ploše vyhrazené slepicím. Tato plocha by se dala využít zmenšením výbehu pro slepice, který je momentálně větší než samotná plocha domu i s garáží. Jedná se o pozůstatek, kdy na tomtéž místě byla králíkárna, husy a kohout.

4.5.2. SWOT

S TRENGTHS

- dobrá lokalita pozemku
- velká rozloha pozemku
- vzrostlá zeleň
- velká masa zeleně
- příjemné mikroklima
- rovný terén

W EAKNESSES

- výběh pro slepice rozlouhou větší než samotný dům
- nezpevněné příjezdové cesty a cesty kolem domu
- zanedbanost zeleně
- neudržovaná dílna
- posezení vedle dílny je pouze provizorní navzdory velkého využití uživateli

O PPURTUNITIES

- v zásadě celý pozemek
- velká nevyužitá plocha

T HREATS

- staré stromy ve špatném zdravotním stavu
- starý neudržovaný ovocný sad v havarijním stavu

4.6. FOTODOKUMENTACE

obr. 58 - pohled od branky do zahrady

obr. 61 - pohled od branky do předzahrádky

obr. 63 - pohled na dílnu, v pozadí výběh pro slepice

obr. 59 - pohled od domu do zahrady na starý sad

obr. 62 - pohled na bránu s nezpevněnou příjezdovou cestou

obr. 64 - pohled z domu do zahrady

obr. 60 - pohled z domu na dílnu a okolí

obr. 63 - slepice

Řešené území je udržováno, ale je zanedbané. Většina dřevin je v poslední fázi života, jsou často ve špatném zdravotním stavu. Jsou zde velké užitkové plochy, které nejsou potřebné a jsou v prostoru nadbytečné.

Kvůli zdravotnímu stavu bude nutné kácení ve velkém množství v krátkém časovém úseku, což není ideální. Venkovní pobyt je řešen pouze dočasně (nafukovací bazén, stanové posezení), což je velká škoda a bylo by dobré dát rodině možnost pobýt venku solidnějším způsobem.

4.7. INVENTARIZACE DŘEVIN

obr. 65 - zakres inventarizace dřevin

4.7. INVENTARIZACE DŘEVIN

Druh	Fyziologické stáří stromu	Stáří stromu	Kategorie dlouhověkosti	Nárok na světlo	Regenerovatelnost	Obvod kmene [cm]	Průměr kmene [cm]	Výška stromu [m]	Výška koruny [m]	Výška nasazení koruny [m]	Ø poloměr koruny [m]	Tvar koruny	% úbytek z objemu koruny	Objem koruny dle tvaru [m³]	% úprava kubatury aktivní části koruny	Objem aktivní části koruny [m³]	Základní bodová hodnota za m² aktivní části koruny	Celková základní bodová hodnota koruny	Zdravotní stav	Poškození prostorové a mechanické				Vychýlení těžště [m]	Vitalita – ž.esence	Stabilita	Provozní bezpečnost	Úbytek objemu koruny	Perspektiva na daném místě		Sadovnícká hodnota bodová /SH/	Návrh opatření		Realizace návrhu opatření do (roky)	Srážkový koeficient bodové hodnoty za m³ /SH/	Zvýšení základního koeficientu	Výsledná bodová hodnota	Hodnota stromu (Kč)
																				Kor.	Km.	Koř.	prů.						Body	Roky		koef.	řez, vazba, kácení					
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	30	10	3,5	2,0	1,5	1,5	2	60%	4	20%	3	5	16	1	1	2	1	1	1,0	3	2	3		1	5	1,9				0,03	1,1	0,5	5,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	34	11	5,0	2,0	3,0	1,5	2	40%	6	20%	5	5	24	1	2	1	2	2	0,0	2	3	3		2	5	2,1				0,19	1,1	5,0	50,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	24	8	2,5	1,5	1,0	1,0	2	50%	2	10%	2	5	9	1	1	2	2	2	3,0	1	2	2		1	5	1,4				0	1,1	0,0	0,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	23	7	2,5	1,0	1,5	1,5	2	20%	4	30%	3	5	14	2	1	2	2	2	1,5	2	2	1		1	5	1,6				0,005	1,1	0,1	1,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	20	6	3,0	1,0	2,0	1,0	2	40%	1	30%	1	5	4	2	1	2	2	2	2,0	2	2	2		1	5	1,8				0,02	1,1	0,1	1,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	35	11	4,0	3,0	1,0	3,5	2	50%	38	40%	23	5	114	2	1	1	2	1	1,0	3	2	3		2	5	2,2				0,31	1,1	38,9	389,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	78	25	8,0	6,0	2,0	3,0	2	40%	68	10%	61	7	428	2	2	1	2	2	1,0	3	2	2		2	5	2,1				0,19	1,1	89,5	895,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	61	19	7,0	5,0	2,0	4,5	2	40%	127	30%	89	7	622	1	2	1	2	2	1,0	3	2	2		2	5	1,9				0,03	1,1	20,5	205,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	31	10	4,0	1,5	2,5	2,0	2	20%	10	30%	7	5	35	1	2	1	1	1	3,0	2	1	2		1	5	1,4				0	1,1	0,0	0,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	27	9	4,0	1,5	2,5	2,0	2	30%	9	20%	7	5	36	1	2	1	1	1	4,0	2	1	2		1	5	1,4				0	1,1	0,0	0,-
Malus domestica	60	5	1	1-2	S	45	14	4,0	3,7	0,3	2,0	2	30%	22	10%	20	5	99	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	5	1				0	1,1	0,0	0,-
Chamaecyparis lawsoniana	100	5	3	1-2	S	176	56	20,0	18,0	2,0	4,0	1	10%	271	10%	244	210	51219	3	3	4	4	4	0,2	4	3	4		3	30	3,4				0,6	1,3	39950,8	399 508,-
Picea abies 'Inversa'	20	4	2	1	N	29	9	3,0	2,5	0,5	2,0	1	50%	5	30%	4	300	1050	1	2	1	1	1	0,0	2	2	2		1	5	1,6				0,005	1,1	5,8	58,-
Picea omorika	20	4	2	1-2	S	59	19	17,0	15,0	2,0	2,0	1	60%	25	20%	20	20	400	2	2	2	2	2	0,0	2	2	2		1	5	1,8				0,02	1,1	8,8	88,-
Picea omorika	20	4	2	1-2	S	65	21	17,0	15,5	1,5	2,0	1	50%	32	10%	28,8	20	576	2	1	2	2	2	0,5	2	2	3		1	5	1,9				0,03	1,1	19,0	190,-
Picea omorika	20	4	2	1-2	S	52	17	17,0	15,0	2,0	2,0	1	60%	25	20%	20	20	400	2	2	1	2	2	0,0	2	2	2		2	10	1,9				0,03	1,1	13,2	132,-
Betula pendula	80	5	1	1-2	S	110	35	25,0	20,0	5,0	4,0	2	40%	402	10%	362	6	2170,8	3	2	2	3	2	0,0	4	3	3		3	20	3,1				0,6	1,1	1432,7	14 327,-
Abies concolor	100	5	3	2		180	57	25,0	21,0	4,0	6,5	1	20%	743	10%	669	230	153801	4	4	5	4	4	0,0	5	4	5		5	50	4,6				1	1,3	199941,3	1 999 413,-
Abies concolor	80	5	3	2		127	40	20,0	13,0	7,0	6,0	1	30%	343	20%	274,4	200	54880	3	2	4	3	3	0,0	3	3	3		1	20	2,7				0,55	1,1	33202,4	332 024,-
Prunus avium	80	5	1	1		119	38	8,0	6,0	2,0	4,0	2	40%	121	20%	96,8	5	484	4	3	1	2	2	1,0	3	3	2		1	10	2,5				0,5	1,1	266,2	2 662,-
Betula pendula	100	5	1	1-2	S	80	25	25,0	15,0	10,0	3,5	2	20%	308	10%	277	6	1663,2	3	2	2	3	2	0,0	3	2	3		3	20	2,7				0,55	1,1	1006,2	10 062,-
Betula pendula	100	5	1	1-2	S	123	39	25,0	18,0	7,0	4,0	2	30%	422	20%	338	6	2025,6	3	3	3	3	3	0,0	3	3	3		2	10	2,8				0,57	1,1	1270,1	12 701,-
Prunus avium	60	5	1	1		64	20	7,0	5,0	2,0	3,5	2	30%	90	20%	72	6	432	4	4	3	4	4	0,5	4	4	4		4	30	3,9				0,8	1,1	380,2	3 802,-
Betula pendula	100	5	1	1-2	S	146	46	25,0	19,0	6,0	4,0	2	40%	382	20%	305,6	8	2444,8	3	3	3	3	3	0,0	3	3	3		5	30	3,3				0,6	1,2	1760,3	17 603,-
Prunus domestica	60	5	1	1-2		80	25	9,0	7,0	2,0	1,5	2	30%	23	40%	14	6	82,8	3	3	2	3	3	1,0	3	3	2		2	20	2,6				0,53	1,1	48,3	483,-
Betula pendula	80	5	1	1-2	S	120	38	17,0	14,0	3,0	4,0	2	30%	328	20%	262	6	1574,4	2	2	3	2	2	0,0	2	2	2		2	20	2,1				0,19	1,1	329,0	3 290,-
Betula pendula	80	5	1	1-2	S	115	37	18	15,0	3,0	3,0	2	30%	198	10%	178	6	1069,2	3	4	3	3	3	0,0	4	3	3		3	30	3,2				0,6	1,1	705,7	7 057,-

tab. 1 - hodnocení stromů dle metodiky ČZU (vlastní tvorba)

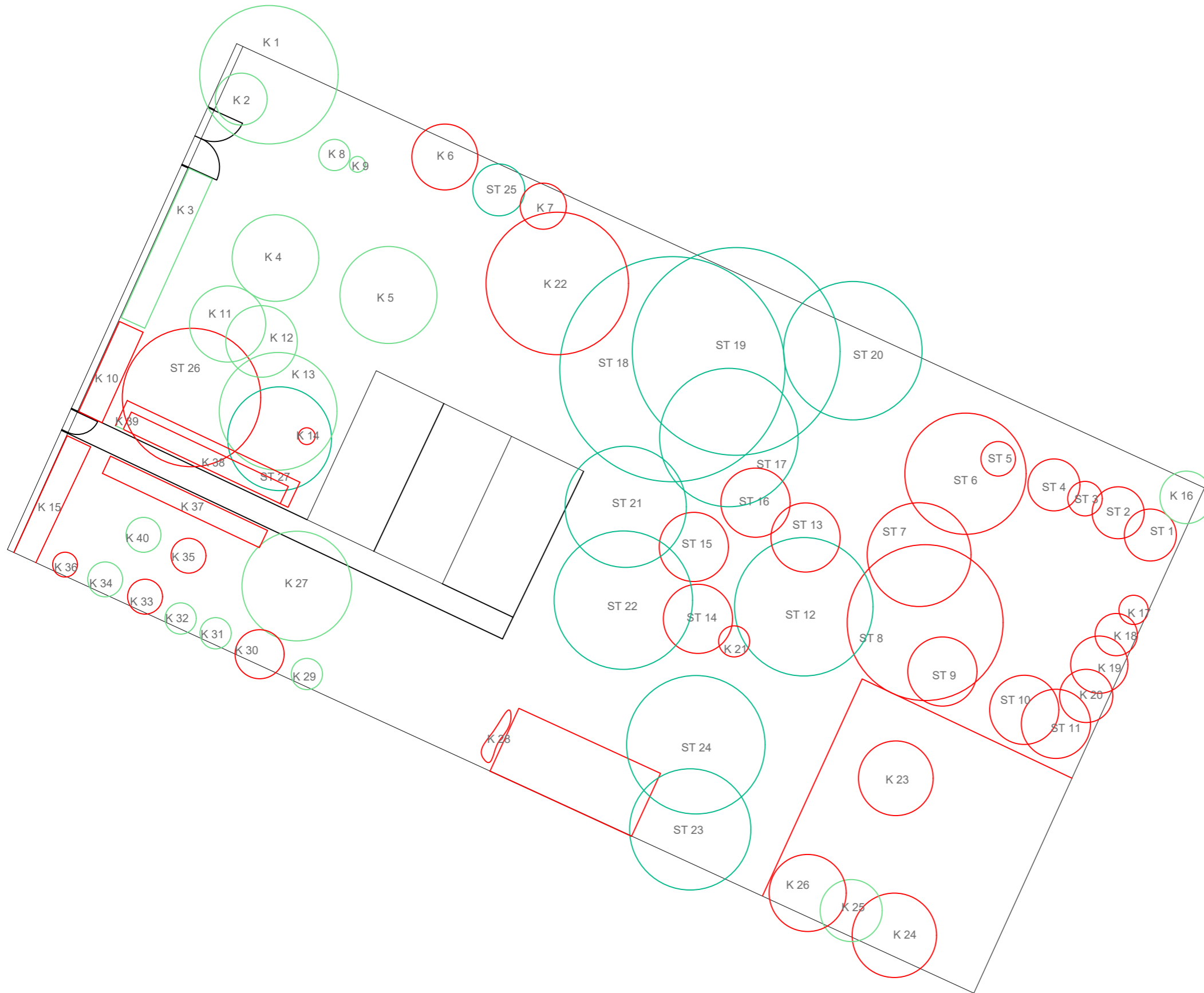
4.7. INVENTARIZACE DŘEVIN

Porad.č.	Taxon	Fyziologické stáří	Stáří porostu	Kategorie dlouhověkosti	Stromové (1) / keřové (2)	Nárok na světlo (1,2,3)	Funkční obnositelnost v letech	Regenerovatelnost (V,S,N)	Výška koruny/hloubka [m]	Šířka koruny [m]	Živé plody, stěny	Délka živé stěny [m]	% úbytek z objemu korun (propady)	Růstová plocha živé stěny [m ²]	Objem korun živé stěny [m ³]	Celková aktivní plocha živé stěny [m ²]	Základní bodová hodnota za n ^o aktivní části koruny	Celková základní bodová hodnota koruny	Zdravotní stav	Poškození prostorové a mechanické	Kompaktnost	Vitalita – žesence	Vzhledová vyrovnanost porostu	Živonost a stálost na daném místě	Sadovnícká hodnota /SH/
1.	<i>Coryllus avellana</i>	4	30	3	1	1-3	15	V	5,0	1,6	n	0,0	20%	2,0	7,8	0	60	468	2	3	2	2	3	3	2,5
2.	<i>Coryllus avellana</i>	3	20	3	2	1-3	15	V	2,0	3,0	n	0,0	10%	7,0	10,9	0	62	677	2	2	2	2	2	3	2,2
3.	<i>Symphoricarpos albus</i>	4	40	1	2	1-2	5	V	2,5	3,0	a,n	10,0	30%	30,0	58,5	50	35	2048	3	3	2	3	3	3	2,8
4.	<i>Rhododendron catawbiense</i>	4	40	2	2	1-3	8	S	2,2	2,4	n	0,0	10%	3,1	7,5	0	65	488	4	5	5	5	4	5	4,7
5.	<i>Syringa vulgaris</i>	4	40	3	2	1-2	10	V	4,0	4,0	a	0,0	20%	0,0	12,0	0	50	600	4	4	3	5	4	4	4,0
6.	<i>Ribes rubrum</i>	4	10	1	2	1-2	5	S	1,5	2,2	a	0,0	30%	4,5	5,3	0	47	247	3	3	3	3	3	3	3,0
7.	<i>Ribes rubrum</i>	3	5	1	2	1-2	5	S	1,0	1,6	a	0,0	30%	2,0	1,6	0	45	70	3	3	3	3	3	3	3,0
8.	<i>Hydrangea</i>	3	5	1	2	1	5	S,V	1,2	1,8	n	0,0	10%	2,5	2,3	0	50	117	4	4	4	4	3	4	3,8
9.	<i>Hydrangea</i>	2	0	1	2	1	5	S,V	0,3	0,4	n	0,0	0%	0,1	0,0	0	50	1	4	4	4	4	4	4	4,0
10.	<i>Thuja orientalis</i>	4	30	2	1	1		N	2,5	0,6	a,aa	8,0	30%	4,8	9,4	40	36	337	2	2	2	3	2	3	2,3
11.	<i>Rhododendron catawbiense</i>	4	40	2	2	1-3	8	S	11,8	2,2	n	0,0	0%	15,0	138,1	0	65	8974	4	5	4	5	4	5	4,5
12.	<i>Rhododendron catawbiense</i>	4	40	2	2	1-3	8	S	9,0	1,5	n	0,0	0%	7,0	49,1	0	65	3194	4	4	5	5	5	5	4,7
13.	<i>Magnolia</i>	3	15	2	2	1-2	10	S	7,0	3,8	n	0,0	20%	11,3	61,7	0	65	4010	3	3	4	3	3	4	3,3
14.	<i>Hibiscus syriacus</i>	2	5	1	2	1-2	5	S	0,5	0,8	a,n	0,0	0%	2,0	0,8	0	50	39	3	3	3	3	3	3	3,0
15.	<i>Thuja orientalis</i>	3	10	2	1	1		N	2,5	0,6	a,aa	6,0	30%	3,6	7,0	30	36	253	2	2	2	3	2	3	2,3
16.	<i>Sambucus nigra</i>	5	60	1	1	1-2	5	V	4,0	2,5	n	0,0	30%	4,9	15,3	0	36	550	2	2	2	3	2	3	2,3
17.	<i>Rubus</i>	2	5	1	2	1-2	5	S	0,4	1,3	n	0,0	0%	1,3	0,4	0	40	16	3	3	3	3	3	3	3,0
18.	<i>Rubus</i>	2	5	1	2	1-2	5	S	1,7	2,0	n	0,0	0%	3,1	4,1	0	40	164	3	3	3	3	3	3	3,0
19.	<i>Rubus</i>	2	5	1	2	1-2	5	S	0,5	0,4	n	0,0	0%	0,2	0,1	0	36	3	3	3	3	3	3	3	3,0
20.	<i>Ribes rubrum</i>	2	5	1	2	1-2	5	S	1,5	1,7	a	0,0	0%	2,2	2,6	0	40	103	3	3	3	3	3	3	3,0
21.	<i>Rosa</i>	4	10	1	2	1-2	5	S	1,0	1,5	a,n	0,0	20%	1,7	1,3	0	36	48	3	3	2	3	2	3	2,7
22.	<i>Sambucus nigra</i>	5	60	1	1	1-2	5	V	8,0	6,0	n	0,0	30%	28,0	174,7	0	40	6989	3	2	2	3	2	3	2,5
23.	<i>Rosa</i>	4	15	1	2	1-2	5	S	2,0	3,0	a,n	0,0	40%	7,0	10,9	0	36	393	3	2	2	3	2	3	2,5
24.	<i>Coryllus avellana</i>	4	40	3	1	1-3	15	V	7,0	8,0	n	0,0	20%	50,0	273,0	0	40	10920	3	3	2	2	3	3	2,7
25.	<i>Coryllus avellana</i>	4	40	3	1	1-3	15	V	6,0	7,0	n	0,0	30%	38,0	177,8	0	36	6402	3	3	2	2	3	3	2,7
26.	<i>Syringa vulgaris</i>	4	40	3	2	1-2	10	V	6,0	5,0	a	0,0	20%	19,0	88,9	0	40	3557	3	4	3	3	3	2	3,0
27.	<i>Magnolia</i>	4	60	2	2	1-2	10	S	8,0	10,0	n	0,0	0%	78,0	486,7	0	65	31637	5	5	4	4	4	4	4,3
28.	<i>Hydrangea</i>	4	10	1	2	1	5	S,V	1,5	3,0	n	7,0	20%	21,0	24,6	24	50	1229	4	4	3	3	3	3	3,3
29.	<i>Hydrangea</i>	3	5	1	2	1	5	S,V	1,0	1,5	n	1,7	20%	2,6	2,0	4	39	78	4	3	3	3	4	4	3,5
30.	<i>Cornus mas</i>	4	15	3	2	1-3	15	S	2,5	1,5	n	1,7	30%	2,6	5,0	9	39	194	3	3	2	2	3	2	2,5
31.	<i>Hydrangea</i>	3	5	1	2	1	5	S,V	1,7	1,8	n	2,5	20%	4,5	6,0	9	40	239	3	3	3	4	4	3	3,3
32.	<i>Hydrangea</i>	3	5	1	2	1	5	S,V	1,4	1,8	n	2,5	20%	4,5	4,9	8	40	197	3	3	3	3	3	3	3,0
33.	<i>Cornus mas</i>	4	15	3	2	1-3	15	S	2	1,2	n	1,1	20%	1,3	2,1	5	40	82	3	3	3	3	3	3	3,0
34.	<i>Hydrangea</i>	2	5	1	2	1	5	S,V	0,5	1,0	n	0,7	10%	0,7	0,3	1	45	12	3	3	4	3	3	3	3,2
35.	<i>Cornus mas</i>	3	10	3	2	1-3	15	S	1,5	1,0	n	0,7	20%	0,7	0,8	2	40	33	4	3	3	3	3	3	3,2
36.	<i>Cornus mas</i>	3	10	3	2	1-3	15	S	1,5	1,0	n	0,7	30%	0,7	0,8	2	36	29	3	3	3	3	3	4	3,2
37.	<i>Rosa</i>	4	10	1	2	1-2	5	S	1,1	10,0	a,n	78	30%	780,0	669,2	216	40	26770	2	3	3	2	3	3	2,7
38.	<i>Rosa</i>	4	10	1	2	1-2	5	S	1,1	10,0	a,n	78	30%	780,0	669,2	216	40	26770	3	2	2	3	3	3	2,7
39.	<i>Buxus sempervirens</i>	4	15	3	2	1-2	5	V	0,5	12,0	aa	113	30%	1356	528,8	204	40	21153,6	3	3	3	3	3	3	3,0
40.	<i>Buxus sempervirens</i>	4	50	3	2	1-2	5	V	2	3,0	aa	7	10%	21	32,76	29,5	40	1310,4	4	3	3	3	3	4	3,3

tab. 2 - hodnocení keřů dle metodiky ČZU (vlastní tvorba)

4.8. NÁVRH KÁCENÍ

4.8.1. I. ETAPA - SOUČASNOST

keře
stromy
kácení

1:250

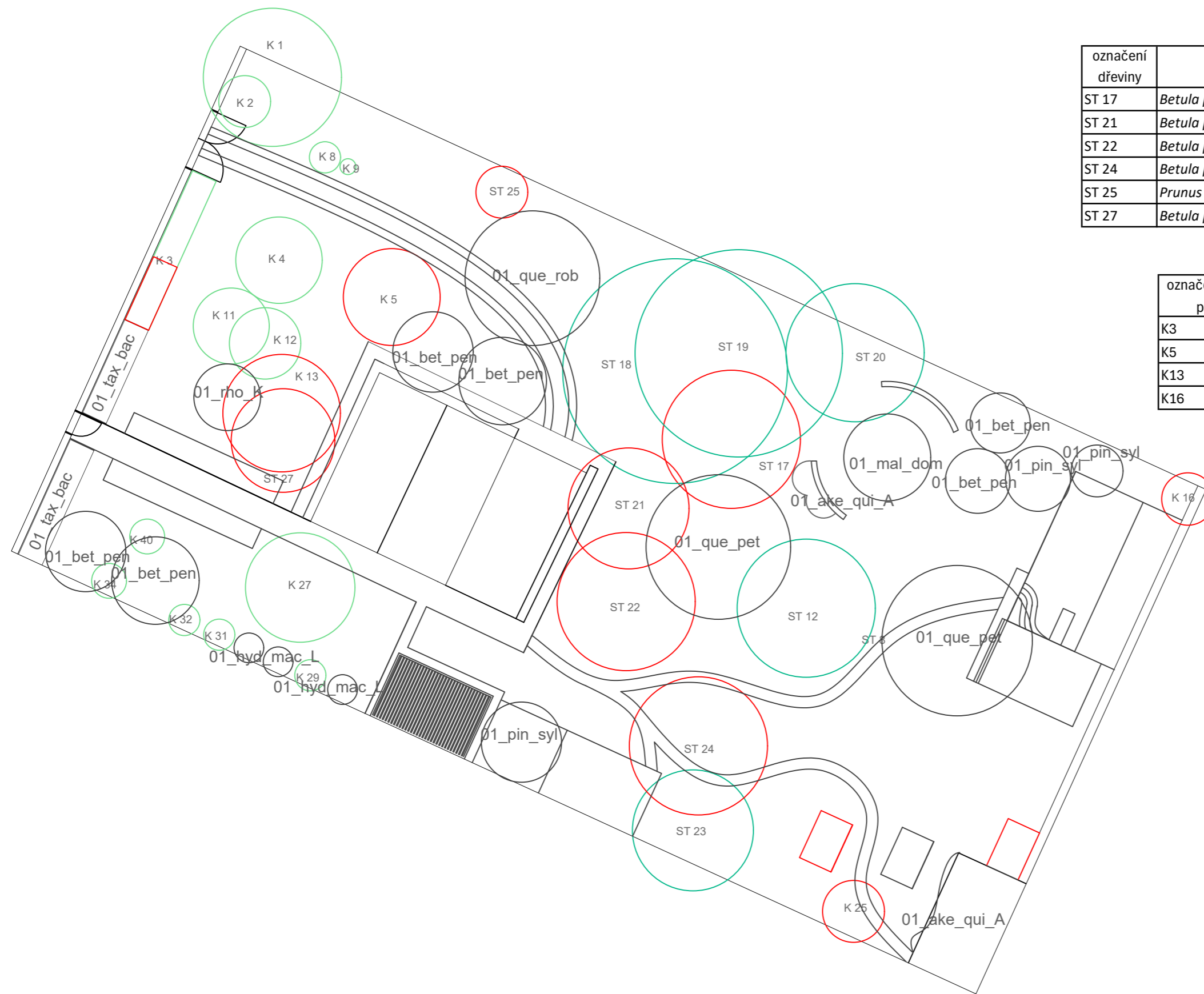

4.8.1. I. ETAPA - SOUČASNOST

označení dřeviny	druh	důvod kácení
ST 1	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 2	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 3	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 4	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 5	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 6	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 7	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 8	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 9	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 10	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 11	<i>Malus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 13	<i>Picea abies</i> 'Inversa'	špatný zdravotní stav
ST 14	<i>Picea omorika</i>	špatný zdravotní stav
ST 15	<i>Picea omorika</i>	špatný zdravotní stav
ST 16	<i>Picea omorika</i>	špatný zdravotní stav
ST26	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav

označení dřeviny/ porostu	druh	důvod kácení
K3	<i>Symphoricarpos albus</i>	špatný zdravotní stav
K5	<i>Syringa vulgaris</i>	špatný zdravotní stav
K13	<i>Magnolia</i>	špatný zdravotní stav
K16	<i>Sambucus nigra</i>	špatný zdravotní stav

4.8.2. II. ETAPA - ZA 15 LET

označení dřeviny	druh	důvod kácení
ST 17	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav
ST 21	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav
ST 22	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav
ST 24	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav
ST 25	<i>Prunus domestica</i>	špatný zdravotní stav
ST 27	<i>Betula pendula</i>	špatný zdravotní stav

označení dřeviny/ porostu	druh	důvod kácení
K3	<i>Symphoricarpos albus</i>	špatný zdravotní stav
K5	<i>Syringa vulgaris</i>	špatný zdravotní stav
K13	<i>Magnolia</i>	špatný zdravotní stav
K16	<i>Sambucus nigra</i>	špatný zdravotní stav

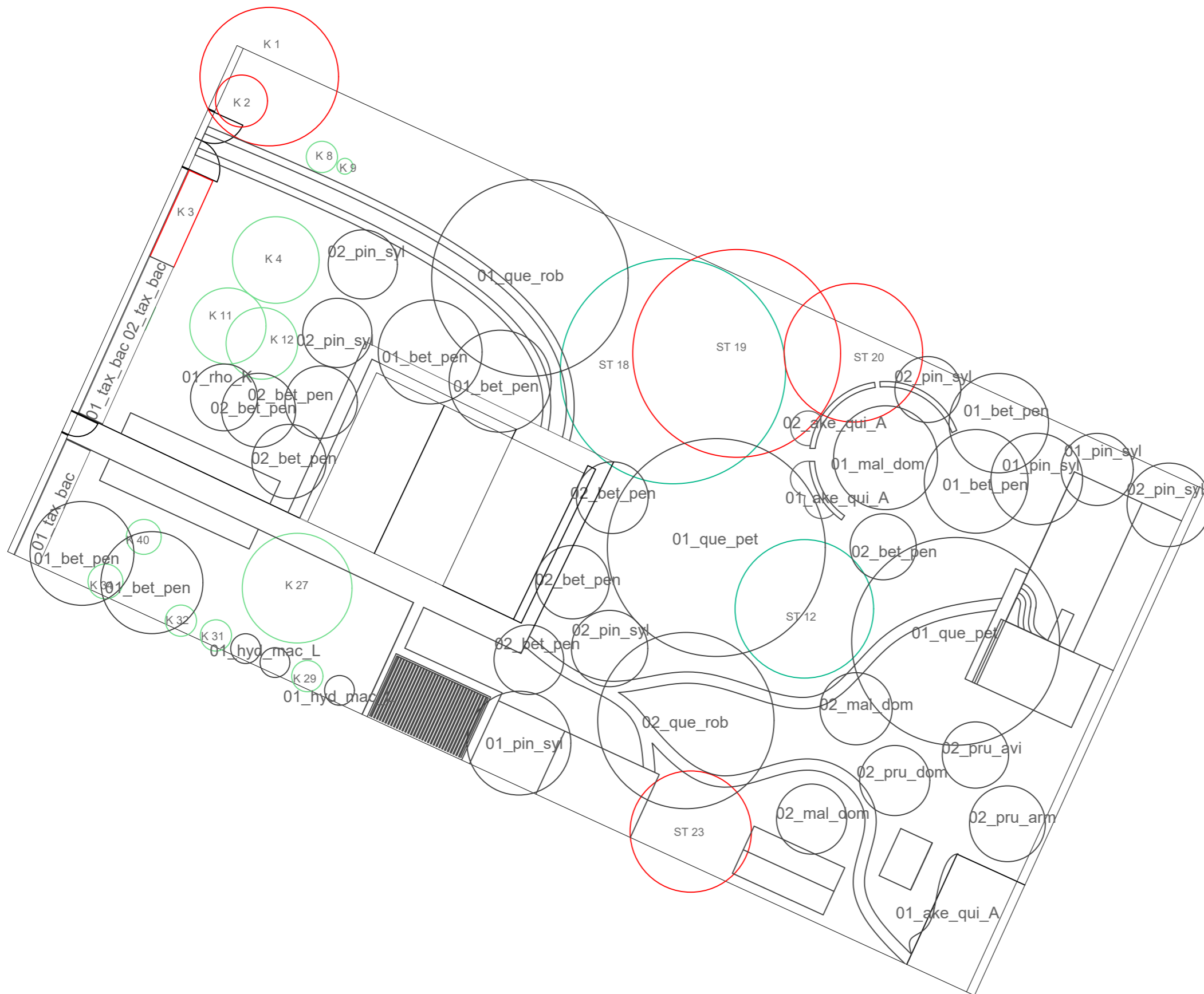
tab. 5; 6 - kácené druhy (vlastní tvorba)

— keře
— stromy
— kácení

1:250

4.8.2. III. ETAPA - ZA 30 LET

označení dřeviny	druh	důvod kácení
ST 19	<i>Abies concolor</i>	špatný zdravotní stav
ST 20	<i>Prunus avium</i>	špatný zdravotní stav
ST 23	<i>Prunus avium</i>	špatný zdravotní stav

označení dřeviny/porostu	druh	důvod kácení
K1	<i>Coryllus avellana</i>	špatný zdravotní stav
K2	<i>Coryllus avellana</i>	špatný zdravotní stav
K3	<i>Symphoricarpos albus</i>	špatný zdravotní stav

tab. 7; 8 - kácené druhy (vlastní tvorba)

— keře
— stromy
— kácení

1:250

4.9. SOUČASNÝ STAV

Legenda: trávnik
 betonové panely
 záhon růží
 výběh pro slepice

 užitkové prvky
 rodinný dům
 garáž s přístavbou

 keř opadavý
 keř stálezelený

 listnatý strom
 jehličnatý strom

1:200

4.10. MAJITELÉ A JEJICH POŽADAVKY

Praotec, nejstarší člen rodiny, vlastník:

Osmdesátník, vášnivý modelář, fanoušek fotbalu a detektivek. Má zdravotní potíže, problémy s průduškami, jeho chůze je velmi pomalá.

Se zahradou nechce cokoliv měnit, odmítá kácení mnoha dřevin z citového důvodu, velkou část z nich sázel jeho otec. Jinak je se vším vším spokojen. Zahradu vnímá především z oken domu.

Pramatka, druhý nejstarší člen rodiny:

Osmdesátnice, chovatelka slepic, fanyнка detektivek. Je vitální, na svůj věk energická.

Se zahradou chce měnit vše. Kdyby bylo na ní, tak by „vše nejradší spálila“. Každé ráno a večer chodí ke slepicím, ve starých záhonech pěstuje okurky. Na zahradě jinak svůj volný čas netráví.

Otec:

Padesátník, policista (specifické směny, 4 dny dvanáctihodinové se střídají s 4 dny volna), vášnivý kuřák.

K zahradě má spíše neutrální vztah, nejvíce tráví čas na zahradě posezením s rodinou nebo nezbytnou prací na zahradě.

Chtěl by zpevnit příjezdovou cestu pro automobil. Dále by chtěl napravit situaci se starým sadem (pokácet).

Matka:

Čtyřicátnice, sportuje, aktivní, společenská

K zahradě má kladný vztah, snaží se ji kultivovat a vkládá do ní nejvíce času a snahy. Nejraději si užívá čas s rodinou na čerstvém vzduchu.

Přála by si krásnější prostor, více udržitelnou zahradu, a vyřešit situaci se starými a nemocnými stromy (pokácet).

Syn:

Teenager, má rád airsoft a plavání

K zahradě má neutrální vztah, nejvíce tráví čas na zahradě při posezení s rodinou.

Přál by si solidní bazén, krásnější prostor a zpevnit příjezdovou cestu pro automobil.

4.11. MOODBOARD

obr. 70

obr. 71

obr. 72

obr. 73

obr. 74

obr. 75

obr. 76

obr. 77

obr. 78

obr. 79

obr. 80

obr. 81

obr. 82

obr. 83

obr. 84

obr. 85

obr. 86

obr. 87

obr. 88

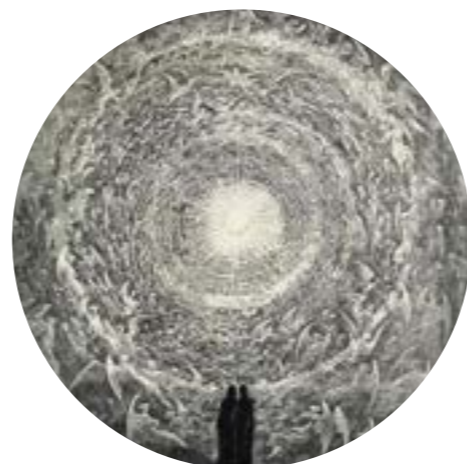
obr. 89

obr. 90 - Adam a Eva; Tizian

obr. 91 - The Fall of Man; Tintoretto

obr. 92 - Ráj; Doré

obr. 93 - Adam a Eva; Lucas Cranach st.

obr. 94 - Ráj s pádem člověka; Rubens a Brueghel

obr. 95 - il. do Pohádek od Andersona; J. Trnka

obr. 96 - Trnkův špalíček; J. Trnka

obr. 97 - Zahrada ; J. Trnka

obr. 98 - Zahrada ; J. Trnka

obr. 99 - Sen noci svatojánské; J. Trnka

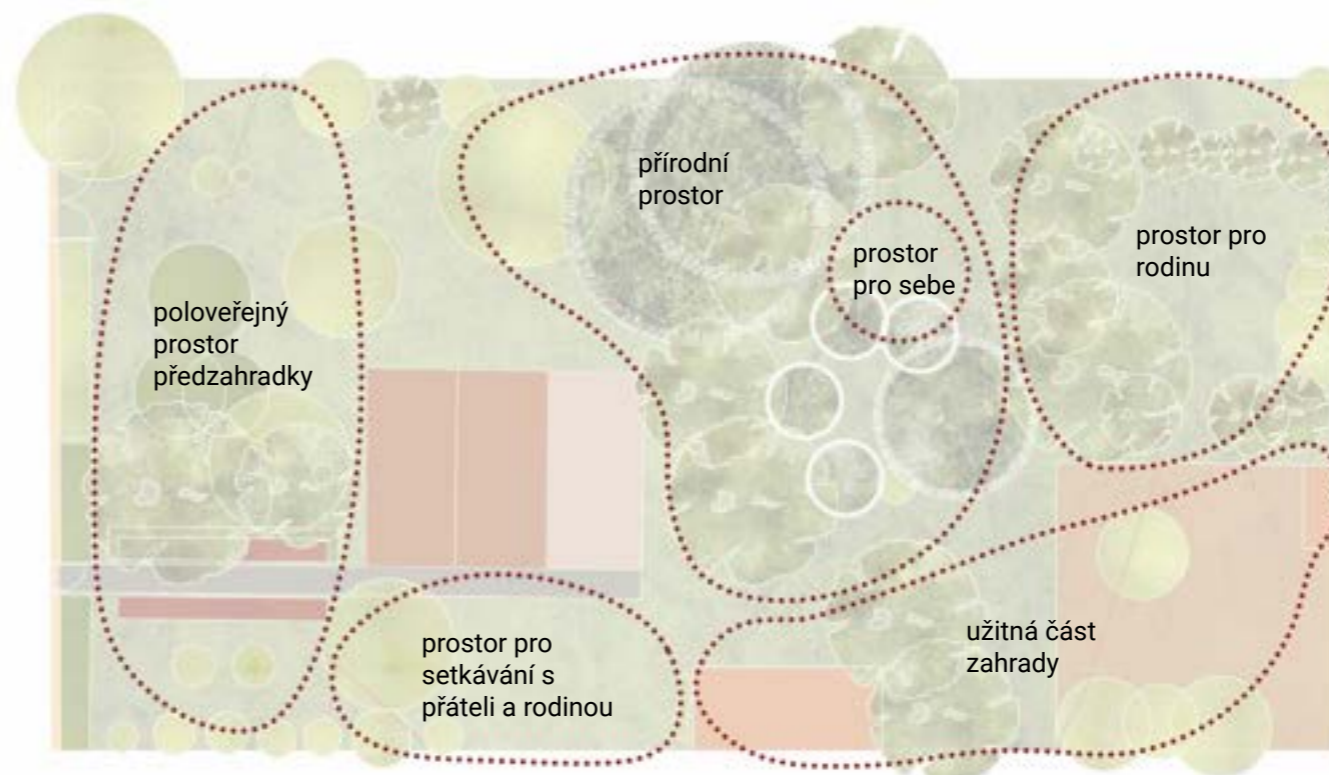
5. PROJEKT

5.1 KONCEPT

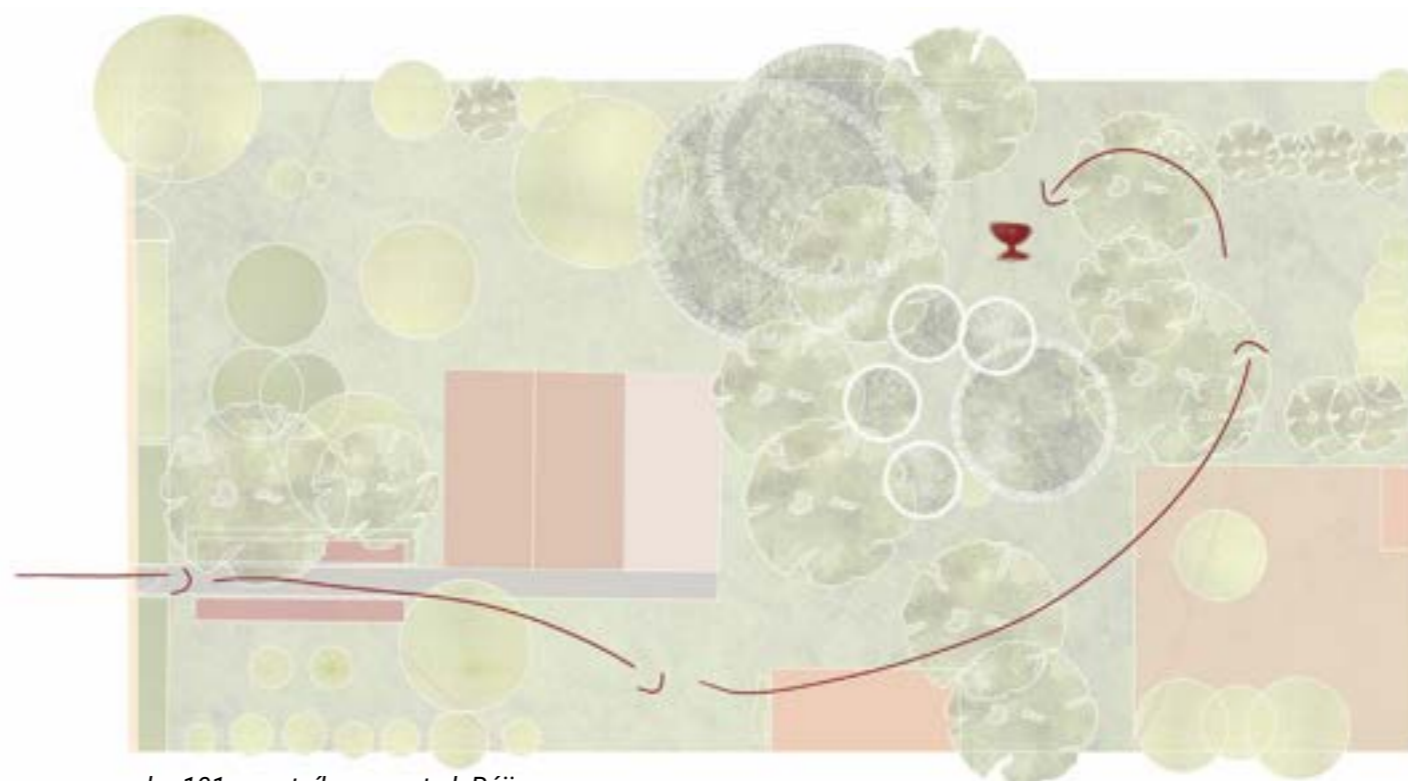
Zahrada je v současné době udržovaná, plná vzrostlých dřevin, z velké části stinná. Většina vzrostlých stromů a drobných staveb jsou ovšem ve špatném stavu. Zároveň se využívá pouze minimální část zahrady pro pobyt, polovina zahradního prostoru je užitková. Tato velikost funkce je pro nynější potřeby disproporční a zároveň je nefunkční. Starý sad neplodí, a slepice mají výběh větší, než je plocha domu. Uživatelé tráví svůj čas na zahradě nejčastěji společným pobytům či setkáváním s přáteli, pro tento pobyt je ovšem vyhrazen pouze malý kout s provizorním posezením. Zahrada tak neodpovídá potřebám svých uživatelů. Návrh je rozdělen do tří etap po dobu třiceti let. Zde můžeme sledovat proměnu uživatelů a jejich potřeb a zahrada je současně reflektuje v podobě úpravy ploch a dodání dočasných prvků v závislosti na proměnách věkových kategorií uživatelů. Dále také reflektuje společnost a její ekologické smýšlení doplněním prvků pro podporu biodiverzity.

Funkční plochy jsou tedy rozděleny na poloveřejnou část (oblast předzahrádky), část určenou pro rodinu a přátele a na jejich společné setkávání (jižní strana podél domu), část vyhrazena užitkové funkci (jižní roh zahrady), část určená pouze pro rodinu (oblast kolem biotopu), část určená pro sebe sama (Ráj). K podpoření tohoto průchodu skrz funkční plochy jsou i geometrické linie, které se cestou k prostoru určeného pouze pro rodinu a dále pouze pro sama sebe mění na organické křivky.

Prochází se zde tak i labyrintem světa, kde každý „poutník“ hledá své místo až dojde do ráje, kde na něj čeká meditační prostor s jabloní uprostřed. Zde je sám se sebou a může rozjímat, je ukryt před okolím. Toto procházení zahradou můžeme vnímat jako hledání prvotního Ráje, ze kterého byli lidé vyhnáni po sněžení ovoce ze stromu vědění. Sněžení tohoto ovoce vyústilo ve změnu stavu lidí, ze stavu *arum* (lat. moudří) na stav *arom* (lat. nazí). Jablonoň je stěžejní pro centrum tohoto prostoru, jelikož je tradičně vyobrazována jako strom vědění (opět latinská slovní hříčka podobnosti slov *zlo* a *jablko*). Zde není ale použita jako symbol pádu, ale snahy navrátit se do stavu *arum*.

obr. 100 - funkční schéma

obr. 101 - poutníková cesta k Ráji

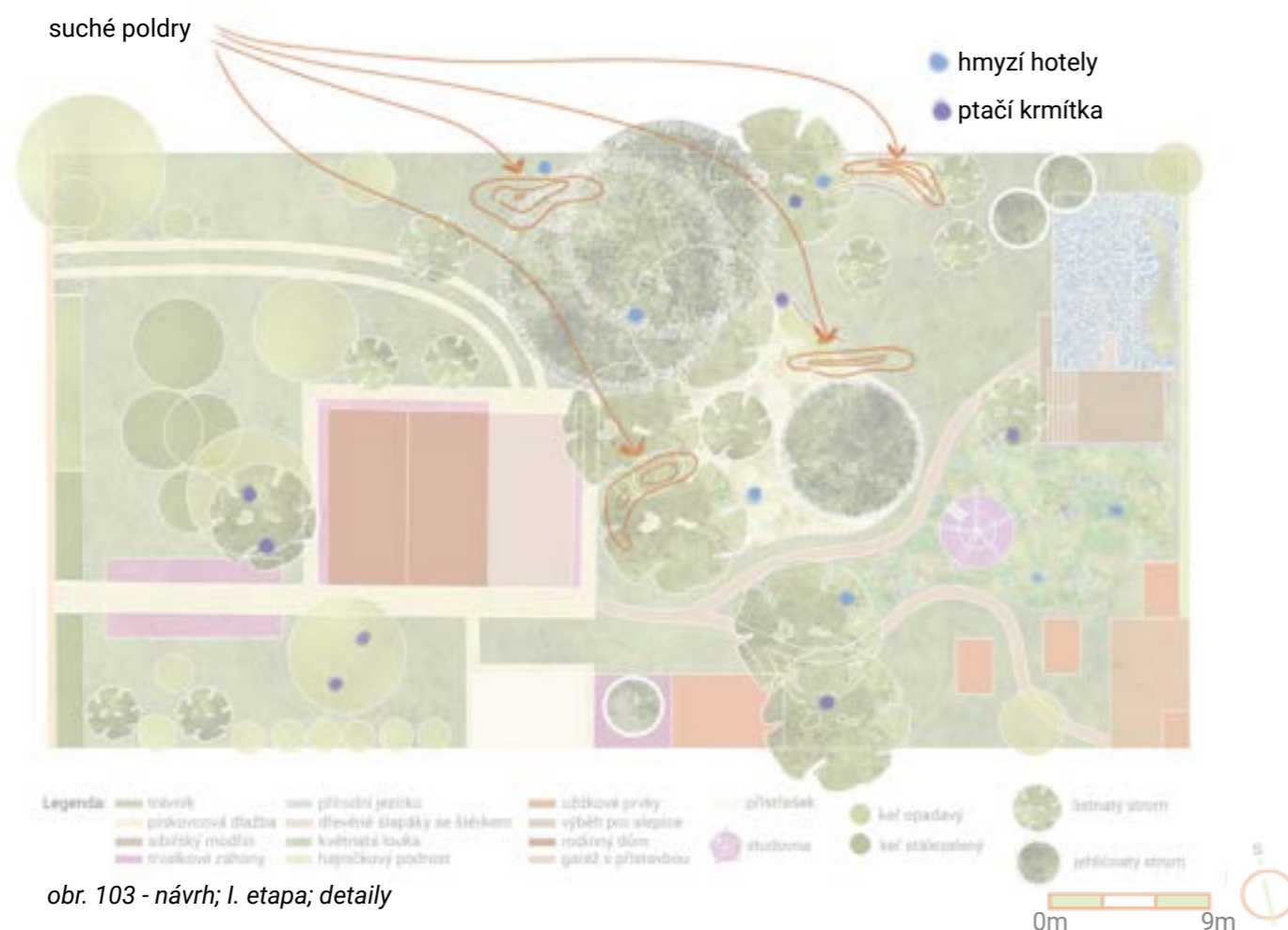
5.2 BAREVNÁ STUDIE

5.2.1 I. ETAPA - SOUČASNOT

Legenda:	trávnik	přírodní jezírko	užitkové prvky	přístřešek	keř opadavý	listnatý strom
	pískovcová dlažba	dřevěné šlapáky se štěrkem	výběh pro slepice	studovna	keř stálezelený	jehličnatý strom
	sibiřský modřín	květnatá louka	rodinný dům			
	trvalkové záhony	hajničkový podrost	garáž s přístavbou			

1:200

Návrh vychází z konceptu. První etapa je současná a uživatelé se svými potřebami odpovídají těm v analytických podkladech. V této etapě se hojně kácí staré dřeviny, které jsou ve špatném zdravotním stavu, ty jejichž perspektiva na daném místě odpovídá aspoň dalším deseti letům jsou ponechány. Cestní síť je rozšířena, tak aby odpovídala pohybu uživatelů na zahradě. Hlavní cesta a cesta kolem domu je vydlážděna pískovcovými dlažebními kostkami. Hlavní cesta je rozšířena, tak aby umožňovala bezpečný pohyb i pro nejstarší uživatele. Příjezdová cesta pro auto byla zpevněna, materiál je použit stejný jako u hlavní cesty. Stejný materiál je dále použit i u vydlážděného místa pro posezení, kde je současně postavena i pergola pro posezení pro rodinu či případné hosty. Cestní síť je dále rozšířena na východní stranu pozemku, zde jsou použity dřevěné šlapáky se šterkem. Linie se zde proměňují v souladu s konceptem.

Na pergolu a posezení navazuje užitná část zahrady. Je zde nová dílna, která je zároveň skladištěm zahradnického nářadí. Východně od ní je zredukován výběh pro slepice, je zde nový kurník, výběh je oddělen dřevěným plotem porostlým popínavými rostlinami. Plocha je doplněna vyvýšenými záhony pro pěstování rajčat, okurek nebo bylinek. Severně od užitné plochy je oblast s další novým stálým prvkem na zahradě. Tím je koupací přírodní biotop s vyvýšenou terasou, zpřístupněn je schůdky a skokánkem. Poblíž, směrem na západ, je vyvíjející se (ve své podstatě stálá) oblast „Ráje“, zde je zasazena jablona a vzniká první dřevěný plůtek. Všechny stálé prvky zůstávají až do poslední etapy.

Dočasným prvkem je zde studovna, umístěna doprostřed květnaté louky, studovna je rozdělena do dvou pater, spodní patro obsahuje nízký stůl s posezením na vyvýšené podlaze, do horního patra se vchází pomocí žebříku, jedná se o prostor připomínající stan, ten zde poskytuje soukromí a úkryt.

V rámci zeleně jsou zde tedy pokáceny staré stromy na základě dendrologického průzkumu, dále je zde postupně nahrazován živý plot (skladba *Thuja*, *Symphoricarpos*) na živý tisový plot. Jsou zde dosázeny nové kosterní dřeviny rodu *Quercus*. Dále jsou dosazovány dřeviny *Betula pendula* a *Pinus sylvestris*, inspirací pro výběr dřevin byla potencionální přirozená vegetace pro řešené území. Okrasné záhony jsou v návrhu použity skromně, jeden je reprezentativní u hlavní cesty, dále liniová výsadba kolem domu a poslední je záhon vřesů pod *Pinus sylvestris* mezi pergolou a dílnou. Dále jsou zde travníkové porosty, hajničkový podrost a květnatá louka.

Návrh je doplněn suchými poldry, hmyzími „hotely“ a krmítky pro ptáky.

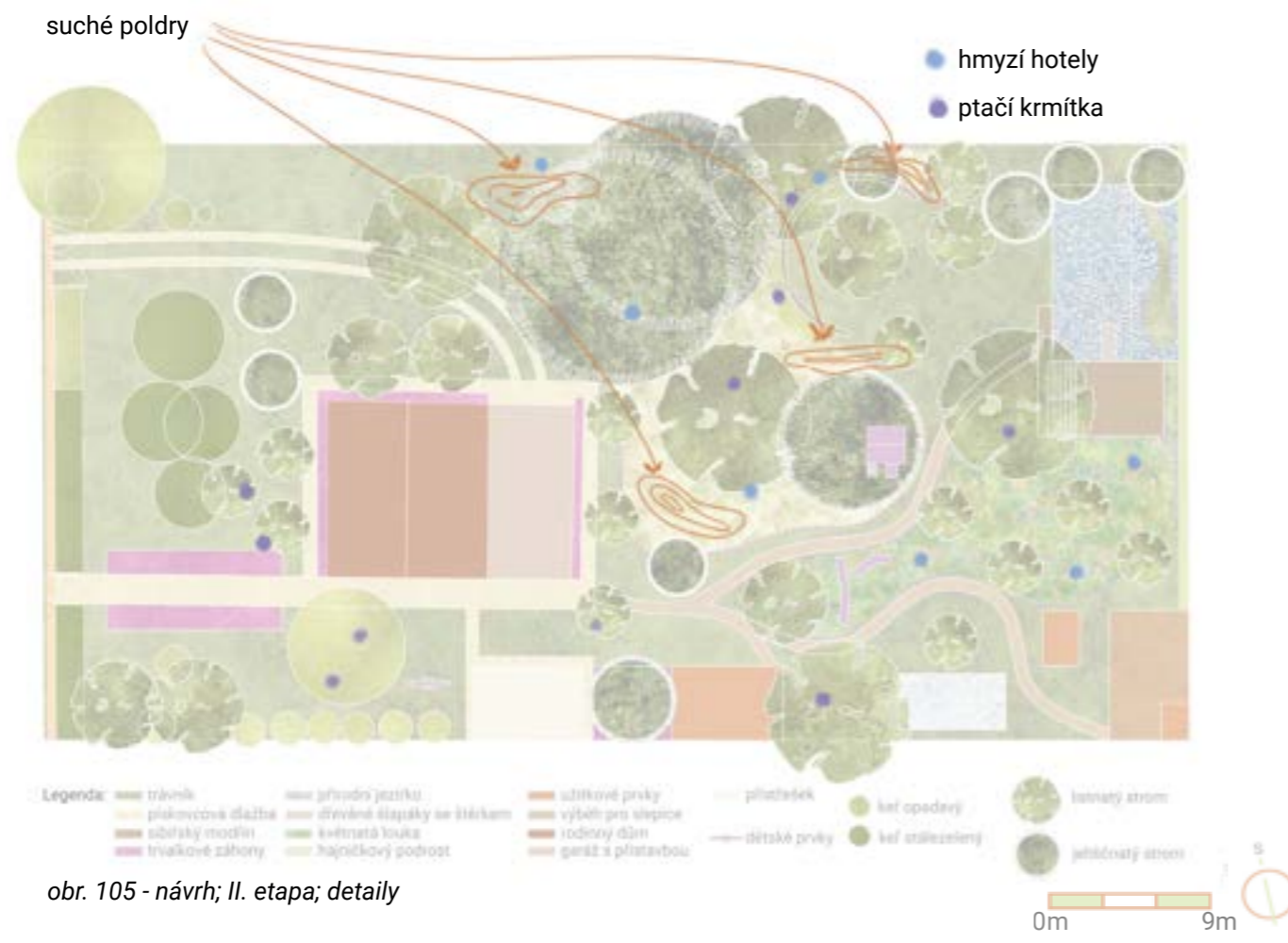
5.2.1 II. ETAPA - ZA 15 LET

- Legenda:**
trávník	přírodní jezírko	užitkové prvky	přístřešek	keř opadavý	listnatý strom
pískovcová dlažba	dřevěné šlapáky se štěrkem	výběh pro slepice	dětské prvky	keř stálezelený	jehličnatý strom
sibiřský modřín	květnatá louka	rodinný dům			
trvalkové záhony	hajničkový podrost	garáž s přístavbou			

1:200

obr. 105 - návrh; II. etapa; detaily

V druhé etapě se posouváme o 15 let do budoucnosti. Uživatelé se mění, umírají, stárnou a rodí se. Nejstarší uživatelé jsou v tuto dobu šedesátníky, dalšími uživateli je mladá rodina s dětmi. Díky úpravám ploch a uzpůsobení některých prvků (např. vyvýšené záhony) je zahrada přístupná pro starší pár bez větších problémů. Použitými dočasnými prvky jsou herní prvky pro děti konkrétně se jedná o: houpačku, prolézačku (kmeny stromů), a domeček na stromě. V užitkové části zahrady je doplněn skleník, je ponechán je jeden vyvýšený záhon a je vysazen nový ovocný sad. V Ráji se objevuje další plůtek. Jsou dosázeny další dřeviny *Betula pendula* a *Pinus sylvestris*.

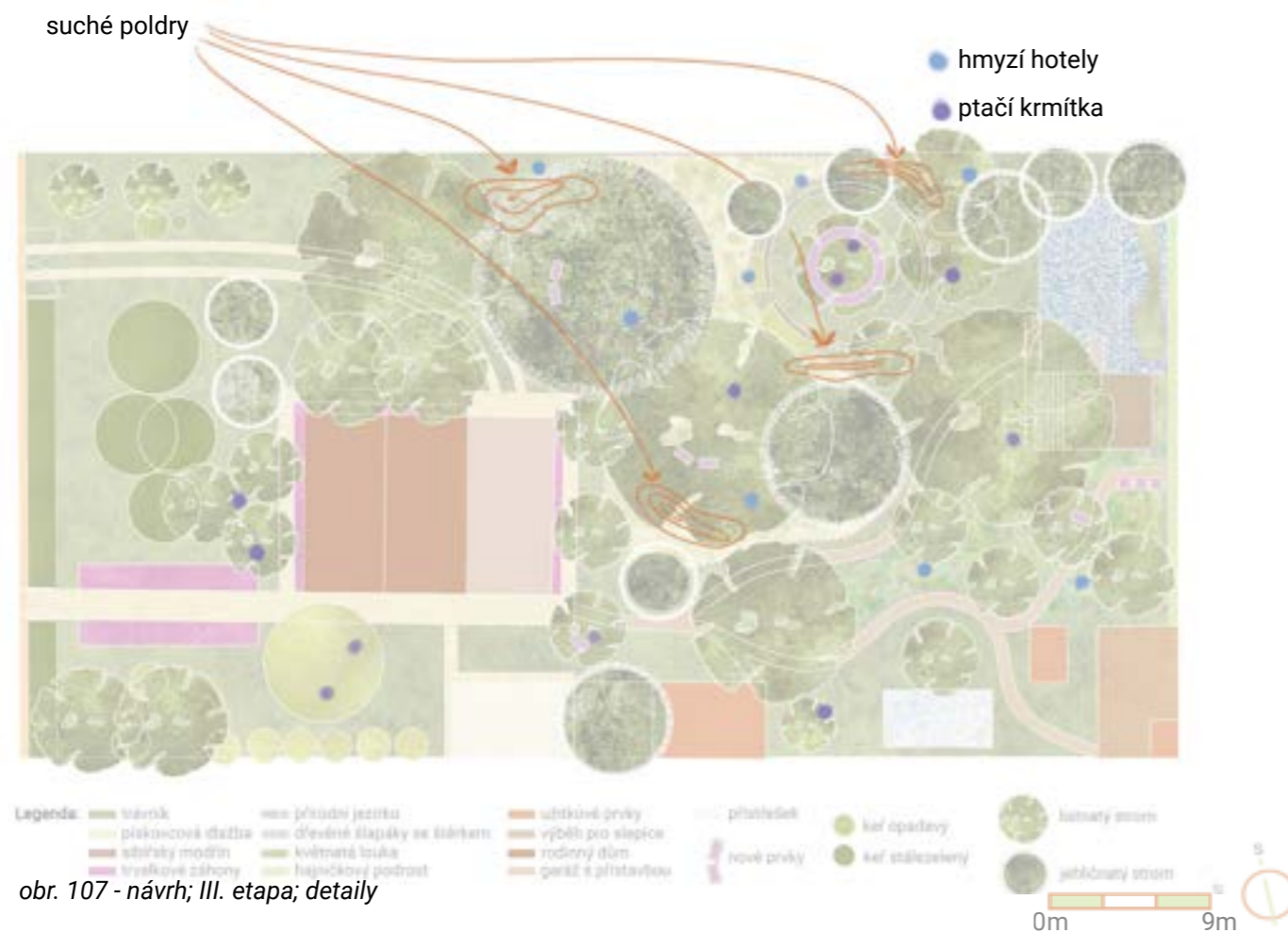
5.2.1 III. ETAPA - ZA 30 LET

- Legenda:
trávnik	přírodní jezírko	užitkové prvky	přístřešek	keř opadavý	listnatý strom
pískovcová dlažba	dřevěné šlapáky se šterkem	výběh pro slepice	nové prvky	keř stálezelený	jehličnatý strom
sibiřský modřín	květnatá louka	rodinný dům			
trvalkové záhony	hajničkový podrost	garáž s přístavbou			

1:200

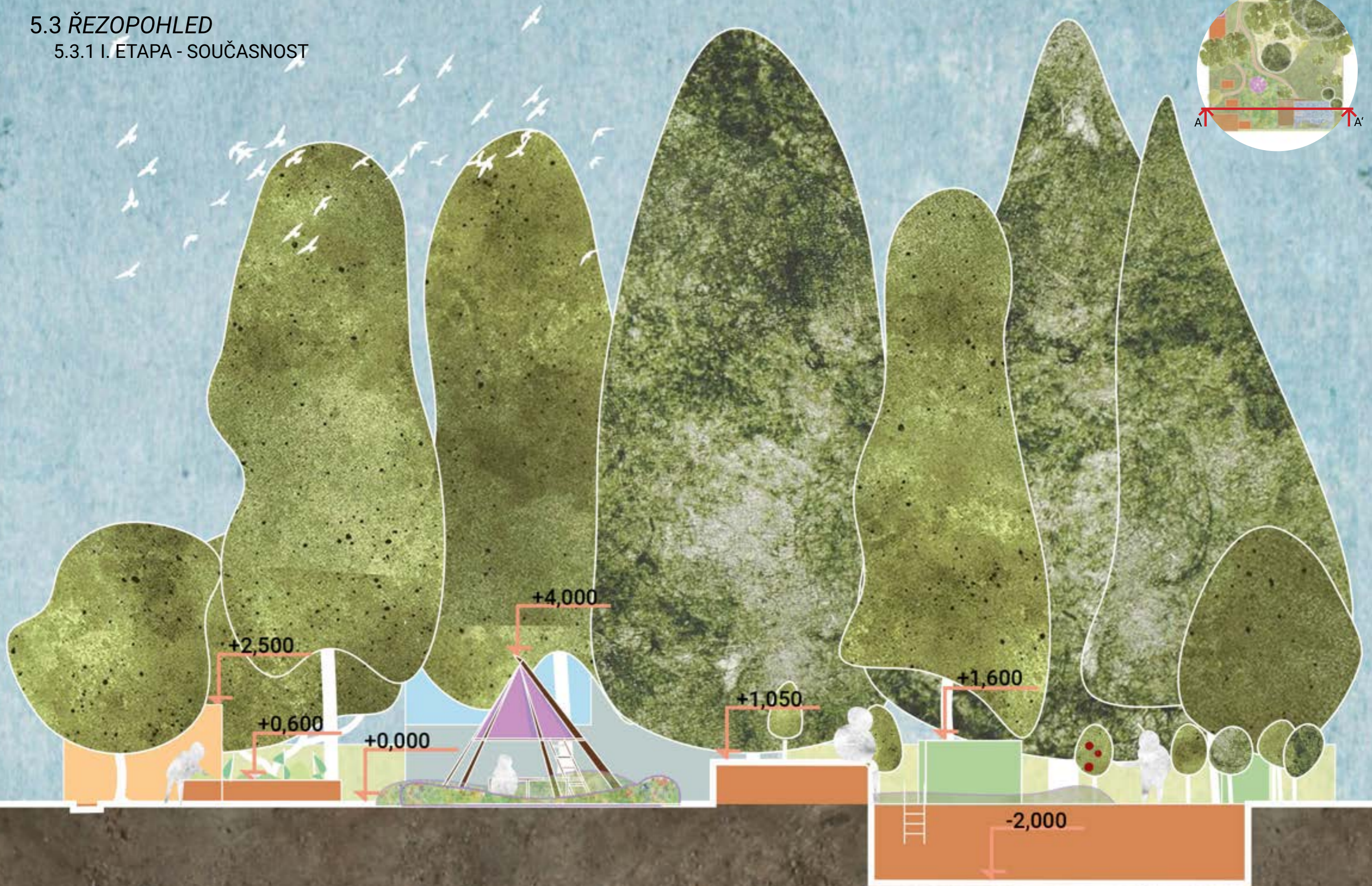
V třetí a poslední etapě se dostáváme 30 let do budoucnosti. Byly dosázeny poslední dřeviny. Uživatelé stárnou, nejstarší jsou skoro osmdesátníci, z mladé rodiny jsou nyní skoro padesátníci a děti jsou odrostlé (a odstěhované). Dočasné dětské prvky tak byly odstraněny, nahradily je vyšší lavičky na různých místech s různými pohledy, tak aby i ti nejstarší mohli mít v klidu přehled o dění po celé zahradě i dění na ulici. K sadu přibýly včely, odrostem dětí mají momentálně nejmladší uživatelé více času a mohou se věnovat včelaření, navazují tak na dlouhou tradici včelaření v rodině. Pro včelí úly zde byla vybudována rampa a nová cesta, z dílny se stala medárna. Ráj byl nalezen (plůtky dokončeny, jablonoň plně vzrostlá), kolem jablonoň je doplněna kruhová lavička pro větší pohodlí.

Zahrada poskytuje útočiště před okolním světem, je v ní možné relaxovat a kochat se pohledem. Má příjemné mikroklima díky okolnímu lesu, ale také díky množství dřevin, které poskytují stín či jsou tzv. vodními pumpami a zvlhčují své okolí. V předvídané budoucnosti má být tepleji, tato stinná zahrada pak působí příjemným kontrastem a uživatelé budou spíše chtít trávit čas v ní než uvnitř domu.

Dílo je dokonáno.

5.3 ŘEZPOHLED

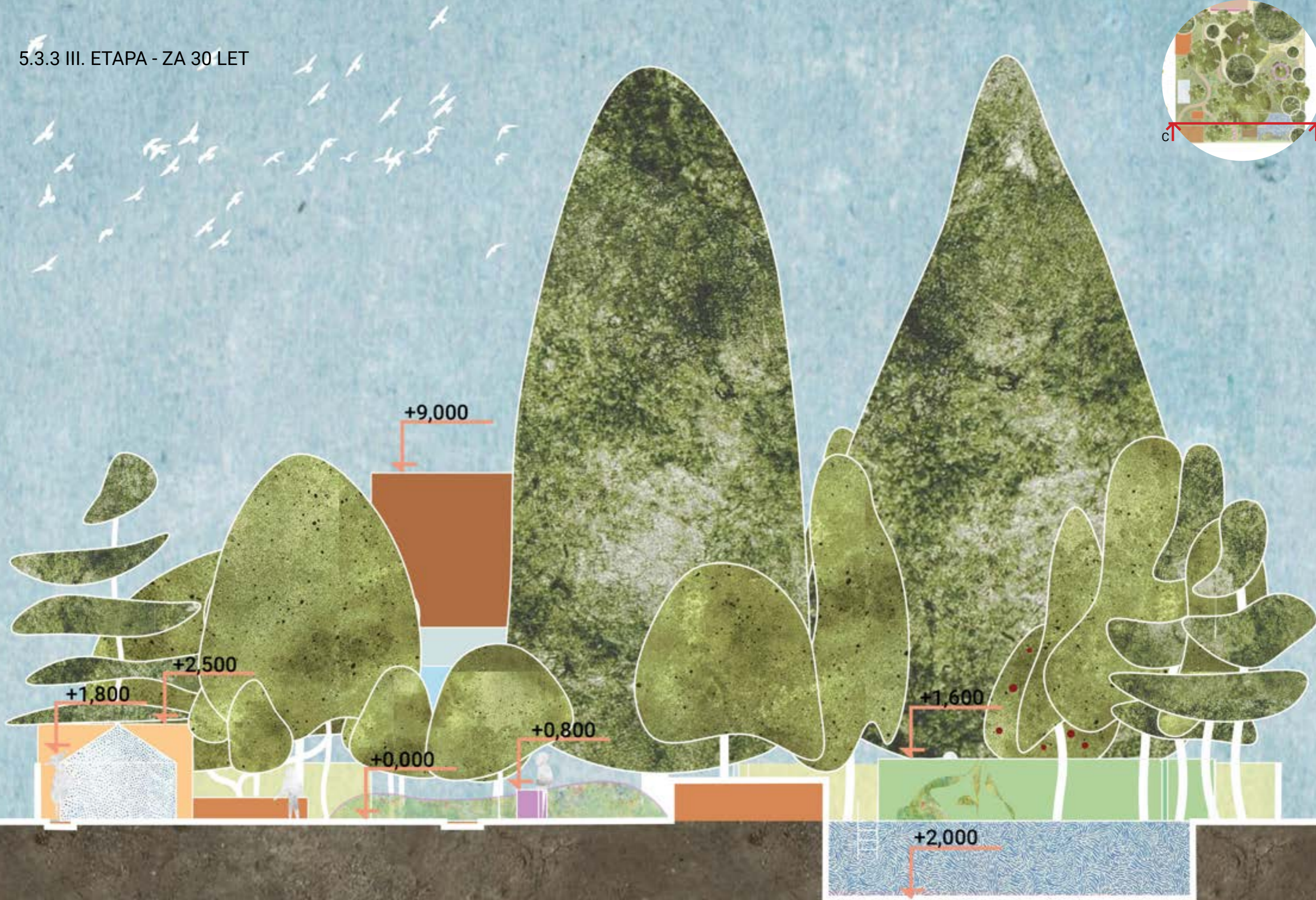
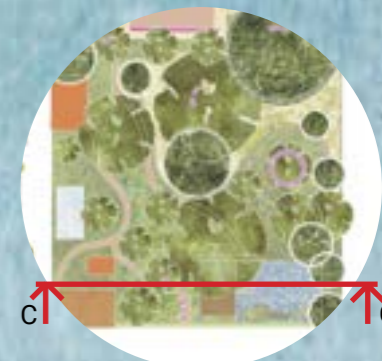
5.3.1 I. ETAPA - SOUČASNOST

5.3.2 II. ETAPA - ZA 15 LET

5.3.3 III. ETAPA - ZA 30 LET

5.4 VIZUALIZACE

5.4.1 I. ETAPA - SOUČASNOST

5.4.2 II. ETAPA - ZA 15 LET

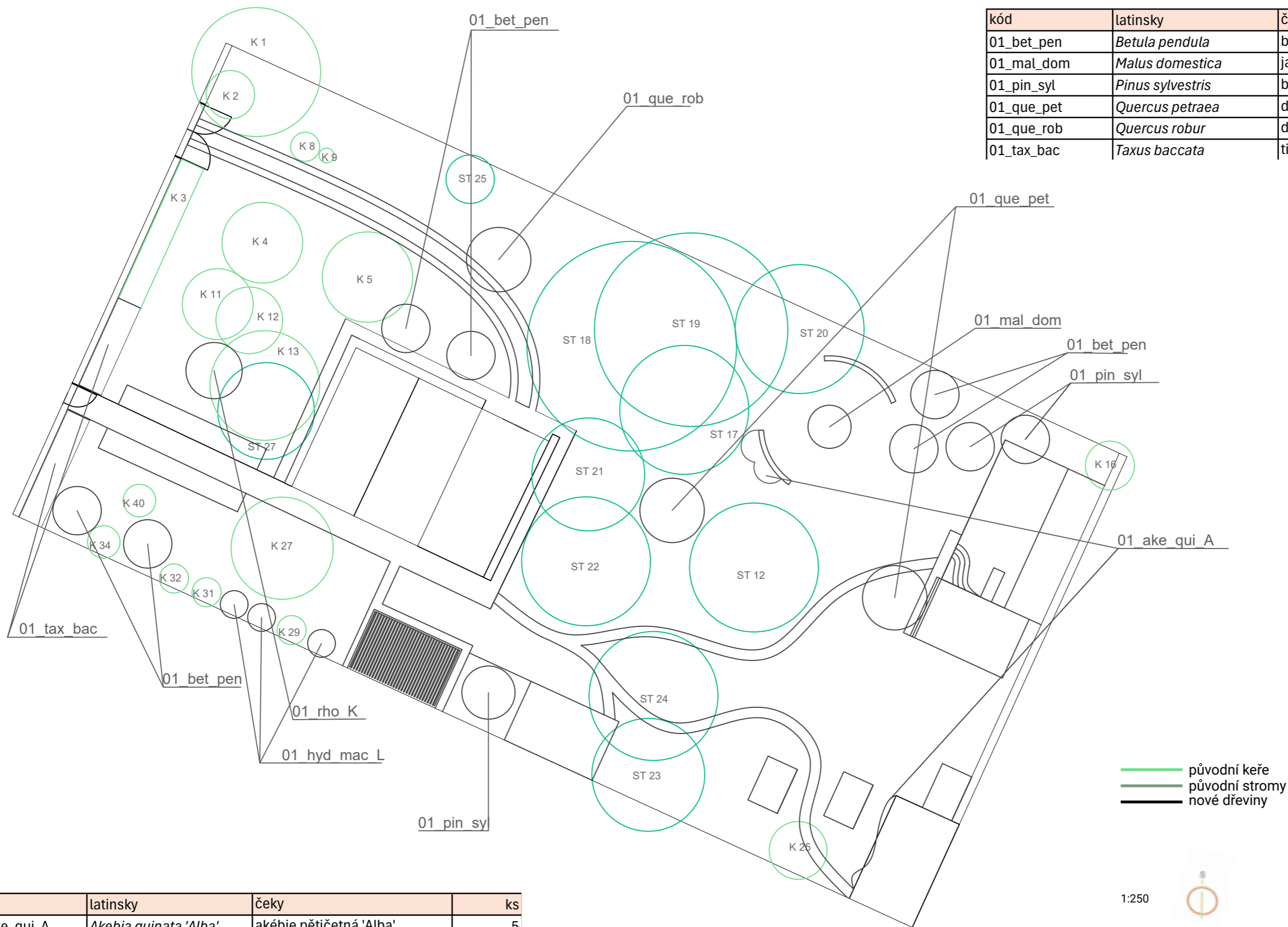

5.4.3 III. ETAPA - ZA 30 LET

5.5 OSAZOVACÍ PLÁN

5.5.1 I. ETAPA - SOUČASNOST

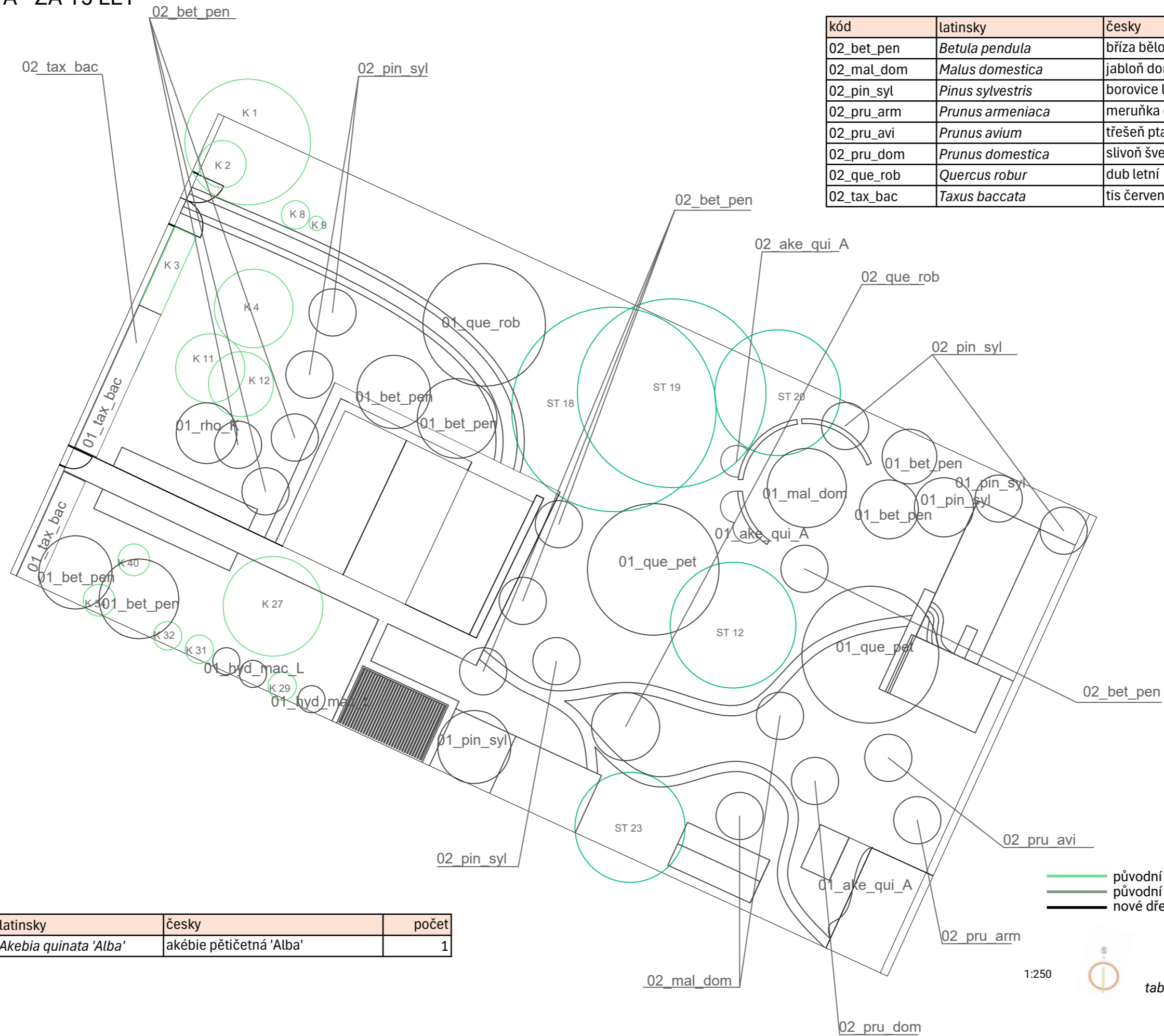

kód	latinsky	česky	ks
01_bet_pen	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokorá	6
01_mal_dom	<i>Malus domestica</i>	jabloň domácí	1
01_pin_syl	<i>Pinus sylvestris</i>	borovice lesní	3
01_que_pet	<i>Quercus petraea</i>	dub zimní	2
01_que_rob	<i>Quercus robur</i>	dub letní	1
01_tax_bac	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	39

kód	latinsky	česky	ks
01_ake_qui_A	<i>Akebia quinata 'Alba'</i>	akébie pětičetná 'Alba'	5
01_hyd_mac	<i>Hydrangea macrophylla</i>	hortenzie velkolistá	3
01_rho_K	<i>Rhododendron 'Karlštejn'</i>	pěníšník 'Karlštejn'	1

obr. 114 - osazovací plán, I. etapa
tab. 9; 10 - sázené druhy (vlastní tvorba)

5.5.2 II. ETAPA - ZA 15 LET

kód	latinsky	česky	počet
02_bet_pen	<i>Betula pendula</i>	bříza bělokora	7
02_mal_dom	<i>Malus domestica</i>	jablň domácí	2
02_pin_syl	<i>Pinus sylvestris</i>	borovice lesní	5
02_pru_arm	<i>Prunus armeniaca</i>	meruňka obecná	1
02_pru_avi	<i>Prunus avium</i>	třešeň ptačí	1
02_pru_dom	<i>Prunus domestica</i>	slivoň švestka	1
02_que_rob	<i>Quercus robur</i>	dub letní	1
02_tax_bac	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	12

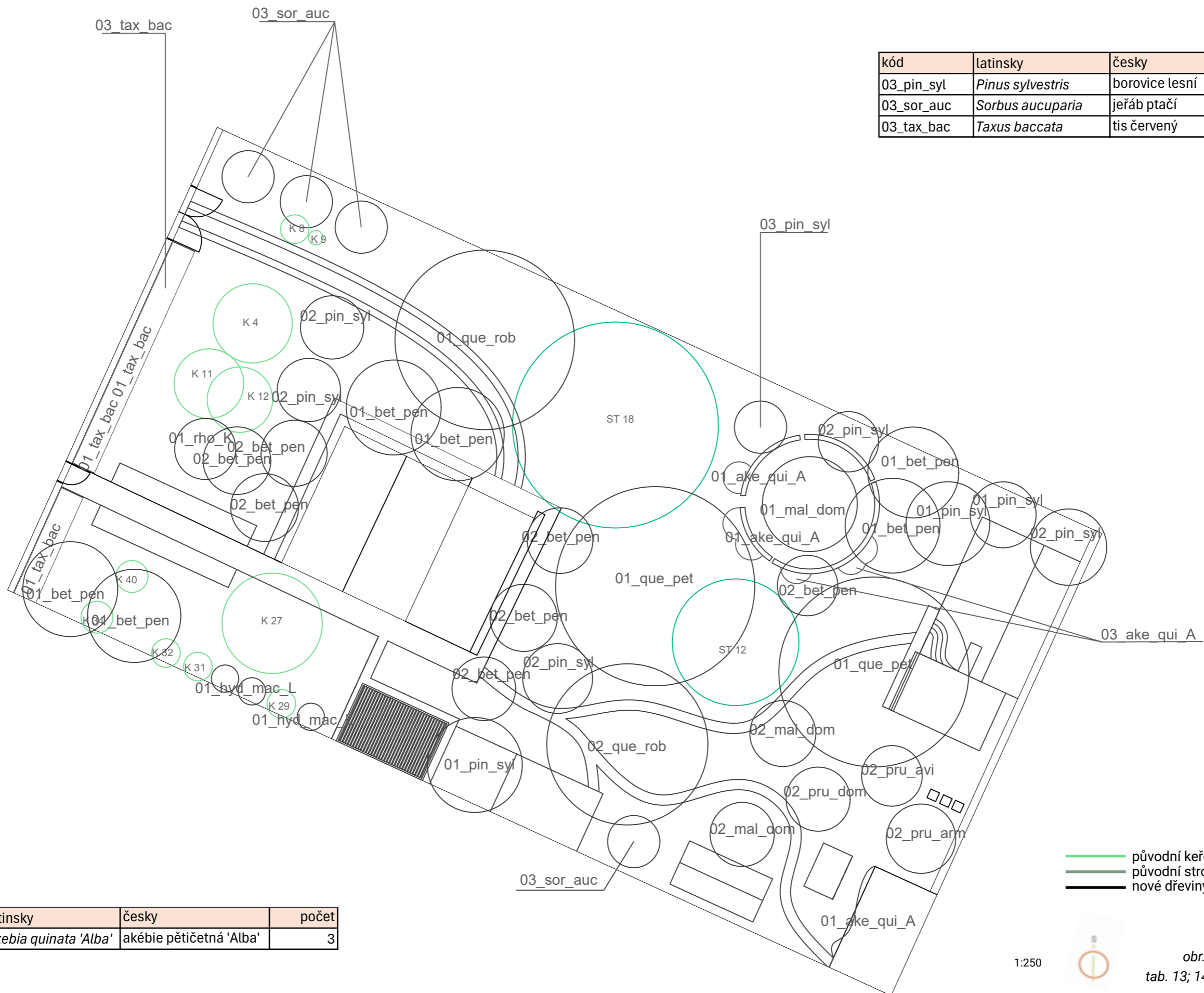
kód	latinsky	česky	počet
02_ake_qui_A	<i>Akebia quinata 'Alba'</i>	akébie pětičetná 'Alba'	1

1:250

obr. 114 - osazovací plán, II. etapa
tab. 11; 12 - sázené druhy (vlastní tvorba)

5.5.3 III. ETAPA - ZA 30 LET

kód	latinsky	česky	počet
03_pin_syl	<i>Pinus sylvestris</i>	borovice lesní	1
03_sor_auc	<i>Sorbus aucuparia</i>	jeřáb ptačí	4
03_tax_bac	<i>Taxus baccata</i>	tis červený	16

kód	latinsky	česky	počet
03_ake_qui_A	<i>Akebia quinata 'Alba'</i>	akébie pětičetná 'Alba'	3

1:250

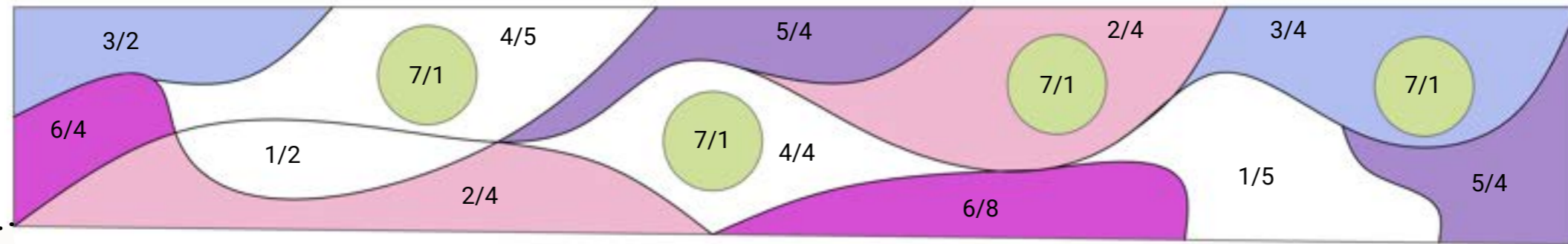
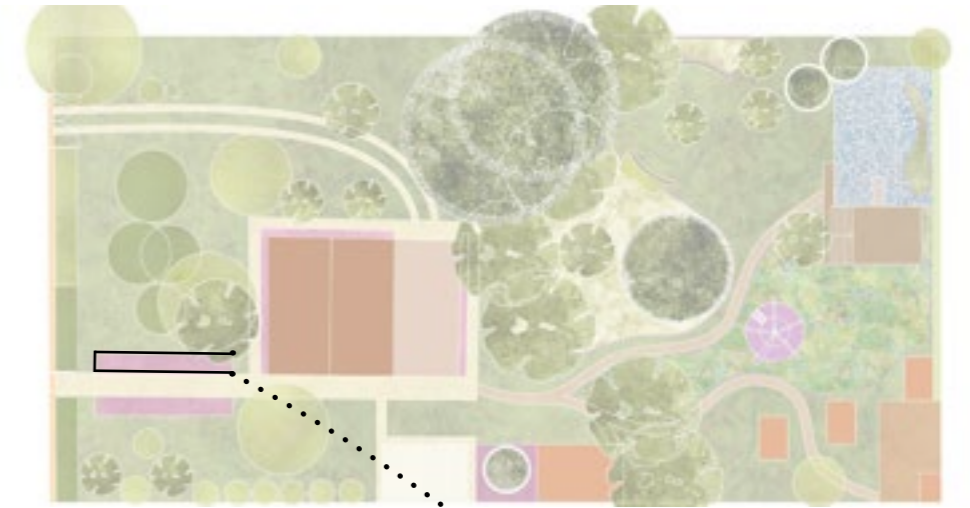

obr. 116 - osazovací plán, III. etapa
tab. 13; 14 - sázené druhy (vlastní tvorba)

5.5.4 NÁVRH VYBRANÉHO ZÁHONU

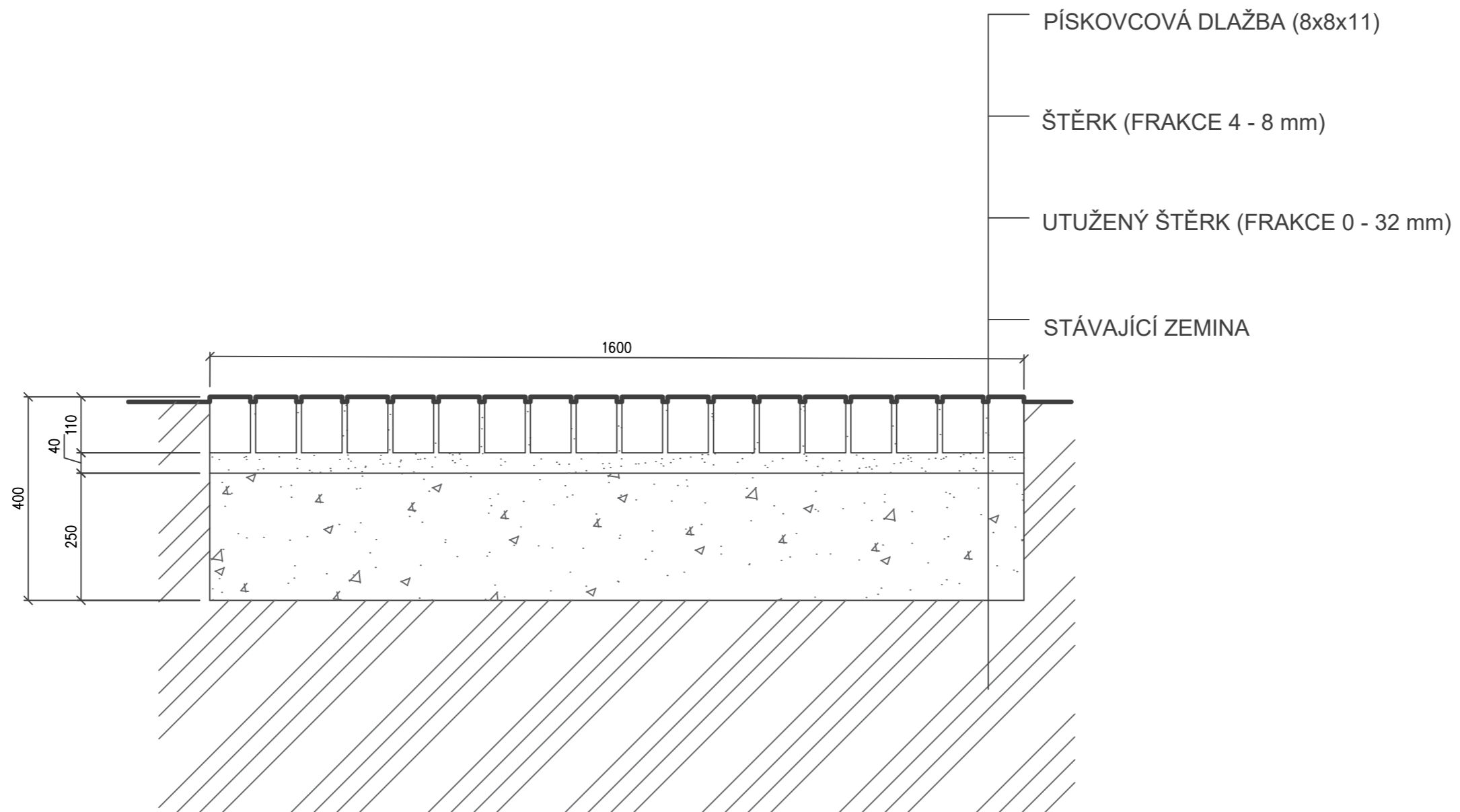
Slunný a suchý záhon:

Taxony rostlin jsou vybrány tak, aby vydržely toto stanoviště. Přestože je většina zahrady po dobu všech tří etap polostinná, vybrala jsem tento typ záhonu v kontextu poslední etapy, která se má uskutečnit za 30 let a klimatické změny již budou v plném proudu, takovýto záhon by i tyto nové podmínky měl zvládnout. Kostru rostlin je vybrána v souladu s literaturou (viz. Kernová, 2023) a doplněna mým vlastním výběrem rostlin.

kód	latinsky	česky	výška (cm)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	m ²	počet
1	<i>Achillea millefolium</i>	řebříček obecný	80													1,8	7
2	<i>Echinacea pallida</i>	třapatkovka bledá	120													2,6	8
3	<i>Eryngium planum</i>	máčka plocholistá	70													1,7	7
4	<i>Gaura lindheimeri</i> 'Summer Breeze'	svíčkovec Lindheimerův 'Summer Breeze'	90													2,3	9
5	<i>Perovskia atripicifolia</i> 'Little Spire'	perovskie lebedolistá 'Little Spire'	50													1,6	8
6	<i>Stachys officinalis</i> 'Hummelo'	čistec lékařský 'Hummelo'	40													1,5	12
7	<i>Stipa tenuissima</i>	kavyl pérovitý	50													0,8	4

5.6 TECHNICKÝ DETAIL
PÍSKOVCOVÁ DLAŽBA
M 1:10

5.7 EKONOMICKÁ ROZVAHA

specifikace	MJ	výměra	jednotková cena	cena
odstranění dřevin a zemní úpravy (včetně kácení, odstranění pařezů a zasypání jámy, výkopu suchých poldrů odvozu biomasy)	ks	16	2 006	32 098
dlážděné povrchy (včetně odstranění travního drnu, betonových panelů, násypu, materiálu a práce)	m ²	159	2 103	334 350
šlapákové cesty (včetně odstranění travního drnu, násypu, práce a materiálu)	m ²	42	1 498	62 904
výsadba dřevin (stromy v balu, keře v kontejneru, včetně hloubení jam, výsadby, zalití, ukotvení, řezu)	ks	61	2 567	156 577
okrasné plochy (včetně založení a výsadbu záhonů a založení květnaté louky a hajničkového podrostu)	m ²	446	127	56 430
mobiliář a drobné stavby (včetně pergoly, studovny, dílny, biotopu, dřevěné terasy, kurníku, plůtků, vyvýšených záhonů a kompostu a jejich konstrukce, doprava, montáž a spojené práce)	ks	12	52 879	634 550
odhadovaná cena				1 276 909

Ekonomická rozvaha je vypracována pouze k I. etapě, další etapy nebyly vypracovány z důvodu nepředvídatelnosti vývoje cen komodit.

6. DISKUZE

Nejhodnotnější na řešeném pozemku byla vzrostlá zeleň a lokace. Tyto dvě složky vytvářejí příjemné mikroklima a stinnou zahradu. Tyto kvality byly důležité pro celkovou koncepci návrhu, který předpokládá změnu klimatu a s ním spojené zvýšené teploty a větší sucho (Kern 2023). Ačkoliv by v případě našeho území bylo lepší cestou boje proti těmto změnám pomocí práce s půdou a hospodaření s vodou (Cílek and Ač 2019), v návrhu se reflektuje především vytvořením stinného prostředí a vlhčího mikroklimatu skrz transpiraci vody. Především pak *Betula pendula* je přezdívána vodní pumpou a ta je historicky spjatá s tímto místem a je pro něj typická, v návrhu je hojně zastoupena. Avšak stinná a mikroklimatem chladnější/vlhčí místa budou více preferována, neboť okolí bude velmi suché a teploty vysoké (Kern 2023).

Největším problémem řešené rodinné zahrady byl její stav, který nevyhovoval potřebám svých uživatelů. Dalším větším problémem byla nefunkčnost, například užitková funkce byla disproporční vůči ostatním nebo některé funkce fakticky chyběly (především obytná). Velikost a náplň funkcí byla upravena tak, aby se prostor stal vsutku polyfunkčním, jednotlivé funkce nebyly od sebe striktně odděleny a největší váha byla dána obytné (Mareček 2005)

Důležitým aspektem práce je proměna. Ta je sledována v návrhu pomocí rozdělení do tří etap, které jsou rozděleny po 15 letech. Proměna potřeb uživatelů je řešena především v závislosti na vývoji jejich věkových kategoriích. Náplň funkčních ploch se tak mění v každé etapě, v první etapě dochází k největším stálým úpravám. Především je zajištěna bezpečnost pohybu (Tomcová 2008; Freeman et al. 2021). V další etapě se rodina vyvíjí a zahradu využívají i menší děti, těm jsou dány dětské herní prvky. Pro jejich rozvoj jsou dobré i různé povrchy a materiály, kterou jsou v návrhu použity (Tomcová 2008). V této etapě se nejvíce rozšiřuje užitková část jako součást edukace dětí (Siftová & Fialová 2022), ale také jako odraz společnosti, kterou více a více tíží ekologická témata. Proto jsou v rámci zahrady po všechny etapy rozmístěny hmyzí hotely, ptačí krmítka a hajničkový podrost je nechán bez zásahu, aby se zde mohla být větší míra biodiverzity (Freeman et al. 2013)

Pro koncept řešení bylo nejdůležitější zjištění pohledu na zahradu jakožto hledání Ráje po vyhnání (Otruba & Popelínský 2016). Tento pohled se prolíná také s ohlasem zahrady v krásné literatuře, obzvláště v díle *Zahrada* od Jiřího Trnky. Syntézou vznikla tajemná stinná zahrada s ukrytým Rájem, který je nutno ale najít. Motiv hledání Ráje je také silně přítomen v knize *Labyrint světa a ráj srdce* od Jana Ámose Komenského, cesta k hledání Ráje v zahradě je tedy tomuto putování podobná.

V rámci snahy o porovnání výsledků práce vůči jiným nebyla nalezena rodinou zahradu, ke které by bylo přistupováno jako ke hledání biblického Ráje, tudíž nelze provést objektivní porovnání.

7. ZÁVĚR

V literární rešerši byla sledována geneze rodinných zahrad do dnešní podoby, z ní vychází, že rodinné domy a jejich zahrady vznikaly na konci 19. století a největší rozmach zažily v minulém století. Nahlédly jsme na rodinné zahrady jako na místo, které nabízí z fyzické roviny uspokojení jedné ze základních lidských potřeb, hlad. V našem prostředí nabízí z duševní roviny uspokojení hladu po nalezení ráje po vyhnání. Rodinná zahrada, ačkoliv z pohledu lidského bytí je relativně krátkodobá záležitost, se stihla propsat do literatury, tudíž do lidské kultury. V pohledu do budoucna je nejnaléhavější skutečnost klimatické změny, u které se (v prostředí ČR) predikuje nárůst teplot a s tím spojené potřebné vlhčí mikroklima v zahradách. Bylo také shrnuto, jak se projevují změny potřeb v souvislosti s jednotlivými věkovými kategoriemi. Závěrem teoretické části byla předestřena vize do budoucnosti zahrad.

V projektové části byly poznatky z literární rešerše aplikovány, rodinná zahrada byla upravena tak, aby odpovídala potřebám svých uživatelů. Zároveň byl projekt rozdělen na tři etapy a byly zde sledovány proměny uživatelů a jejich potřeb, zároveň byl ona zahradu nahlíženo i jako na hledání ráje. Zahrada je v poslední etapě již plně funkční, doplněná novými kosterními dřevinami, poskytuje stinné útočiště před vysokými teplotami a slunečním zářením. Doporučuji tak přemýšlet o budoucí podobě zdejšího klimatu a jak se na něj připravit již nyní, stinná zahrada je rozhodně dobrým řešením.

8. ZDROJE

8.1 TIŠTĚNÉ ZDROJE

- 100 nejkrásnějších zahradních projektů: ukázky zahrad od renomovaných zahradních architektů. 2017. 100 nejkrásnějších zahradních projektů: ukázky zahrad od renomovaných zahradních architektů Vydání první Euromedia, Praha.
- Brown J. 2000. The Modern Garden. Thames & Hudson Ltd, London.
- Cílek V. 2020. Zahrady a městská prerie města automobilů. Zahrada-Park-Krajina 30:3.
- Cílek V, Ač A. 2019. Věk nerovnováhy: klimatická změna, bezpečnost a cesty k národní resilienci. Academia, Praha.
- ČSN 26 9010.1993. Manipulace s materiálem. Šířky a výšky cest a uliček. Federální úřad pro normalizaci a měření, Praha.
- ČSN 83 9031. 2006 Technologie vegetačních úprav v krajině - Trávníky a jejich zakládání. 2006. Český normalizační institut, Praha.
- Gill T. 2021. Urban playground: how child-friendly planning and design can save cities edition. RIBA Publishing, London.
- Glosová D. 2006. Bydlení pro seniory. ERA group, Brno.
- Hauserová E. 2016. Encyklopedie soběstačnosti pro 21. století: rodinná zahrada : spolupráce s přírodou, pěstování vlastních potravin, přírodní hospodaření od A do Z. Stanislav Juhaňák - Triton, Praha.
- Hrůza J, Zajíc J. 1996. Vývoj urbanismu II. České vysoké učení technické, Praha.
- Jelínková M, Ondřej J, Velfel P. 1997. Obytná zahrada: představy, možnosti, realizace. Paradise Studio, Hradec Králové.
- Kern S. 2023. Hrdinové suchých zahrad: přírodě blízké zahradničení bez zalévání. Grada Publishing, Praha.
- Kingsbury N, Browne N. 2009. Natural Garden Style: Gardening Inspired by Nature 1. Merrell Pub Ltd, London.
- Kleinod B. 2004. Zahrady pro seniory. Brázda, Praha.
- Kovanda J. 2001. Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Academia, Praha.
- Leffler F, Frcalová T. 2019. Zelené pokoje: inspirace pro zdravou a zabydlenou zahradu. Host, Brno.
- Mareček J. 1992. Zahrada. Noris, Praha.
- Mareček J. 2005. Krajinářská architektura venkovských sídel. Česká zemědělská univerzita, V Praze.
- Mareček J. 2022. Zahradní a krajinářská architektura: Kompoziční východiska. Nakladatelství ČZU, Praha.
- Muthesius H. 1908. Das englische Haus: Entwicklung, Bedingungen Anlage, Aufbau, Einrichtung und Innenraum : in 3 Bänden zweite durchgesehene auflage. Ernst Wasmuth, Berlin.
- Otruba I. 2000. Zahradně architektonická tvorba: význačné zahradní a parkové celky. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, Brno.
- Otruba I, Popelínský T. 2016. Hledání rajsých zahrad: od Elbrusu po sloupy Héraklovy = In search of paradise gardens : from Mount Elbrus to the pillars of Hercules. Masarykova univerzita, Brno.
- Pizzoni F. 1999. The Garden: A History in Landscape and Art. Rizzoli International Publications, Inc., New York.
- Schmidt E. 1979. Hausgärten nach. Callwey, München.
- Stejskalová J, Řeháková I. 2015. Architektura moderních zahrad. Grada, Praha.
- Šonský D. 2009. Moderní zahrady. Computer Press, Brno.
- Teoretické a praktické aspekty ekologie krajiny. 2000. Ministerstvo životního prostředí, Praha.
- Thacker C. 1985. The History of Gardens. University of California Press, Berkeley.
- Tomcová L. 2008. Rodinná zahrada jako součást životního stylu. Stránky 103-107 v Dny zahradní a krajinářské tvorby: člověk jako tvůrce a uživatel prostoru : 26.-28. listopadu 2008. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha.
- Zahrada: Živé umění. 2015. Zahrada: Živé umění. Botanický ústav AVČR, v.v.i.
- Zámečník R. 2016. Vilové zahrady Otokara Fierlingera edition.. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži, Kroměříž.
- Zámečník R. 2020. Naše zahrady a parky z doby totalitních režimů. Zahrada-Park-Krajina 30:4.
- Žák L. 1947. Obytná krajina. S.V.U. Mánes, V Praze.

8.2 ELEKTRONICKÉ ZDROJE

- Bastin J, Clark E, Elliott T. 2019. Understanding climate change from a global analysis of city analogues. *PLOS ONE* 14:13.
- Ben Hassen T, El Bilali H. 2022. Impacts of the Russia-Ukraine War on Global Food Security: Towards More Sustainable and Resilient Food Systems?. *FOODS* 11:17.
- Buse C, Balmer A, Keady J, Nettleton S. 2023. ‚Ways of being‘ in the domestic garden for people living with dementia: doing, sensing and playing. *Ageing & Society* DOI: 10.1017/S0144686X22001489.
- Corley, Janine; Okely, Judith A.; Taylor, Adele M.; Page, Danielle; Welstead, Miles et al. 2021. Home garden use during COVID-19: Associations with physical and mental wellbeing in older adults. *Journal of Environmental Psychology* 73
- Český statistický úřad. 2022. Rodinných domů je u nás přes dva miliony, nejvíce ve středních Čechách. Available from <https://www.czso.cz/csu/czso/rodinnych-domu-je-u-nas-pres-dva-miliony-nejvice-ve-strednich-cechach> (accessed 2024-04-27).
- Egerer M, Lin B, Kingsley J, Marsh P, Diekmann L, Ossola A. 2022. Gardening can relieve human stress and boost nature connection during the COVID-19 pandemic. *Urban Forestry & Urban Greening*:11. Available from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866722000267> (accessed 2023-04-12).
- Extinction Rebellion. 2020. Česko v roce 2050. Available from <https://www.extinctionrebellion.cz/fakta/cesko-v-roce-2050/> (accessed 2024-02-01).
- Finley J, Franke T, McKay H. 2015. Therapeutic landscapes and wellbeing in later life: Impacts of blue and green spaces for older adults. *Health & Place* DOI: 10.1016/j.healthplace.2015.05.001.
- The Food and Agriculture Organization. 1996. Rome Declaration on World Food Security. Available from <https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm> (accessed 2024-01-31).
- Freeman C, Buttery Y, Waters D, Van Heezik Y. 2021. Older adults' domestic green environments: the preference for flowers. *Landscape Research* 46. Available from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01426397.2021.1921132> (accessed 2024-02-06).
- Freeman C, Dickinson K, Porter S, Van Heezik Y. 2012. „My garden is an expression of me“: Exploring householders' relationships with their gardens. *JOURNAL OF ENVIRONMENTAL PSYCHOLOGY* 32.
- Freeman C, Waters D, Buttery Y, Van Heezik Y. 2019. The impacts of ageing on connection to nature: the varied responses of older adults 56.
- Galhena D, Freed R, Maredia K. 2013. Home gardens: a promising approach to enhance household food security and wellbeing. *Agriculture & Food Security* 2:13. Available from <https://agricultureandfoodsecurity.biomedcentral.com/articles/10.1186/2048-7010-2-8> (accessed 2023-08-31).
- Galluzi G, Eyzaguirre P, Negri V. 2010. Home gardens: neglected hotspots of agro-biodiversity and cultural diversity. *Biodiversity and conservation* 19:20. Available from 10.1007/s10531-010-9919-5 (accessed 2024-01-31).
- Gordon-Rawlings T, Russo A. 2023. Exploring the effects of the Covid-19 pandemic on people's relationships with gardens. *Emotion space and society* DOI: 10.1016/j.emospa.2022.100936.
- Greenpeace 2020. The permafrost pandemic: could the melting Arctic release a deadly disease? Available from <https://unearthed.greenpeace.org/2020/07/03/arctic-permafrost-pandemic-life-uh-finds-a-way/> (accessed 2024-02-01).
- Hrčka D. 2008. Průhonická plošina, Praha, Hrnčířské louky – přírodní památka. Available at <https://botany.cz/cs/hrncirske-louky/> (accessed 2024-02-12)
- Hruban R. 2022. Klasifikace klimatu. Available at <http://moravske-karpaty.cz/prirodni-pomery/klima/klasifikace-klimatu/> (accessed 2024-02-12).
- Chytrý et al. 2021. Pladias – databáze české flóry a vegetace, www.pladias.cz. Available at <https://pladias.cz/vegetation/overview/Luzulo%20luzuloidis-Quercetum%20petraeae> (accessed 2024-02-12).
- Chytrý et al. 2021. Pladias – databáze české flóry a vegetace, www.pladias.cz. Available at <https://pladias.cz/vegetation/overview/Quercetea%20robori-petraeae> (accessed 2024-02-12).
- Lal R. 2020. Home gardening and urban agriculture for advancing food and nutritional security in response to the COVID-19 pandemic. *Food Security* 12:6. Available from <https://link.springer.com/article/10.1007/s12571-020-01058-3> (accessed 2023-08-31).
- Lehberger M, Kleih A, Sparke K. 2021. Self-reported well-being and the importance of green spaces: A comparison of garden owners and non-garden owners in times of COVID-19. *Landscape and Urban Planning*:10. Available from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204621000712> (accessed 2023-04-12).
- Logan J, Justice L, Yumus M, Chaparro-Moreno L. 2019. When Children Are Not Read to at Home. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics* 40:383-386. Available from https://journals.lww.com/jrnldb/abstract/2019/06000/when_children_are_not_read_to_at_home__the_million.9.aspx (accessed 2024-02-05). Niñez V. 1987. Household gardens: Theoretical and policy considerations. *Agricultural Systems* 23:20. Available from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0308521X87900643> (accessed 2023-08-31).
- Niñez V. 1987. Household gardens: Theoretical and policy considerations. *Agricultural Systems* 23:20. Available from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0308521X87900643> (accessed 2023-08-31).
- Pilařová T, Muench S, Bavorová M, Huml J. 2023. Exploring the motivations behind food self-provisioning in the Czech Republic. *Agricultural Economics* 69. DOI:10.17221/117/2023-AGRICECON
- Praha – Klánovice. 2024. Historie Klánovic původní texty.. Available at <https://www.praha-Praha-klanovice.cz/mestska-cast/historie/historie-klanovic-puvodni-texty/> (accessed 2024-02-24).
- Rada Evropské unie. 2024. Potravinové zabezpečení a cenová dostupnost potravin. Available from <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/food-security-and-affordability/#EU> (accessed 2024-01-31).
- Royal Horticultural Society 2021. What can I do about climate change in my garden?. Available from <https://www.rhs.org.uk/garden-inspiration/get-gardening/climate-change-garden> (accessed 2024-02-19).
- Rubáš D, Matějček T, Kroufek R. 2022. The impact of reduced time spent outdoors during the Covid-19 lockdown on the health and well-being of young people in Czechia. *AUC Geographica* DOI: doi.org/10.14712/23361980.2022.9.
- Samus A, Freeman C, Dickinson K, Van Heezik Y. 2022. Relationships between nature connectedness, biodiversity of private gardens, and mental well-being during the Covid-19 lockdown. *Urban Forestry & Urban Greening* 69. DOI: 10.1016/j.ufug.2022.127519
- Siftová J, Fialová D. 2022. Play it light: the role of gardens and gardening in the lives of latter-day urbanites. *Leisure studies* 42. DOI: 10.1080/02614367.2022.2123551
- Vilhelmson B, Thulin E. 2021. Changes in outdoor physical activities among older people in Sweden: Exploring generational shifts in time spent in natural environments. *Canadian Geographies-Geographies Canadiennes* 74. DOI: 10.1111/cag.12732
- Výzkumný ústav meliorací a ochrany půd v.v.i. 2022.. Available at <https://bpej.vumop.cz/23101> (accessed 2024-02-23).

8.3 SEZNAM OBRÁZKŮ

- obr. 1 - villa Lanna v Bubenči (vila-lanna.cz)
- obr. 2 - ukázka englishe Haus; Red House v Bexleyheath (nationaltrust.org.uk)
- obr. 3 - Stourhead park (nationaltrust.org.uk)
- obr. 4 - Stowe park (greatbritishgardens.co.uk)
- obr. 5 - Munstead Wood (zahrada Jekyll); 1900 -1903 aut. malby Hellen Alligham (gardenmuseum.org.uk)
- obr. 6 - Munstead Wood (zahrada Jekyll); současnost (gardenmuseum.org.uk)
- obr. 7 - schéma zahradního města (obecvzahrade.cz)
- obr. 8 - schéma výseče zahradního města (obecvzahrade.cz)
- obr. 9 - Botanická zahrada v TRóji; počátek 70. let (botanicka.cz)
- obr. 10 - Venkovská zahrada; Vojtěch Bartoněk; 1890 (sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_14393)
- obr. 11 - Adam a Eva; Lucas Cranach st.; okolo r. 1538 (sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.DO_5380)
- obr. 12 - Vyhnání z ráje; Peter Paul Rubens; 1620 (sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_10443)
- obr. 13 - Adam a Eva; Jan Preisler; 1908 (sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.O_3192)
- obr. 14 - Ráj; Roelandt Savery; 1618 (sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.DO_4245)
- obr. 15 - Otevřená branka (Zahrada); Jiří Trnka (studiotrnka.cz)
- obr. 16 - Slunce nad rozkvetlou loukou (Zahrada); Jiří Trnka (studiotrnka.cz)
- obr. 17 - podzemní jímka vody (ceskestavby.cz)
- obr. 18 - vsakovací průleh (obec-tesetice.cz)
- obr. 19 - ukázka permakulturního zahradničení (permakulturacs.cz)
- obr. 20 - paní Paula Gordon, která začala během pandemie pěstovat plodiny jako součást svého potravinového zabezpečení, se svými výpěstky (foodsafetynews.com)
- obr. 21 - ilustrační obrázek využití zahrady jako edukačního prostředku (mother.ly)
- obr. 22 - ilustrační obrázek dítěte zkoumajícího své okolí (ocregister.com)
- obr. 23 - ilustrační obrázek dítěte zkoumajícího své okolí (ocregister.com)
- obr. 24 - ilustrační obrázek dětí stavící bunkr (theresjustonemommy.com)
- obr. 25 - ukázka nesmýkavého povrchu, zahradní romanská dlažba z mrazuvzdorných pískovcových dlaždic (slatenaturel.cz)
- obr. 26 - ukázka nesmýkavého povrchu dlažba z dlažebních kostek (zulova-dlazba.cz)
- obr. 27 - Fragarie vesca (biolib.cz)
- obr. 28 - Oxalis osetosella (botany.cz)
- obr. 29 - ilustrační obrázek vyvýšeného záhonu (ohenvzahrade.cz)
- obr. 30 - pohled na Tbilisi (telegraph.co.uk)
- obr. 31 - pohled na Novi Sad (goingupthecountry.net)
- obr. 32 - pohled na Bukurešť (geosfera.info)
- obr. 33 - umístění v ČR (vlastní tvorba)
- obr. 34 - umístění v Praze (vlastní tvorba)
- obr. 35 - umístění v Klánovicích (vlastní tvorba, podklad mapy.cz)
- obr. 36 - pohlednice z Klánovic, začátek 20. století (tomashradecky.cz)
- obr. 37 - lázně, 30. léta (tomashradecky.cz)
- obr. 38 - nynější umístění ve Vidrholci 1837 -1843 (ags.cuzk.cz)
- obr. 39 - ortofotografie r. 1949 (ags.cuzk.cz)
- obr. 40 - pohled od domu k brance, je zde vidět „divoký“ trávník i hliněná cesta, nedatováno (archiv rodiny Švecových)
- obr. 41 - pohled od domu k brance, je zde vidět vzrostlý živý plot, i růžová liniová výsadba (archiv rodiny Švecových)
- obr. 42 - pohled z východní strany na dům, nedatováno (archiv rodiny Švecových)
- obr. 43 - pohled od ulice, bez přístavby, rod Digitalis, v pozadí vzrostlé Betula pendula, nedatováno (archiv rodiny Švecových)
- obr. 44 - pohled od domu do zahrady, jsou zde vidět skupiny Betula pendula i s pověšeným prádlem, nedatováno (archiv rodiny Švecových)
- obr. 45 - mapa širších vztahů (vlastní tvorba, podklad mapy.cz)
- obr. 46 - mapa občanské vybavenosti (vlastní tvorba, podklad mapy.cz)
- obr. 47 - mapa klimatické oblasti (aplikace Mapomat od AOPK ČR)
- obr. 48 - geobotanická mapa (aplikace MAPomat od AOPK ČR)
- obr. 49 - mapa potencionální přirozené vegetace (aplikace MAPomat od AOPK ČR)

obr. 50 - ilustrační fotografie acidofilní doubravy (pladias.cz)
obr. 51 - ilustrační fotografie acidofilní doubravy (pladias.cz)
obr. 52 - ilustrační fotografie druhů v acidofilní doubravě (pladias.cz)
obr. 53 - ilustrační fotografie druhů v acidofilní doubravě (pladias.cz)
obr. 54 - zákres inženýrských sítí (vlastní tvorba, inženýrské sítě z iprpraha.cz)
obr. 55 - výhledy, pohledy a širší souvislosti pozemku (vlastní tvorba)
obr. 56 - zákres nejčastější cesty (vlastní tvorba)
obr. 57 - zákres slunečního pohybu (vlastní tvorba)
obr. 58 - pohled od branky do zahrady (vlastní fotografie)
obr. 59 - pohled od domu do zahrady na starý sad (vlastní fotografie)
obr. 60 - pohled z domu na dílnu a okolí (vlastní fotografie)
obr. 61 - pohled od branky do předzahrádky (vlastní fotografie)
obr. 62 - pohled na bránu s nezpevněnou příjezdovou cestou (vlastní fotografie)
obr. 63 - slepice (vlastní fotografie)
obr. 63 - pohled na dílnu, v pozadí výběh pro slepice (vlastní fotografie)
obr. 64 - pohled z domu do zahrady (vlastní fotografie)
obr. 65 - zákres inventarizace dřevin (vlastní tvorba)
obr. 66 - zákres kácení; I. etapa (vlastní tvorba)
obr. 67 - zákres kácení; II. etapa (vlastní tvorba)
obr. 68 - zákres kácení; III. etapa (vlastní tvorba)
obr. 69 - současný stav (vlastní tvorba)
obr. 70 - (pinterest.com)
obr. 71 - (pinterest.com)
obr. 72 - (pinterest.com)
obr. 73 - (pinterest.com)
obr. 74 - (pinterest.com)
obr. 75 - (desiretoinspire.net)
obr. 76 - (pinterest.com)
obr. 77 - (meadowlarkjournal.com)
obr. 78 - (onlandscape.co.uk)
obr. 79 - (pinterest.com)
obr. 80 - (pinterest.com)
obr. 81 - (pinterest.com)
obr. 82 - (lushehome.com)
obr. 83 - (pinterest.com)
obr. 84 - (pinterest.com)
obr. 85 - (pavingsuperstore.co.uk)
obr. 86 - (blossominggardens.co.uk)
obr. 87 - (gardencompany.fr)
obr. 88 - (backyardmastery.com)
obr. 89 - (naturban.ch)
obr. 90 - Adam a Eva; Tizian (pinterest.com)
obr. 91 - The Fall of Men; Tintoretto (pinterest.com)
obr. 92 - Ráj; Doré (pinterest.com)
obr. 93 - Adam a Eva; Lucas Cranach st. (pinterest.com)
obr. 94 - Ráj s pádem člověka; Rubens a Brueghel (pinterest.com)
obr. 95 - il. do Pohádek od Andersona; J. Trnka (pinterest.com)
obr. 96 - Trnkův špalíček; J. Trnka (pinterest.com)
obr. 97 - Zahrada ; J. Trnka (pinterest.com)

obr. 98 - Zahrada ; J. Trnka
obr. 99 - Sen noci svatojánské; J. Trnka
obr. 100 - funkční schéma (vlastní tvorba)
obr. 101 - poutníková cesta k Ráji (vlastní tvorba)
obr. 102 - návrh; I. Etapa (vlastní tvorba)
obr. 103 - návrh; I. etapa; detaily (vlastní tvorba)
obr. 104 - návrh; II. etapa (vlastní tvorba)
obr. 105 - návrh; II. etapa; detaily (vlastní tvorba)
obr. 106 - návrh; III. Etapa (vlastní tvorba)
obr. 107 - návrh; III. etapa; detaily (vlastní tvorba)
obr. 108 - řezopohled (vlastní tvorba)
obr. 109 - řezopohled (vlastní tvorba)
obr. 110 - řezopohled (vlastní tvorba)
obr. 111 - vizualizace (vlastní tvorba)
obr. 112 - vizualizace (vlastní tvorba)
obr. 113 - vizualizace (vlastní tvorba)
obr. 114 - osazovací plán, I. Etapa (vlastní tvorba)
obr. 115 - osazovací plán, II. etapa (vlastní tvorba)
obr. 116 - osazovací plán, III. Etapa (vlastní tvorba)
obr. 117 - poloha záhonu (vlastní tvorba)
obr. 118 - osazovací plán (vlastní tvorba)
obr. 119 - výkres technického detailu (vlastní tvorba)

